

Lekythoi in Thessaly: any colour so long as it is black?

Article

Published Version

Smith, A. C. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0224-428X>
and Volioti, K. (2023) Lekythoi in Thessaly: any colour so long
as it is black? Petasos, 3. pp. 41-60. ISSN 2654-0355
Available at <https://centaur.reading.ac.uk/112546/>

It is advisable to refer to the publisher's version if you intend to cite from the
work. See [Guidance on citing](#).

Published version at: <http://dml.culture.gr/index.php/en/activities/publications/43-petasos-periodic-publication-of-diachronic-museum-of-larissa/201-issue-3-july-2023>

Publisher: Larisa

All outputs in CentAUR are protected by Intellectual Property Rights law,
including copyright law. Copyright and IPR is retained by the creators or other
copyright holders. Terms and conditions for use of this material are defined in
the [End User Agreement](#).

www.reading.ac.uk/centaur

CentAUR

Central Archive at the University of Reading

Reading's research outputs online

Πετσαος

περιοδική ηλεκτρονική έκδοση Διαχρονικού Μουσείου Λαρίσας

Οι Εισαγωγές Αττικής
Μελανόμορφης και Ερυθρόμορφης
Κεραμικής στη Θεσσαλία

3

ΛΑΡΙΣΑ 2023

Οι Εισαγωγές Αττικής
Μελανόμορφης και Ερυθρόμορφης
Κεραμικής στη Θεσσαλία

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΛΑΡΙΣΑΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ – ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ

**ΟΙ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΜΕΛΑΝΟΜΟΡΦΗΣ ΚΑΙ ΕΡΥΘΡΟΜΟΡΦΗΣ
ΚΕΡΑΜΙΚΗΣ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑ**

Πρακτικά Συνεδρίου

Βόλος, 2010

Επιμέλεια

Στέλλα Κατακούτα – Δημήτρης Παλαιοθόδωρος

**THE IMPORTS OF ATTIC
BLACK- AND RED-FIGURE
POTTERY IN THESSALY**

Proceedings of Conference

Volos, 2010

Edited by

Stella Katakouta – Dimitris Palaiothodoros

Λάρισα / Larisa 2023

Επιμέλεια:

Στέλλα Κατακούτα

Δημήτρης Παλαιοθόδωρος

Γλωσσική επιμέλεια κειμένων:

Κατερίνα Ζάχου

Δημιουργικό – επεξεργασία φωτογραφιών:

Γιώργος Δάλλας

Ηλεκτρονική επεξεργασία:

Δημήτρης Καρακίτσιος

Εκτύπωση:

CHROMAPRINT ANT. ΚΑΡΑΪΣΚΟΣ - ΚΩΝ. ΚΑΡΑΪΣΚΟΣ Ο.Ε.

Copyright της σειράς «ΠΕΤΑΣΟΣ»

Εφορεία Αρχαιοτήτων Λάρισας-

Διαχρονικό Μουσείο Λάρισας

ISSN 2654-0355

Οι φωτογραφίες που δημοσιεύονται στην παρούσα έκδοση, εκτός αν αναφέρεται διαφορετικά, προέρχονται από το αρχείο των συγγραφέων και των Εφορειών Αρχαιοτήτων Λάρισας, Μαγνησίας και Καρδίτσας. Τα πνευματικά δικαιώματα της φωτογραφίας αρ. 4 στο κείμενο των Amy C. Smith – Katerina Volioti ανήκουν στο University of Reading.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Προλογικό Σημείωμα Επιμελητών	5
A. ΓΕΝΙΚΑ	
ΜΙΧΑΛΗΣ ΤΙΒΕΡΙΟΣ Αττική μελανόμορφη και ερυθρόμορφη κεραμική από τη Θεσσαλία – Μια γενική προσέγγιση	11
ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΟΥ Αττικά μελανόμορφα αγγεία στη Θεσσαλία του 6ου αι. π.Χ. Σκέψεις για τη διακίνηση και χρήση τους από την τοπική αριστοκρατία	23
AMY C. SMITH – KATERINA VOLIOTI <i>Lekythoi</i> in Thessaly: Any colour so long as it is black?	41
B. ΘΕΣΣΑΛΙΩΤΙΔΑ-ΕΣΤΙΑΙΩΤΙΔΑ	
ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΧΑΤΖΗΑΓΓΕΛΑΚΗΣ – ΛΕΥΚΟΘΕΑ ΘΕΟΓΙΑΝΝΗ – ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ Η εξάπλωση της αττικής κεραμικής στον χώρο της νοτιοδυτικής θεσσαλικής πεδιάδας	61
Γ. ΠΕΛΑΣΓΙΩΤΙΔΑ	
ΑΣΗΜΙΝΑ ΤΣΙΑΚΑ Ερυθρόμορφη και μελανόμορφη κεραμική από την αρχαία Κραννώνα	85
ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΠΑΛΙΟΥΓΚΑΣ Αττική μελανόμορφη και ερυθρόμορφη κεραμική από τη Λάρισα	99
ΑΡΓΥΡΟΥΛΑ ΔΟΥΛΓΕΡΗ-ΙΝΤΖΕΣΙΛΟΓΛΟΥ Αττική μελανόμορφη και ερυθρόμορφη κεραμική σε στρωματογραφημένα σύνολα από την αρχαία πόλη των Φερών	114
Δ. ΦΘΙΩΤΙΔΑ	
ΣΤΕΛΛΑ ΚΑΤΑΚΟΥΤΑ – ΜΑΡΙΑ ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΥ Αττική μελανόμορφη και ερυθρόμορφη κεραμική από τη Φάρσαλο	125
THOMAS MANNACK Two Attic Black-Figure Amphorae from Pharsalos	148

Ε. ΜΑΓΝΗΣΙΑ

ΜΑΡΙΑ ΛΑΚΑΚΗ

Δύο λευκές αττικές λήκυθοι από την αρχαία Μελίβοια 163

ΠΕΓΚΥ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

Αττική κεραμική από το νεκροταφείο των Αμφανών 190

ΑΝΘΗ ΜΠΑΤΖΙΟΥ

Παναθηναϊκός αμφορέας του Ζωγράφου του Κλεοφράδη 203

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΛΑΙΟΘΟΔΩΡΟΣ

Οινοχόη της Ομάδας Fat Boy στο Μουσείο του Βόλου 214

ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΗΤΟΣ – ΜΑΡΙΑ ΠΑΝΑΓΟΥ

Μελανόμορφη και ερυθρόμορφη κεραμική από το ιερό του Απόλλωνα στον Σωρό Μαγνησίας 225

ΣΤ. ΑΧΑΪΑ ΦΘΙΩΤΙΔΑ

ΣΤΑΜΑΤΙΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Αττική κεραμική από το νότιο νεκροταφείο των Φθιωτίδων Θηβών 239

Ζ. ΟΙ ΟΜΟΡΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ: ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, ΜΑΛΙΔΑ, ΒΟΙΩΤΙΑ

ΣΤΕΛΛΑ ΔΡΟΥΓΟΥ

Αττικά ερυθρόμορφα αγγεία στο βασίλειο της αρχαίας Μακεδονίας 257

***ΦΑΝΟΥΡΙΑ ΔΑΚΟΡΩΝΙΑ**

Η εξάπλωση της αττικής μελανόμορφης και ερυθρόμορφης κεραμικής στην Π.Ε. Φθιώτιδας 278

ΒΙΚΤΩΡΙΑ ΣΑΜΠΕΤΑΙ

Εισαγωγές, απομιμήσεις και ο ρόλος της εικονιστικής κεραμικής στη Βοιωτία: σκιαγραφώντας το πλαίσιο της έρευνας 284

Η. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

303

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ

Ο παρών τόμος δημοσιεύει τα πρακτικά του ομότιτλου συνεδρίου που διοργανώθηκε από κοινού από τον Δ. Παλαιοθόδωρο, Αναπληρωτή καθηγητή Κλασικής Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, και την Αργ. Δουλγέρη-Ιντζεσίλογλου, τότε Προϊσταμένη της ΙΓ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων (νυν Εφορείας Αρχαιοτήτων Μαγνησίας) τον Δεκέμβριο του 2010. Αιτία για τη διοργάνωση ενός τέτοιου συνεδρίου ήταν η κοινή διαπίστωση των διοργανωτών ότι ο αριθμός των ανασκαφών της αρχαϊκής και της κλασικής περιόδου, κυρίως σε νεκροταφεία, στην περιοχή της Θεσσαλίας καθιστούσε επιτακτική την ανάγκη αφενός να δημοσιευθεί το υλικό που συσσωρεύεται, αφετέρου να δοθεί η ευκαιρία σε ανασκαφείς και ειδικούς της αττικής κεραμικής, από κοινού, να επαναπροσδιορίσουν τη θέση της Θεσσαλίας στον χάρτη των αττικών εισαγωγών.

Δεκαοκτώ ανακοινώσεις παρουσιάστηκαν κατά τις εργασίες του συνεδρίου. Για διάφορους λόγους η δημοσίευση καθυστέρησε πολύ, αλλά τελικά υπήρξε το κέρδος να δουλευτούν εκ νέου όλες οι μελέτες υπό το πρίσμα των νέων ευρημάτων που παρουσιάστηκαν και εντωμεταξύ συνεχίζουν να εμφανίζονται με ολοένα και αυξανόμενους ρυθμούς στη Θεσσαλία. Επιπλέον, στην πορεία προστέθηκαν και άλλες μελέτες από συναδέλφους που δεν είχαν τότε ακόμη τη δυνατότητα ή την ετοιμότητα να παρουσιάσουν το έργο τους. Με πρωτοβουλία της συνυπογράφουσας την παρούσα εισαγωγή αρχαιολόγου της ΕΦΑ Λάρισας Στέλλας Κατακούτα, τα Πρακτικά του Συνεδρίου συμπεριλήφθηκαν στην περιοδική έκδοση του Διαχρονικού Μουσείου Λάρισας, τον ΠΕΤΑΣΟ, ως 3ο τεύχος. Η γλωσσική και γραφιστική επιμέλεια των κειμένων πραγματοποιήθηκαν αντίστοιχα με τη συμβολή των υπαλλήλων της ΕΦΑ Λάρισας Κατερίνας Ζάχου-φιλόλογου και Γιώργου Δάλλα-γραφίστα. Η γενική επιμέλεια των κειμένων και της εξαντλητικής βιβλιογραφίας, που παρατίθεται συνολικά στο τέλος της έκδοσης, οφείλεται στους υπογράφοντες το προλογικό σημείωμα. Και οι δύο επιμελητές

ευχαριστούμε ιδιαίτερα την Προϊσταμένη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Λάρισας, δρ. Σταυρούλα Σδρόλια, για τη βοήθειά της στην υλοποίηση αυτής της έκδοσης.

Η δημοσίευση αυτή δεν έχει τον χαρακτήρα μιας εξαντλητικής παράθεσης όλων των αττικών αγγείων που έχουν κατά καιρούς βρεθεί στη Θεσσαλία. Κάτι τέτοιο θα ήταν έξω από τη φιλοσοφία των διοργανωτών, οι οποίοι επέλεξαν να παρουσιάσουν κατά το δυνατό δημοσιεύτα κεραμικά σύνολα (κυρίως από τη δυτική Θεσσαλία στη μελέτη των Λ. Χατζηαγγελάκη, Λ. Θεογιάννη και Χρ. Καραγιαννόπουλου, τα νεκροταφεία του Σωρού [Π. Τριανταφυλλοπούλου], της Νέας Ιωνίας [Α. Μπάτζιου] και των Φθιωτίδων Θηβών [Στ. Αλεξάνδρου], τις οικίες και το νεκροταφείο των Φερών [Αργ. Δουλγέρη-Ιντζεσίλογλου], τις λευκές ληκύθους από τον Αγίοκαμπο Λάρισας [Μ. Λακάκη], τα αγγεία από τον τύμβο Βερδελή των Φαρσάλων [Στ. Κατακούτα – Μ. Σταματοπούλου και Th. Mannack]) ή να προκαλέσουν μελέτες γενικού ενδιαφέροντος πάνω σε σημεία όπου η έρευνα έχει αναδείξει νέες πτυχές (π.χ. η μελέτη της διάδοσης της πρώιμης μελανόμορφης κεραμικής από την Αλ. Αλεξανδρίδου, η πρόσληψη των μελανόμορφων ληκυθίων από τις Κ. Βολιώτη και Α. Smith, η πρόσληψη των πολυτελών αγγείων των Φαρσάλων από τις Στ. Κατακούτα και Μ. Σταματοπούλου). Επιπλέον, ο όγκος του υλικού, που συχνά έχει ανασκαφεί από έναν πολύ μικρό αριθμό αρχαιολόγων σχετικά πρόσφατα, είναι πολύ μεγάλος για κάτι τέτοιο. Αντίθετα, κρίθηκε σκόπιμο να προστεθεί μια σειρά ερευνών για όμορες περιοχές, τη Μακεδονία (Στ. Δρούγου), την κοιλάδα του Σπερχειού (*Φ. Δακωρώνια) και τη Βοιωτία (Β. Σαμπετάι), που τοποθετούν τη Θεσσαλία στο ευρύτερο πλαίσιο των μελετών για τη διάδοση της αττικής κεραμικής στον ελλαδικό χώρο¹.

Παλαιότερες μελέτες είχαν επισημάνει τη σχετική πενία του εν λόγω υλικού, η οποία όμως αποδεικνύεται πλέον φαινομενική, καθώς, όπως οι εργασίες του συνεδρίου κατέδειξαν, η Θεσσαλία αποτελεί ήδη από το α' τέταρτο του 6ου αι. μια αρκετά σημαντική αγορά των αττικών αγγείων. Η εικόνα που υπήρχε ως το 2010 βασιζόταν κατά κύριο λόγο στις λίγες δημοσιεύσεις, οι οποίες αφορούσαν τα αττικά αγγεία που είχαν βρεθεί σε αρκετές παλαιότερες έρευνες, στα ευρήματα που παρουσιάστηκαν σε έναν συλλογικό τόμο για τους *Αγώνες στη Θεσσαλία*², και

¹ Βλ. γενικά Παλαιοθόδωρος 2022.

² Ζαφειροπούλου 2004.

σε σκόρπιες αναφορές στο *Αρχαιολογικό Δελτίο*. Ακόμη και στα εξειδικευμένα για τη Θεσσαλία συνέδρια ο αριθμός των ανακοινώσεων που αφορούσαν κεραμική της περιόδου, και δη αττική, ήταν πολύ μικρός³.

Στα χρόνια που πέρασαν από τη διοργάνωση του συνεδρίου, οι νέες έρευνες και ανακαλύψεις έχουν πυκνώσει, αλλά δεν έχουν ακόμη δει το φως της δημοσιότητας. Ένας εντυπωσιακός όγκος υλικού έχει προκύψει από ανασκαφές στη δυτική Θεσσαλία (Φίλια, Ντόβρες), ενώ υλικό που προέρχεται από τις ανασκαφικές έρευνες των Εφορειών της Θεσσαλίας άρχισε ήδη να μελετάται στο πλαίσιο διδακτορικών διατριβών στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (ευρήματα από την πόλη της Λάρισας⁴, ανασκαφή Ομολίου⁵) και να παρουσιάζεται με αφορμή περιοδικές εκθέσεις⁶. Παραμένει, βέβαια, ζητούμενο να δημοσιευθούν και άλλα κεραμικά σύνολα που παρουσιάζουν ξεχωριστό ενδιαφέρον, όπως οι ταφές της Νέας Ιωνίας, ο εντυπωσιακός όγκος υλικού από τις διάφορες ανασκαφές για τον Ε 65 στη Π.Ε. Καρδίτσας από τις Ντόβρες και τη Φίλια, και το σύνολο του κεραμικού υλικού του Μουσείου Λάρισας από σημαντικές θέσεις, όπως ο Άγιος Γεώργιος/Κραννώνα. Η περιοχή των Τρικάλων, όπου έχουν βρεθεί λίγα αλλά εξαιρετικής ποιότητας αγγεία, ιδίως του 4ου αι. π.Χ., αποτελεί ακόμη εν πολλοίς άγνωστο τοπίο. Ελπίζουμε σύντομα το κενό αυτό να καλυφθεί με τη δημοσίευση των πρόσφατων ευρημάτων.

Ο ακαδημαϊκός Μ. Τιβέριος ανέλαβε το δύσκολο έργο να συστηματοποιήσει την ως τώρα γνώση, εμπλουτίζοντας τις παρατηρήσεις του στο τελικό κείμενό του με τα πορίσματα των εργασιών του συνεδρίου και όλων των πρόσφατων δημοσιεύσεων. Αναδεικνύει τη θέση της Θεσσαλίας ως μιας ακμάζουσας αγοράς στον 6ο και τον 5ο αι., αλλά με διαφοροποιήσεις: η πραγματική έκρηξη των εισαγωγών επέρχεται στα τέλη του 6ου και τις αρχές του 5ου αι. π.Χ. και με βάση τα σήμερα γνωστά εντοπίζεται κατά κύριο λόγο στη Μαγνησία, όπου έχουν γίνει αρκετές ανασκαφές νεκροταφείων της περιόδου. Ο πλούτος του υλικού από τη Λάρισα αλλά και τις θέσεις της Εστιαιώτιδας δείχνει ότι, σε κάθε περίπτωση, η διείσδυση των αττικών προϊόντων στην ενδοχώρα

³Παπακωνσταντίνου 1994. Δακωρώνια 2006. Αλεξάνδρου 2009. Βήτος – Πανάγου 2009. Παλαιοθόδωρος – Τριανταφυλλοπούλου 2020. Για μη αττική κεραμική, βλ. Παλαιοθόδωρος 2009. 2016.

⁴ Παλιούγκας 2018.

⁵ Βήτος 2017.

⁶ Βαϊοπούλου 2018. Αθανασάκειο Μουσείο Βόλου 2019.

υπήρξε σημαντική και σε πολλές περιπτώσεις η έλλειψη στοιχείων οφείλεται στο τυχαίο των ανασκαφών.

Οι διοργανωτές θα ήθελαν να ευχαριστήσουν όλα τα μέλη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Μαγνησίας, και ιδιαίτερα τις Αιμιλία Καλογιάννη, Ιωάννα Μαμαλούδη και Ευαγγελία Σταμέλου, που εργάστηκαν για τη διεξαγωγή του συνεδρίου, τους τότε μεταπτυχιακούς φοιτητές του Τμήματος Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και κυρίως τις Δήμητρα Λυκούδη, Σοφία Ζωιτού, Εβίτα Καλαμαριώτη, Ηρώ Δερμιτζάκη, Arianna Sacco και τη συνάδελφο Χριστίνα Μητσοπούλου για την πολύτιμη βοήθειά τους. Ξεχωριστές ευχαριστίες απευθύνονται στα μέλη της επιστημονικής επιτροπής που συμμετείχαν ενεργά στη διαμόρφωση του προγράμματος και στις συζητήσεις: Β. Αδρύμη, Π. Βαλαβάνη, Ε. Μανακίδου, Ο. Παλαγγιά, Μ.-Φ. Παπακωνσταντίνου, Α. Μαζαράκη Αινιάν, και σε όλους όσοι συμμετείχαν στις εργασίες του συνεδρίου.

*Στέλλα Κατακούτα
Δημήτρης Παλαιοθόδωρος*

FENIKA

***Lekythoi* in Thessaly: Any colour so long as it is black? ***

**Amy C. Smith
Katerina Volioti**

Introduction

«Any customer can have a car painted any colour that he wants so long as it is black»¹. With these words, in 1909, automobile pioneer Henry Ford introduced the iconic Model T, a standardized car manufactured on an assembly line and budgeted for middle class patrons. Ford's statement encapsulates the narrow specialisation, limited variety, and widespread utility underpinning mass production. The clarification «... any colour ... so long as it is black» might also apply to the production, distribution, and use of black-figured *lekythoi* of the early fifth century BC². These *lekythoi* were produced and traded on a large scale, had standardised dimensions so as to hold specific amounts of oil, and, in general, featured repetitive decoration, iconographic, and otherwise³. According to traditional scholarship, the mass production and low aesthetic merit of black-figured *lekythoi* reflect the decline of black figure and the prolific occurrence of such *lekythoi* in graves indicates bulk buying at the time of the funeral⁴.

In this paper, we question these traditional understandings and thus the extent of Fordism in black-figured *lekythoi*. Specifically, we ask whether we can identify makers', traders', and users' choices for these common and ubiquitous pots. Our objective is to investigate the social role of black-figured *lekythoi* in late Archaic and Classical Thessaly in

* We would like to thank Dimitrios Paleothodoros for inviting us to this conference, the former director of the 13th Ephorate of Prehistoric and Classical Antiquities, Argyroula Doulgeri-Intzesiloglou, for permitting us to study unpublished pottery in the Archaeological Museum of Volos, and Babis Intzesiloglou and Aimilia Kalogianni for helping with our study. Katerina Volioti presented an earlier version of this paper at Glasgow (Annual Conference of the Classical Association, 2009) and is grateful to the audience there for their feedback. We extend our cordial thanks to Emma Aston, Georg Gerleigner, and Maria Mili for reading and commenting on earlier drafts, and to Christos Agouridis, Zisis Bonias, Maria Chrysafi, Carol Kesser Barcellos Dias, Pilar Diez del Corral, Stefanos Gimatzidis, Ioannis Graikos, Margriet Haagsma, Constantina Kallintzi, Eurydice Kefalidou, Carl Knappett, Antonios Kotsonas, Jean-Jacques Maffre, Dimitra Malamidou, Eleni Manakidou, Dimitrios Paleothodoros, Elena Partida, Katerina Peristeri, Jacques Y. Perreault, Martin Perron, Vasilis Poullos, Winfred van de Put, Victoria Sabetai, Maria Stamatopoulou, Jutta Stroszeck, Michalis Tiverios, Peggy Triantafyllopoulou, Eleni Trakosopoulou, Alexandra Zampiti, and Nikos Zacharias for insightful discussion and/or for allowing us to examine pottery in their care. Special thanks are also due to Evaggelia Tsagkaraki for sending us her book *Οδοιπορικό στα Μνημεία του Νομού Καρδίτσας* and to Lucilla Burn for facilitating our study of auction catalogues in the Fitzwilliam Museum, Cambridge. Any remaining mistakes are ours. The drawing for fig. 8 is by A.C. Smith and the photographs for figs. 1, 2, 3, 5, 6, 7, 9, 10, 11, and 12 are by K. Volioti.

¹ Ford 1922, 72.

² All subsequent dates are BC unless otherwise specified.

³ See Volioti 2011b, 266–268 and 2014.

⁴ See, for example, Παπασπυρίδη – Κυπαρίσση 1927–1928, 91–92. ABL 93.133. Kurtz 1975, 9. Beazley 1986, 80. Robertson 1992, 130.

relational terms, alongside that of other pottery and material objects⁵. Ceramics comprised a significant category of imported goods in ancient Thessaly, which increasingly contradict earlier misconceptions about Thessaly's geo-political stagnation and isolation⁶. Throughout the paper, we use the term 'Thessaly' for both *tetradic* and *perioikic* territories and refer collectively to the populations of late Archaic and early Classical Thessaly. A focus on Thessaly is particularly useful because this region has yielded a considerable corpus of late Archaic and Classical black-figured *lekythoi*, of Attic and other fabrics⁷. Yet, until recently, material has been overlooked in both Thessalian archaeology and scholarship on Attic trade⁸. Discussions of ancient Thessaly traditionally have favoured prehistoric finds or material remains –fortifications, inscriptions, and coins– that date from the Hellenistic period onwards⁹. Studies of long-distance trade in Attic figured pottery have hitherto focused on westwards sailing routes, particularly to Etruria¹⁰. The northwards transport of pottery to central and northern Greece, especially beyond sites in Boeotia and Eretria excavated in the early twentieth century, has received little academic attention.

This paper consists of four sections. Following a discussion of black-figured and related *lekythoi*, we present two case studies, from Nea Ionia and Krannon. These sites are the findspots of some black-figured *lekythoi* Katerina Volioti studied in the Archaeological Museum of Volos in 2008. Finally, we examine the presence of black-figured *lekythoi* in Thessaly within the context of trade. We argue that potters, painters, merchants, buyers, dedicators, and other vase users made conscious choices about black-figured *lekythoi* so that the applicability of Ford's statement becomes questionable.

Black-figured and related *lekythoi* of the early fifth century

The characteristic Attic *lekythos* shape may have developed from Lydian metal prototypes or from Levantine-Phoenician ceramic oil bottles¹¹. Regardless of eastern influences, the specialised Athenian production of *lekythoi* of the shoulder type –whereby the shoulder is set off from the cylindrical body– occurred on such a large scale during the period 500-450 that it popularised *lekythoi* as Athenian objects in the minds of artisans, traders, and users¹². Black-figured *lekythoi* were imitated in regions near Attica, such as

⁵ See Knappett 2014, 7. For a similar approach in discussing burial assemblages from Macedonia, see Smith – Volioti, 2019.

⁶ See Stamatopoulou 2007a. 2007b. Κατακούτα – Παλαιοθόδωρος 2019. For Thessaly's connectivity as suggested by findspots of early fifth-century Attic pottery, see Volioti forthcoming.

⁷ According to the Entry Book of the Archaeological Museum of Volos, black-figured *lekythoi* from Thessalian locations number in the hundreds.

⁸ For recent scholarship turning the tide, see Volioti 2007. 2009. 2011a and forthcoming. For black-figured and other *lekythoi*, see Μπάτζιου-Ευσταθίου – Τριανταφυλλοπούλου 2003–2009, 214–215, figs. 4–6. Αλεξάνδρου 2012. Παλαιοθόδωρος – Τριανταφυλλοπούλου 2020.

⁹ See Stählin 1924.

¹⁰ See Oakley 2009b, 612–613, with references. Bundrick 2019, 26.

¹¹ de la Genière 1984, 94. Contra Algrain – Brisart – Jubier-Galinier 2008, 149. Fletcher 2011, 29–32.

¹² For shoulder *lekythoi*, see Kurtz 1975, 77–78. A painter, such as the Theseus Painter, concentrated on the production of *lekythoi* for a particular period of his career, achieving a prolific output, see Eisman 1971. Φριτζήλας 2006, 282 and 288.

Boeotia, Euboea, and East Lokris, although more research is needed about the scale of manufacturing and trade operations in these industries¹³. While Eleni Aloupi-Siotis, for example, has identified a clay bed on the border between Attica and Boeotia that both Athenians and Boeotians may have used, it remains indeterminate whether potters from both regions actually did use it¹⁴. Notwithstanding a different clay fabric and/or appearance of the black glaze, imitations are usually close to Athenian specimens in terms of shape, organisation of decoration, and subject matter. Even imitations can inform us, therefore, about the appeal of Athenian material culture.

Fig. 1. Volos K3324
from Pherai

Fig. 2. Volos K3324.100
from Pherai

Fig. 3. Volos K3323.001
from Pherai

Black-figured, patterned, and plain black *lekythoi* have become conflated in scholarship, so that it is necessary to differentiate amongst these types, as ancient potters and painters would have done. On black-figured *lekythoi*, painters cut incisions and usually applied accessory purple and white on the black glaze to render either a figural scene or patterns, such as upright palmettes. Some patterned *lekythoi* were decorated with lines in silhouette, without any incisions, as exemplified by a *lekythos* showing a crosshatch pattern that was recovered from a grave in the southeast cemetery of Pherai (**fig. 1**)¹⁵. Incisions and overpainting (such as red lines on the black glaze) are both missing from plain black

¹³ At Thasos, there may have been another local industry of black-figured *lekythoi*, as suggested by the brown clay fabric of palmette *lekythoi* found in the Artemision (studied by K. Volioti, February 2008). For Thessalian imitations of Attic open shapes, see Karagiannopoulos 2017–2018, 123.

¹⁴ See Aloupi-Siotis 2008, 120.

¹⁵ Grave n. 13, Volos K3324, of the Haimon Group [attributed by Katerina Volioti, hereafter KV], ca. 480–470 (Knigge's type IV/1, Kerameikos IX, table 77). On most of the *lekythos*' surface the glaze has turned orange-brown and not black, probably owing to the close stacking of pottery in the kiln and the uneven circulation of hot air.

lekythoi, the cylindrical bodies of which were covered with black glaze. Yet there are similarities in both appearance and function between the three classes of *lekythoi*—black-figured, patterned, and plain black—since they could be traded and used together. A palmette *lekythos* from the same grave at Pherai (**fig. 2**) exemplifies some functional attributes shared by all three classes—capacity, volume, handle, and hanging—as we discuss below¹⁶. The potter of this small *lekythos*, which measures only 11,9cm in height and 3,7cm across the shoulder, reduced its capacity by raising the floor inside the *lekythos*, as

Fig. 4

if she anticipated that the oily contents would be expensive. Such careful attention to the shape and volume is not immediately apparent when viewing the hastily executed and visually standardised decoration¹⁷. The handle forms a loop that may have been used for hanging this *lekythos* either on a wall, as shown in early fifth-century vase scenes of domestic interiors, or on a (wooden) bier, as suggested by archaeological evidence¹⁸. Volioti's examination of over 200 black-figured, patterned, and plain black *lekythoi* revealed that the handle is usually weak and likely to become detached from the shoulder, so it could not have served for holding the *lekythos*, especially when filled.

Shape differences amongst black-figured, patterned, and plain black *lekythoi*, however, are apparent. In comparison with a characteristically slender chimney-necked black-figured *lekythos* from the Haimon Group, found in another Pheraian grave (**fig. 3**), an unprovenienced plain black *lekythos* of the Little Lion Class, now in Reading, exhibits a broader shoulder and a body that tapers greatly to the foot¹⁹ (**fig. 4**). Indeed, Ursula Knigge's typology of *lekythoi* from the Athenian Kerameikos shows that the shapes of *lekythoi* bearing palmettes are markedly different from those featuring images of humans²⁰. To our knowledge, there exist no plain black or palmette *lekythoi* of the chimney type.

Shape and decoration worked together to communicate a consistent visual message to traders and vase users. This message may have related to a particular variety of culinary or perfumed oil that each *lekythos* contained. Either potters threw specific shapes for particular kinds of decoration or painters decorated each shape differently and consistently.

¹⁶ Volos K3324.100, of the Haimon Group [KV], ca. 480–470 (Knigge's type III/3). For the ubiquity of such palmette *lekythoi*, see Kurtz 1975, 131 and 152–153.

¹⁷ For another black-figured *lekythos* with raised floor, see Delphi 4719: Volioti 2011y, 246 and 263, fig. 5. On perceived versus actual capacity, see Lynch — Bidgood 2020, 82.

¹⁸ For a suspended *lekythos* see, for example, the scene on a white polychrome *lekythos*, ca. 460 (Athens, National Archaeological Museum 1826: Oakley 2004, 43). For the varying interpretations of *lekythoi* hanging inside, see Smith 2016, 152–153. A sarcophagus at Sindos preserved an iron nail in the loop of a small *lekythos* of the workshop of the Beldam Painter from ca. 450 (Thessaloniki MΘ8304: Σαπτανίδη 2012, 237, pl. 35.157).

¹⁹ Pherai: Grave n. 12, Volos K3323.001, of the Haimon Group [KV], ca. 480–470 (Knigge's type IV/1). Reading: Ure Museum of Greek Archaeology, University of Reading 45.6.15: CVA Great Britain 12, pl. 11.13. ABV 516.7.

²⁰ Kerameikos IX, 33–37, table 77.

The iconography of black-figured *lekythoi* implies qualitative differences. Mythological and/or genre scenes could relate to the preferences of painters, workshop owners, merchants, marketers, and buyers. All these individuals interacted with the iconography, irrespective of whether or not their viewing and interpretation involved a close inspection on each and every occasion of *lekythos* use. In assessing the visual impact of black-figured *lekythoi*, we turn to examine a tomb group of four pieces from Nea Ionia.

Oil jars in a grave at Nea Ionia

Nea Ionia, on the western edge of Volos, has been tentatively identified with Iolkos of the historic period²¹. According to Herodotos (5.94.1), the Thessalians gave Iolkos to the Athenian tyrant, Hippias, but he refrained from accepting this offer. The passage implies the date 511/510, when, in all likelihood, Iolkos was Thessalian and not Magnesian. It is very probable that it was the Aleuadaí, the aristocratic family of Larisa, who offered Iolkos, when one considers their traditional ties with Athens²². The cemeteries of Nea Ionia are buried underneath the modern town so there have been only small-scale and salvage campaigns of early fifth-century graves²³. The offerings in one grave, number 309, included a finely painted red-figured *lekythos* that will be published separately by Anthi Batziou-Efstathiou and three black-figured *lekythoi* of the Haimon Group, which –based on their shapes (Knigge’s type IV/1)– date to 480–470²⁴. Our discussion necessarily focuses on the latter *lekythoi* but some brief comments on the presence of the red-figured *lekythos* are also warranted below.

Two of the black-figured *lekythoi* are identical to each other in shape and size, which indicates that they were thrown by the same potter²⁵ (**figs. 5-5a, 6-6a**). Their apparent lack of symmetry is known from Athenian *lekythoi*, and cannot in itself be construed as evidence of non-Attic production²⁶. The dullness of the black glaze and the faded pink clay fabric might imply not Attic but Boeotian manufacture²⁷. The third black-figured *lekythos* has a different shape, however, which suggests a different potter, while its fabric has the orange hue typical of Attic wares²⁸ (**fig. 7**). Yet we cannot be sure either if it was made by a different potter or in a different fabric. Even *lekythoi* that scholars attribute to the same stylistic workshop can look different. The visual impact of each *lekythos* was unique, depending

²¹ Ιντζεσίλογλου 1996, 97. Contra Sprawski 2008, 136. Decourt – Nielsen – Helly 2004, s.v. Iolkos, 719

²² Such assertions are loosely based on hints in ancient sources, such as Herodotus 5.63 and 7.6. For ties of *xenia*, see Σταματοπούλου 2019, 24–25.

²³ For brief reports of Attic pottery, see Αρβανιτόπουλος 1911, 303–304. Μπάτζιου-Ευσταθίου 1984. 1987. Ποντήρη 1993a. 1993β.

²⁴ According to information in the Entry Book, the grave was excavated in 1987, see Μπάτζιου-Ευσταθίου 1987.

²⁵ Volos BE11591 and BE11585, see Volioti 2014, 149, fig. 1. For batches of pottery from the same findspot, see Osborne 2018, 31, with references.

²⁶ See, for example, Kerameikos KER 8768.1–2 in Schlöörb-Vierneisel 1966, pl. 23.4.41 (hS144), studied by K. Volioti, May 2006.

²⁷ For Boeotian black figure of the fifth century, see Kilinski II 1975, 113–114, 128–129.

²⁸ Volos BE11586. For a similar shape, see Moscow, Pushkin Museum IIb554: CVA Russia 1, pl. 39.2 and 6.

on: (1) the raw materials the potter used for the body of the pot; (2) the raw materials the painter used for the decoration; and (3) the firing procedure, temperature, and kiln used²⁹. While modern scholars might classify these three *lekythoi* as having been made by the Haimon Group, it would have been obvious to spectators at the funeral that the three *lekythoi* were not identical.

The iconography of each of these *lekythoi* was also distinct. The *lekythoi* by the same potter were probably also painted by a single individual who chose to draw a *symposion* –a common theme– on one *lekythos* and a musical lesson –a rarer subject– on the other³⁰ (**figs. 5-5a, 6-6a**). In the sympotic scene, the reclining beardless man near a female musician does not hold either a *kantharos* or a drinking horn and it is therefore difficult to identify him as Dionysos. He seems to be, rather, a generic young *symposiast*, as is common in red-figured vase scenes³¹. The music lesson consists of two seated females, judging from feet and faces in accessory white and prominent hair buns. One woman holds a lyre while the other appears to listen. The stools on which they are seated might indicate interior space³². The suggestion that they are inside rather than in the countryside, along with the relative absence of accessories, conspire against an interpretation of these females as Muses³³. Mortal female musicians in domestic settings actually proliferate in red figure³⁴.

Figs 5-5a. Volos BE11591 from Nea Ionia

²⁹ For different clays used for the pot and the black glaze, see Aloupi-Siotis 2008. Chaviara 2014.

³⁰ For the high frequency of *symposia* on *lekythoi* of the Haimon Group, see Volioti 2012, 123.

³¹ See, for example, a type C *kylix* attributed to the Pithos Painter, found in Reading and now in the Ure Museum of Greek Archaeology, University of Reading, REDMG 1953.41.1: CVA Great Britain 23, pl. 14.1-2. Bradley — Smith 2007, figs. 3.1-2. Beardless Dionysos in red figure is prevalent in the late fifth century; see Carpenter 1997, 98–103.

³² See Smith 2016.

³³ Κάουφμαν-Σαμαρά 1997, 286.

³⁴ Vazaki 2003. Bundrick 2005, 92–102.

Figs. 6-6a. Volos BE11585 from Nea Ionia

The third black-figured *lekythos* shows an extremely common theme, namely a chariot procession (**fig. 7**). One woman mounts a *tethrippon*, while Dionysos and another woman stand behind the horses and a seated gesticulating woman appears before the horses.

Figs 7-7b. Volos BE11586 from Nea Ionia. The missing neck, mouth, and handle have been completed in plaster and repainted

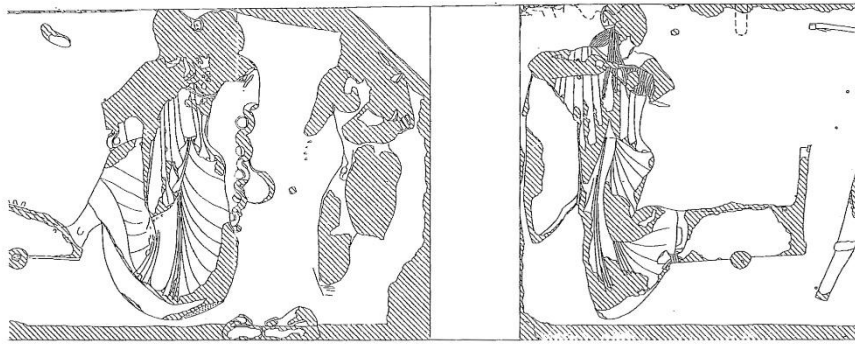

Fig. 8. Drawing of the extant West frieze of the Siphnian Treasury at Delphi.
(After Daux and Hanson 1987, fig. 109)

The influence of the west frieze of the Siphnian Treasury at Delphi, ca. 525, with its scene of goddesses mounting chariots in the so-called Judgment of Paris (**fig. 8**), may indeed account for the prolific presence of women in such chariot scenes on black-figured *lekythoi* from the last quarter of the sixth century³⁵.

In choosing and executing iconographic subjects, therefore, it seems that the painters of the three *lekythoi* took cues from wider ceramic and sculptural traditions, beyond black-figure. Painters' preferences for iconography that is nowadays considered repetitive may not have resulted from a thoughtless adherence to mass production but rather an attempt to offer customers images with which they were familiar³⁶. A sense of familiarity was also achieved through consistent adherence to established conventions. In the sympotic scene, for example, the female musician's right hand rests beneath the lyre, without plucking the strings. This reflects a general convention in vase iconography to show lyres being carried rather than played³⁷.

For some scholars, symposia shown on quintessential burial shapes, such as black-figured *lekythoi*, signify a blissful afterlife for the deceased in the company of Dionysos³⁸. Even when assuming that the beardless *symposiast* on the *lekythos* here is Dionysos (**figs. 5-5a**), there is no reason to favour a chthonic interpretation. Dionysos entered an individual's life on countless occasions³⁹. The *symposion* is one of many scenes pictured on black-figured *lekythoi* that conveyed ideas about a wealthy lifestyle; four-horse chariots convey similar messages⁴⁰. The couch itself features decorations in accessory white, probably denoting silver or ivory inlay on an elaborate piece of furniture⁴¹.

The large, red-figured *lekythos*, measuring 37,5cm in height, shows Nike, with outstretched wings, holding a *phiale* in her left hand, flying to the left and looking back

³⁵ Lemos 2009, 140. On this frieze, see Neer 2001, 318–324.

³⁶ See Volioti 2011a, 146.

³⁷ Mathiesen 1999, 247.

³⁸ See, for example, Van de Put 2009, 42, with references.

³⁹ See Isler-Kerenyi 2007. Chthonic interpretations are more suited to Hellenistic and Roman times (Padgett 2003, 32, n. 204, in passing).

⁴⁰ See Schmidt 2005, 39–40.

⁴¹ For ivory, see Vickers — Gill 1994, 144–153. For more on furniture, see Andrianou 2009.

towards the right⁴². Judging from her archaistic drapery, this piece was made approximately the same time as the black-figured *lekythoi*, in the 470s⁴³. The offer of such a finely crafted and therefore expensive *lekythos* at the funeral would have entailed an act of display. Attendees to the funeral may have noted the stark visual contrast between the red-figured *lekythos* and the small, hastily painted, and cheap black-figured *lekythoi*. For people in Thessaly, moreover, the image of Nike would have been familiar. Nike is a favourite subject for small, red-figured vases such as *lekythoi*, especially in the second quarter of the fifth century, and is found on red-figured *lekythoi* from Skopelos, Krannon, and two more Thessalian locations⁴⁴. Another black-figured *lekythos* from Thessaly featuring Nike seems to imitate red-figured specimens. Its painter, the Beldam Painter, in fact, had industrial and stylistic ties with red-figured craftsmen⁴⁵.

The offering of one large red-figured *lekythos* together with some black-figured *lekythoi* of the Haimon Group may have been a fairly common practice, as attested by burial assemblages in Macedonia, at Kamara Naousas (Mieza), at Nea Kallikrateia (Chalcidice), and at Aphytis (Chalcidice)⁴⁶. These assemblages seem to indicate groups of Attic pottery that were traded together. If so, in supplying batches of *lekythoi* to vase users, traders mixed and matched red- and black-figured pieces from different and unrelated potteries. The workshop of the Haimon Group itself did not produce red-figured pottery. In consideration of how traders' and users' choices are manifested in burial assemblages in a site away from the coast, we discuss below material from Krannon.

A tumulus at Krannon

While ancient sources, such as Thucydides (2.22.3), inform us that the Skopadai, the ruling family of Krannon, enjoyed legendary riches and offered hospitality to the poets Simonides and Pindar, the *lekythoi* show a more nuanced side to the consumption habits of Thessalians, at least at Krannon⁴⁷. Owing to destruction since the nineteenth century, there remains little of the ancient town and the considerable number of earth mounds that dotted its landscape⁴⁸. Thus, the presence of black-figured *lekythoi* in a tumulus at Sarmanitsa, to the west of the acropolis and near another four unexcavated earth mounds, is only indicative, and not necessarily representative, of how some locals buried their

⁴² Volos BE11587: Ζαφειροπούλου 2004, 137, no. 44.

⁴³ *Lekythoi* with all-black shoulders tail off in 470, see Παπουτσάκη-Σερμπέτη 1981, 121.

⁴⁴ For Nikai on *lekythoi*, see Thöne 1999, 125–154. For Krannon, see Ζαούρη 1989, 233, pl. 144a (left). Tsiaka, in this volume. Skopelos (Thessaloniki, unknown inventory number): Bakalakis 1947, pl. 62. Volos K112 and K3336, 001: Ζαφειροπούλου 2004, 85, fig. 31 (left and right). Para 406.47bis, perhaps the same vase as Volos K112.

⁴⁵ Volos BE11662: Ζαφειροπούλου 2004, 85, fig. 31 (middle). ABL 174, 178, 180–181 and 190–191.

⁴⁶ For Kamara, see Veroia Π1656: Ρωμοπούλου – Τουράτσογλου 2002, 19 and 90–93, pl. 9 [left], (grave 92). For Nea Kallikrateia, see Μπικούκα – Γραικός 2009, 246, fig. 7 (grave 108). For Aphytis, see Μισσηλίδου-Δεσποτίδου 2006, 493–494 and 501–502, figs. 9–12 (graves 30 and 20).

⁴⁷ Decourt – Nielsen – Helly 2004, 694–695, with references. For literary constructs of Thessaly's wealth in late Archaic times, see Pownall 2009, 249. Aston 2012, 239, both with references (and with thanks to Aston for bringing our attention to this work).

⁴⁸ See Leake IV (1835), 364. Θεοχάρης 1960, 177. Τζιαφάλιας 1981, 48.

dead⁴⁹. Whether the individuals buried here related to one another by bonds of kinship and/or in terms of social status remains unclear and is subject to future (osteological) analysis.

The oval-shaped tumulus at Sarmanitsa was purpose built in the late sixth/early fifth century to receive single inhumations in sixteen elaborate stone *larnakes*⁵⁰. Each *larnax* had been worked from a single piece of stone, plastered on the inside, and covered with perfectly joining slabs. The construction of the *larnakes*, let alone a tumulus, and their placement inside the mound entail labour intensive activities, presumably commissioned by elites or others who favoured ostentatious funerary display. The creation of a tumulus constitutes a family's visual claim, in fact, to local land and resources. Those who could afford to build a tumulus, therefore, would do so, particularly if their power base was under threat. The question then arises whether people at Krannon also appreciated black-figured *lekythoi* as either common or as special objects. The Sarmanitsa tumulus covered two distinct clusters of graves, as suggested by the empty space between each cluster and the different orientation of graves in each cluster. The north cluster yielded only black-figured *lekythoi* while the south one produced also red-figured *lekythoi*. From illustrations in the literature we can attribute five of the alleged nine black-figured *lekythoi* from the south cluster.

Two black-figured *lekythoi* –measuring H. 32,5cm and diam. 7,8cm, and H. 33cm and diam. 7,5cm, respectively– are of the Phanyllis Group⁵¹. While their comparable shapes and dimensions imply one potter, their main scenes –Herakles with Nessos and Theseus with the Minotaur, respectively– suggest they were painted by different craftsmen. Yet the two *lekythoi* clearly originated from one pottery workshop and were traded to Krannon as a pair, while, in the end, they were deposited in two separate but neighbouring graves. Whether or not these burials happened concurrently each *lekythos* was offered as an individual pot.

Another nearby grave had two black-figured *lekythoi* of similar shapes and sizes, H. 21cm and 19,5cm, respectively. Georgios Chourmouziadis was right to attribute a *lekythos* with a finely drawn image of Herakles combating the giants under a chequerboard frieze to the Sappho Painter⁵². By contrast, the other *lekythos* is more sketchily painted and incised. Its shoulder decoration is simpler: rays rather than interlocking lotus buds⁵³ (**fig. 9-9a**). Its subject is an *apobatic* race, in which a helmeted warrior carries two spears and a shield and runs to the left of a *tethrippon*. The picture may have called to mind funerary games honouring epic heroes or war dead or, more likely, an actual Athenian display of elite behaviour⁵⁴. The absence of Athena from this particular scene however, precludes

⁴⁹ For the tumulus, see Χουρμουζιάδης 1970. Ζαούρη 1989. Morris 1998, 39, with references. Tsiaka, in this volume.

⁵⁰ Another ten burials in this tumulus date to after 450.

⁵¹ Larisa M2010/304 (ex Volos K 2968): Ζαφειροπούλου 2004, 106, no. 5, with references. Larisa M2010/305 (ex Volos K 2970): Χουρμουζιάδης 1970, 281, pl. 239c-d. See Catling 1978, 39, fig. 71. Tsiaka, in this volume.

⁵² Larisa M2010/306 (ex Volos K 2973): Χουρμουζιάδης 1970, 281, pl. 239e. Ζαφειροπούλου 2004, 48, fig. 19. Tsiaka, in this volume.

⁵³ Larisa M2010/307 (ex Volos K 2974): Ζαφειροπούλου 2004, 135, no. 40, with references. Tsiaka, in this volume.

⁵⁴ See Shapiro 1991, 639–645. Schultz 2007, 63 and n. 11.

any explicit visual reference to Athens. The *apobatic* race appears commonly on *lekythoi* from the Haimon Group⁵⁵. Judging from its rendering of the charioteer's head, especially

Figs 9-9a. Larisa M2010.307 from Krannon

his protruding chin, we would dissociate this *lekythos* from the Haimonian *oeuvre*, particularly as the cylinder's broad shape is unusual for the Haimon Group. We would attribute this *lekythos* rather to an associate of the Sappho Painter, and not specifically the master, because of the cursory drawing style⁵⁶. This pair of *lekythoi*, on account of their similarity in size and shape, appears to have been thrown in the same workshop, yet decorated by different painters. By contrast to the pair of *lekythoi* from the Phanyllis Group this pair from the Sappho Painter's workshop was offered in the same grave. The fifth black-figured *lekythos* was buried in a grave farther away from the other two, possibly indicating some time lapse. It is small, measuring only 14,5cm in height, and features a hastily executed scene of Herakles combating the bull. Given the sprinkle of black dots in the pictorial zone, we would attribute this *lekythos* to the workshop of the Emporion Painter⁵⁷.

It is clear that these black-figured *lekythoi* come from stylistically unrelated workshops. According to Emilie Haspels' classification of black-figured *lekythoi*, there was no collaboration amongst the Phanyllis Group, the Sappho Painter's workshop, and the Emporion Painter. The dates of the *lekythoi* also differ, ca. 500 for those from the Phanyllis Group, ca. 490–480 for those by the Sappho Painter's workshop (Knigge's type III/2), and ca. 480–470 for that by the Emporion Painter (Knigge's type IV/1). The presence of these *lekythoi* at Krannon, therefore, indicates relationships among traders and a variety of

⁵⁵ Neils — Schultz 2012, 198–199, fig. 5.

⁵⁶ Alternatively this *lekythos* could be by the Sappho Painter if this painter had a *banausic* style (see Smith 2014).

⁵⁷ Larisa M2010/302 (ex Volos K2959): Ζαφειροπούλου 2004, 114, no. 16, with references. Tsiaka, in this volume.

potteries in Athens, and the journeys undertaken by traders over several decades. Any estimate of the frequency of these journeys, would require the publication of many more Attic wares from Thessalian locations. Such frequent journeys would have required land routes that connected Krannon with Aegean Thessaly and the Gulf of Pagasai. A major north–south road through Greece, in fact, passed near Krannon and to some extent coincides with the modern Athens–Larisa railway line⁵⁸. Given Krannon’s excellent connectivity one would expect a prolific occurrence of such cheap and ubiquitous ceramic imports as black-figured *lekythoi*. Their apparent scarcity in the archaeological record, however, makes it difficult to disambiguate between supply and demand dynamics. Locals may have placed repeated demands for black-figured *lekythoi* and/or purchased what traders transported by means of pack animals and carts⁵⁹.

Assuming that black-figured *lekythoi* were scarce objects at Krannon, it becomes even more pertinent to consider users’ personal preferences. The offering of the pair of the Phanyllis Group in distinct graves could denote that locals valued, and possibly treasured, each individual *lekythos*. Whether or not each *lekythos* was treasured as heirloom remains unclear. The occurrence of black-figured *lekythoi* in assemblages of later times at Pherai, Eleusis, Chaironeia, and Eretria may support further the possibility of heirlooms⁶⁰. Size, too, must have played a role in decisions about what to place in the grave. Whereas one big *lekythos*, such as either of those attributed to the Phanyllis Group, is enough to convey ownership of exotic goods, two smaller ones are needed to make the same statement, as in the grave that contained the pair attributed to the Sappho Painter. Placing the Sappho Painter’s pair together in one grave was thus another deliberate choice. The burial assemblages that contained black-figured *lekythoi* varied greatly, again indicating specific dedication choices at the time of each funeral.

Some assemblages also included iron and copper jewellery, even a terracotta figurine, as well as small (local?) ceramics and more black-figured *lekythoi*. The Attic *lekythoi* stand out both because they bear figures and because they were imported, so locals may have considered them special objects. Nonetheless, the most expensively built grave at Sarmanitsa, for which slabs created the impression of a tholos, contained only 8 alabaster *alabastra* and not a single Attic pot. It is clear that locals made deliberate choices not to use ceramics for that funeral.

Black-figured *lekythoi* are also absent from the north cluster of early fifth-century graves in the tumulus. Some of these graves contained no Attic pottery but even rarer finds, such as a glass bead, ivory jewellery, and an iron sword. Attic pots were offered in just two

⁵⁸ Decourt – Mottas 1997, 333, 354, fig. 17.

⁵⁹ For vase scenes showing *amphorai* on carts, see Μανιακίδου 2010, 185, fig. 11, n. 34.

⁶⁰ According to the Entry Book of the Archaeological Museum of Volos, a black-figured *lekythos* (Volos K 3323.001) that we would attribute to the Haimon Group (ca. 470) was excavated from the same grave at Pherai as a squat *lekythos*, the pattern decoration of which is suggestive of the Bulas Group of the latest fifth century (see, for example, Malibu 86.AE.260: CVA Malibu 5, pl. 263.1-2. Χατζηαγγελάκης 2007, 75, from Argitheia). This Pheraian grave may have been a disturbed context, although it is not described as such in the Entry Book. For Eleusis, see Volioti 2011a, 142, with references. For Chaironeia, see Sabetai 2015. For Eretria, see Ανδρειωμένου 1974a, 238–239, burial 8. Eretria IX, 24 with references.

graves, each with a markedly different assemblage. One grave contained three red-figured *lekythoi*, including a large finely painted piece with an all-black shoulder, a white *lekythos* in the silhouette technique, and a plain black *kylix*⁶¹. The concentration of such fine *lekythoi* in one grave is unusual outside Attica and Eretria. To our knowledge there exists no parallel to this assemblage in Thessaly or Macedonia. The other assemblage is more humble, consisting of a small red-figured *lekythos* and a (local?) pot⁶².

When the two clusters of graves are considered together, the choice of whether and where to use black-figured *lekythoi* was one of several choices concerning what examples of pottery and other objects to deposit. These goods varied in terms of material, provenance, and production value. Such choices were almost certainly underpinned by the availability of traded entities at the time of the funeral. Merchants' overland journeys were affected by the seasons and perhaps the storage of imported goods in shops and households at Krannon was not always feasible. The spatial segregation of black-figured and red-figured *lekythoi* in the tumulus might thus reflect consignments reaching Krannon at different points in time. This would suggest that, contrary to what the excavators assumed, the graves in the south cluster date somewhat earlier in the fifth century than those in the north cluster. In this context of relative scarcity in Attic pottery it is clear that black-figured *lekythoi* would have mattered as special pieces. Alongside other imported pots and luxury goods of alabaster, glass, and ivory, black-figured *lekythoi* seemingly testified to locals' riches and links with outsiders, as known from the ancient texts noted above.

Attic black-figured *lekythoi* and trade in Thessaly

Attic black-figured *lekythoi* have also been found in other graves in Thessaly, namely at Hagia Trias Almyrou (**fig.10**), Pherai, Kedros (**fig. 11**), Monasteri (Proerna), Phthiotides Thebes, Soros, and Hagios Georgios Larisas⁶³. The number of findspots will increase, no doubt, with future publications. Non-burial findspots are also known⁶⁴. Dedications from a temple at Soros included a fragmentary black-figured or patterned *lekythos*⁶⁵. The fill from a large building in the Acropolis of Soros yielded a plain black *leky-*

⁶¹ Ζαούρη 1989, 232–233, pl. 144a-c. Tsiaka, in this volume.

⁶² Ζαούρη 1989, 232–233, pl. 144b (left). Tsiaka, in this volume.

⁶³ Hagia Trias: Volos K3436I (Volioti 2009). Pherai: Volos K1273 and K1276, by the Diosphos Painter [KV], ca. 480 (Knigge's type IV/1). Volos K3322.89, K3324.97, K3324.98, K3335.178, all of the Haimon Group [KV], ca. 480–470 (near Knigge's type IV/1: Volioti 2011a). Kedros: Volos K3421Vb, of the Haimon Group [KV], ca. 460–450 (Knigge's type IV/2). Neo Monasteri: Παπακωνσταντίνου 1994, 237, with references. Phthiotides Thebes: Walter et al. 2008, 291, fig. 1b. Αλεξάνδρου – Αλματζή 2009, 338, fig. 6. Alexandrou, in this volume. Soros: Μπάτζιου-Ευσταθίου 1985. 1987. Batziou-Efstathiou 2004, 90, in passing. Hagios Georgios Larisas: Τζιαφάλιας 1984, 150.

⁶⁴ See Hatzivassiliou 2010, 97, with references.

⁶⁵ Volos BE41399: Βήτος – Πανάγου 2009, 314, n. 40: close to a *lekythos* from Hagia Trias of the Pholos Group [KV] (see Volioti 2009) and another from Hagioi Anargyroi Volou (Ποντήρη 1993a, pl. 77στ) of the workshop of the Beldam Painter, perhaps after 450 [KV].

Fig. 10. Volos K3436I from Hagia Trias Almyrou.
The missing neck, mouth, and handle have
been completed in plaster and repainted

Fig. 11. Volos K3421Vb
from Kedros, Karditsa

thos, said to date in the late sixth century⁶⁶. The settlement of the historic period at Argissa Magoula produced two fragmentary black-figured *lekythoi*, which are rare. Only fifteen fragments of Attic pottery found at that site date from the sixth to the fourth centuries⁶⁷. At Neochori (Agia), potsherds from the deposit of a large building include a black-figured *lekythos*⁶⁸. It is clear that black-figured and related *lekythoi* circulated widely across Thessaly and that users' choices may have varied in different regions. This suggestion is of course subject to a future analysis of larger datasets of published finds. Some regional patterns are already evident, however, in the North Aegean. Graves at Aiani, Kamara Naousas (Mieza), and Chalcidice have yielded large numbers of black-figured *lekythoi*⁶⁹. Fewer black-figured *lekythoi* have been found in the Thermaic Gulf, despite its long-distance trade links as known from Corinthian, Attic, and East Aegean transport *amphorai*⁷⁰. Fewer yet have been found in Thrace⁷¹, on Thasos⁷², and Samothrace⁷³. In consideration of the widespread occurrence of these objects across mainland and northern Greece what does the presence of black-figured *lekythoi* mean in terms of trade in Thessaly?

⁶⁶ Μπάτζιου-Ευσταθίου – Τριανταφυλλοπούλου 2009, 260.

⁶⁷ Hanschmann 1981β, 86, n. 5, pl. 131.5, perhaps of the Cock Group or the Class of Athens 581, ii [KV]. 1981α, 120. 1981β, 86, n. 8, pl. 131.8, probably a black-figured *lekythos* on white ground. For Attic pottery, see Hanschmann 1981α, 120, pls. 131.5-14, 132.2-3.7.10-11.

⁶⁸ Γαλλής 1973, 328–329, pl. 284a, of the Haimon Group [KV]. See also Palioungas in this volume.

⁶⁹ See, for example, Τρακασοπούλου-Σαλακίδου 1993, 414, in passing. Kefalidou 2001, 185, 210–212. Karamitrou-Mentessidi 2008, 63, fig. 89, 98, fig. 147, 103–104, figs. 159–160, 119, fig. 195. Ρωμιοπούλου – Τουράτσογλου 2002, 25. Τσιγαρίδα – Μανταζή 2003, 372–373, 376–377, figs. 6–10.

⁷⁰ For Sindos see, for example, Tiverios 1998, 251–252. Saripanidi 2010, 472–473.

⁷¹ For Abdera, see Kavala 1789: studied by K. Volioti (February 2008) possibly by the Pholos Painter [KV]. Ρωμιοπούλου 1964α, pl. 441β. Καλλιντζή 1993, 394, in passing. For Gazoros, see Serres, unknown inventory number: Πούλιος 1995, 417–418 and 421–422, figs. 6–8 (graves 19 and 20).

⁷² For Artemision see, for example, Maffre 2009, 195, 197. Thasos 2473π: Maffre — Tichit 2011, 152, fig. 15, of the Little Lion Class, near the Sappho Painter [KV], studied by K. Volioti (February 2008).

⁷³ Dusenbery 1998, 515.

Sailing north from east Attica entailed a journey through the Euripos Strait, since seafaring along the east shore of Euboea meant exposure to unfavourable winds and was probably avoided⁷⁴. The possibility of port hopping along the coastlines of Boeotia, East Lokris, Euboea, and Phthiotis could have involved frequent interactions, even beyond the timeframe of the sailing season⁷⁵. Entering the Pagasitic Gulf meant that the journey continued in relatively protected waters. It was easy, therefore, for merchants to supply Thessaly with goods, through both direct and down-the-line maritime trade with the Pagasitic Gulf.

Yet Thessaly was also connected with open seas, given ports in Aegean Magnesia and the maritime highway through the Sporades⁷⁶. The southwest sea surface currents from the Dardanelles Strait and the northwards currents from the eastern Mediterranean along the shores of Anatolia meant that crossings between Thessaly and Asia Minor could be difficult. Favourable currents, nonetheless, connected the Sporades with Lemnos and various destinations from there⁷⁷. The direction of the wind, which is the most important factor in propelling boats with sails, could overcome the effects of adverse currents, further supporting the possibility of long-distance maritime links⁷⁸. The presence of exotic items, such as Fikellura *amphoriskoi* at Phthiotides Thebes, testifies to distant trade⁷⁹.

In addition to maritime communications, Thessaly's central location within Greece allowed connections over land routes, despite the mountains that surround Thessaly on all sides. Even western Thessaly, which has traditionally received less study, was connected through mountain passes with the Spercheios Valley, Aetolia, and Epirus⁸⁰. Mountain routes may have facilitated the transport of goods in an east-to-west direction, moreover, via the Ambracian Gulf⁸¹. Ancient merchants evidently transported both seaborne and overland cargoes to and across Thessaly and would have engaged in economic transactions with its populations. Literary and epigraphic evidence indicates that Thessaly was famous in antiquity for exporting grain, slaves, and horses⁸². The lack of mineral resources would imply the import of silver in the early fifth century, when Thessalian towns started to mint coins⁸³.

⁷⁴ See Agouridis 1997, 8–9.

⁷⁵ See Reinders 2003, 11–29. Constantakopoulou 2007, 4–5, 23–24, 222–223 and 255. For stops during a 19th-century journey, see Rose 1897, 19.

⁷⁶ For the Sporades see, for example, Hadjidaki 1996, 563, n. 26. Delaporta – Jasinski – Søreide 2006, 82. Whitley et al. 2007.

⁷⁷ Παπαγεωργίου 1997. Agouridis 1997, 3–6 and 8, figs. 2–3, also discussing the possible connection between Volos and the Anatolian coast.

⁷⁸ C. Agouridis, *pers. comm.*, January 2012.

⁷⁹ See Παλαιοθόδωρος 2009.

⁸⁰ See Cantarelli 1992. Helly 1992. Darnezin 2002. Χατζηαγγελάκης 2006. Πίκουλας 2006. 2009. For overland trade routes connecting Thessaly with Epirus and northern Greece during the Archaic period, see Stibbe 2003, 90, 93 (with thanks to Paleothodoros for this reference). For recent work in the west plain see, for example, Vaïopoulou et al. 2020.

⁸¹ Graves at Arta have yielded black-figured *lekythoi*, similar to the ones found in Thessaly. See, for example, Αγγέλη 1999, 459, fig. 14 (right), of the Haimon Group [KV].

⁸² Meijer — van Nijf 1992, 120. Stamatopoulou 2007a, 314, n. 33. Literary references include Herodotus 7.196. Xenophon, *Hellenika*, 6.1.11. Aristophanes, *Ploutos*, 501–527.

⁸³ Martin 1985, 34–36, 60. The exploitation of copper ore in Thessaly dates from the fourth century, see Papastamataki – Demetriou – Orphanos 1994, 248.

Fig. 12

In all likelihood, the import and distribution of Attic pottery in Thessaly was entangled with trade in other entities, as well as with the flow of information and ideas⁸⁴. Thessaly was a large and significant market so that trade in black-figured *lekythoi*, among other Attic wares and imported goods, was far from a random choice.

Did merchants target Thessalian markets with specific images on black-figured *lekythoi*? The scene on a *lekythos* of the Pholos Group from Hagia Trias (**fig. 10**) is almost identical to that on a *lekythos* of the Haimon Group that was found at Delphi⁸⁵. Both *lekythoi* show a bearded male mounting a *tethrippon*, a figure holding torches to the left of the horses, and a deer at the horses' forelegs. The scene could represent a wedding procession, given the depiction of a deer, or perhaps a Dionysiac ritual involving torches⁸⁶. A *lekythos* near or by the Gela Painter from Nea Ionia shows a god, most likely Dionysos, mounting a *tethrippon*, a woman standing to the left of the horses, and a column at the far right⁸⁷ (**fig. 12**). Exact iconographic replicas appear on *lekythoi* by the Gela Painter from Italian locations: Palermo, Agrigento, and Bari⁸⁸.

At first it would appear that a similar image travelled along two unrelated routes, northwards and westwards from Attica, thus precluding any market targeting. The same painter, however, did not necessarily paint seemingly identical images. Contrary to traditional scholarship, potters and painters of the Pholos and Haimon Groups were not related stylistically, and the Gela Painter may have been far from a unified personality⁸⁹. In fact, all these *lekythoi* may have originated from different potteries, where artisans and proprietors had ties with merchants and consolidators who travelled along specific routes. If so, painters might have been aware of markets where their (repetitive) images sold well⁹⁰.

Targeted marketing also remains a possibility when considering the oily contents of *lekythoi*. Merchants probably favoured the trade of olive and perfumed oil in bulk, in large and sturdy thick-walled storage containers so that liquids would not evaporate⁹¹. Vase

⁸⁴ See Osborne 1996, 2009.

⁸⁵ Hagia Trias: Volos K34361. Delphi: Κωνσταντίνου 1965, 301, no. 21, pl. 356b.

⁸⁶ For deer, see Klinger 2002, 30–33. For rituals, see Paleothodoros 2010.

⁸⁷ Volos BE11198. The missing neck, mouth, and handle have been completed in plaster and repainted: Volioti 2007. Kesser Barcellos Dias, *pers. comm.*, January 2012, would attribute this *lekythos* to the workshop of the Gela Painter.

⁸⁸ Palermo, National Museum NI42264 (ex-62). Agrigento, National Museum C 845. Bari, Bassano del Grappa 45. Kesser Barcellos Dias 2009, nos. 068, 069, and 70, with references. The same subject appears on an *amphora* from ca. 510: Sotheby's, New York, 8 June 2011, no. 4.

⁸⁹ Contra ABL 78 and 137–139. Judging from their shapes, including elaborate chimneys with a protruding edge at the mouth/neck junction and feet in imitation of two degrees, the wet incision lines below the picture, the tall figural zones and wide friezes, mostly a *maiander*, *lekythoi* of the Pholos Group are close to the ones by the workshop of the Beldam Painter and not the Haimon Group (see Volioti 2012, 27). For the workshop of the Gela Painter and its ties with the Haimon Group, see Kesser Barcellos Dias 2009, 84–87, 117–118. We note, furthermore, a *lekythos* from Elis that exhibits stylistic overlaps between the Gela Painter and the Haimon Group, see Παπαθανασόπουλος 1970, pl. 172γ.

⁹⁰ See Volioti 2017, 90.

⁹¹ Compare to Jones 1993, 294. The clays of *lekythoi* of the Haimon Group are, in general, neither purified nor kneaded sufficiently, see Volioti 2012, 76–77. Trapped air in the clay would have increased the porosity of these jars, rendering them unsuitable for holding liquids or for preserving scents for long periods of time, see ABL 103.

iconography, moreover, shows that *lekythoi* were filled from larger vessels, such as *amphorai* and *pelikai*⁹². Although the vase images are unclear, these small *lekythoi* were probably black-figured ceramic types, as suggested by their shapes. It is likely then that traders (of pottery and/or oils) or users filled *lekythoi* locally and not in Athens. Thessaly could have had a special market for oils, assuming some truth in the literary references to its medicines, magical herbs and cosmetics, and to its legendary sorceresses and *hetairai*⁹³. The distribution of black-figured *lekythoi* in Thessaly, therefore, resulted from active interactions between traders and buyers, and not from vase users' passive acceptance of mass-produced ceramic flasks.

Conclusions

In this paper, we have discussed the wide distribution and particular findspots of black-figured *lekythoi* in Thessaly, far away from known centres of production in Athens⁹⁴. Through a close study of shapes and surfaces we have argued that not all black-figured and related *lekythoi* had the same appearance. Potters and painters made distinct choices in both standardising and varying the functional and visual attributes of these oil bottles. For the hastily executed scenes of black-figured *lekythoi* from Nea Ionia painters took cues from wider artistic traditions beyond the corpus of black-figured *lekythoi*. The local availability of traded entities played a significant but not single role in users' choices. At Nea Ionia, the burial assemblage of a fine red-figured *lekythos* and three black-figured *lekythoi* probably reflects a single consignment of Attic wares. At Krannon, vase users offered pottery that had been made and traded together in disparate graves (*lekythoi* of the Phanyllis Group) and the same grave (*lekythoi* by the Sappho Painter).

Irrespective of traders' choices and the timing of their journeys, whether over sea or land, vase users probably appreciated black-figured *lekythoi* through contrasts with other material objects (Attic pottery, other imports, exotica, and locally-made ceramics and metal ware). The offering of black-figured *lekythoi* in a tumulus at Krannon shows that these intrinsically cheap pots were considered valuable and suited to ostentatious display during the funeral, regardless to their practical use, if any. The value of *lekythoi* during a funeral might pertain to whether they contained oils irrespective of their physical placement in relation to the remains of the dead. There are no clear patterns on how *lekythoi* were ordered around an interred body nor are we aware of the evidence for the burial assemblages under discussion in this paper. Yet the choices of vase users were not limited to bulk buying of cheap jars when somebody died, as suggested in traditional scholarship.

⁹² See, for example, Boston, 99.526 and Paris market: ABL 130, 209.81 and 212.154, pl. 24.4.

⁹³ LIMC III-1, 1986, 237–248, s.v. Cheiron [M. Gisler-Huwyler]. Padgett 2003, 19–20. Gorrini 2006. Aston 2009, 94. LIMC VI-1, 1992, 386–398, s.v. Medeia [M. Schmidt]. ThesCRA III.6.i, Magic rituals, n. 51, copper coin from Krannon, ca. 400 [Fr. Graf]; Βαυχάεντορεν 2006. Literary references include Platon, *Gorgias*, 513a and Aristophanes, *Nephelai*, 749–750. RE VA2, 1934, s.v. Thargelia, 1303 [Fiehn]. Neue Pauly 6, s.v. Lais [Meret Strothmann]. A historical attestation of genuine Thessalian witches, nonetheless, is missing and famous *hetairai* are known from other regions.

⁹⁴ For example, potteries at Lenormant and Konstantinoupoleos Street in Athens, see Malagardis 2008, 22–23, with references.

The people of Thessaly may have favoured black-figured *lekythoi* as items of popular Athenian culture. Not all black-figured *lekythoi* in Thessaly, however, are of Attic production. Two pieces at Nea Ionia, for example, may be Boeotian, perhaps picked up by merchants from Boeotian ports in their northwards journey to the Pagasitic Gulf. While findspots at both Nea Ionia and Krannon seem to confirm these towns' Athenian connections, as known from ancient texts, black-figured *lekythoi* have been found also at minor settlements unlikely to have had direct links with Athens, e.g., Hagia Trias. The choices of potters, painters, traders, and vase users were clearly interconnected. All of these individuals communicated with and influenced one another, thus shaping and enhancing the popularity of the cheap and ubiquitous black-figured *lekythos* in the early fifth century. In the eyes of their makers, traders, and users, the value of these common ceramics extended far beyond the colour black. That is, any degree of Fordism that would ensure economies of scale did not preclude thoughtful choices in the production, distribution, and use of black-figured *lekythoi*.

Amy C. Smith
Professor of Classical Archaeology
Curator, Ure Museum of Greek Archaeology
University of Reading
a.c.smith@reading.ac.uk

Katerina Volioti
Lecturer in History
University of Roehampton
Katerina.Volioti@roehampton.ac.uk

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Λήκυθοι στη Θεσσαλία: Οποιοδήποτε χρώμα αρκεί να είναι μαύρο;

Amy C. Smith
Katerina Volioti

Το παρόν κείμενο πραγματεύεται την πλατιά εξάπλωση των αττικών ληκύθων στη Θεσσαλία. Από την εξέταση των μελανόμορφων ληκύθων αλλά και των συγγενικών τους τύπων διαπιστώνεται ποικιλία σχημάτων και διακόσμησης. Το γούστο και οι επιλογές των Θεσσαλών πιθανόν διαμορφώνονταν με βάση το τι διετίθετο στην τοπική αγορά από τους εμπόρους, χωρίς, όμως, αυτό να είναι απόλυτο. Από τα διαθέσιμα έως τώρα δεδομένα φαίνεται ότι στον χώρο της Θεσσαλίας μάλλον υπήρχε ιδιαίτερη προτίμηση στο σχήμα αυτό, το οποίο πιθανόν θεωρούνταν αντικείμενο αξίας για τον κάτοχό του και λειτουργούσε ως στοιχείο επίδειξης κατά τη διάρκεια της ταφικής τελετουργίας. Για τον λόγο αυτόν ακριβώς εντοπίστηκαν στο νεκροταφείο της Νέας Ιωνίας και μεμονωμένες βοιωτικές λήκυθοι. Σε αντίθεση με τις έως τώρα διατυπωμένες απόψεις φαίνεται ότι οι επιλογές των χρηστών δεν περιορίζονταν απλώς στη μαζική αγορά αγγείων χαμηλής ποιότητας, καθώς βρέθηκαν και λήκυθοι γνωστών ζωγράφων (π.χ. Φανυλλίδος και Σαπφούς). Η παρουσία αττικών ληκύθων σε περιοχές όπως η Νέα Ιωνία και η Κραννώνα, επιβεβαιώνουν τις γνωστές και από τις αρχαίες πηγές επαφές τους με την Αθήνα, ενώ η παρουσία τους σε μέρη όπως η Αγία Τριάδα Αλμυρού, όπου δεν μαρτυρούνται παρόμοιες επαφές, αποδεικνύουν τη δυναμικότητα των αττικών εργαστηρίων σε μια ευρεία κλίμακα.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ – ABBREVIATIONS

ΑΕΕΑ: Ανδρεαδάκη-Βλαζάκη Μ. (επιμ.), 2012. *2000-2010. Από το Ανασκαφικό Έργο των Εφορειών Αρχαιοτήτων*, Αθήνα

ΑΕΘΣΕ: Αρχαιολογικό Έργο Θεσσαλίας και Στερεάς Ελλάδας, Βόλος

ΑΕΜΘ: Το Αρχαιολογικό Έργο στη Μακεδονία και τη Θράκη, Θεσσαλονίκη

Αθανασάκειο Μουσείο Βόλου 2019: Αθανασάκειο Αρχαιολογικό Μουσείο Βόλου 1909-2019, Κατάλογος Έκθεσης, Βόλος

ΕΕΒΜ: Χριστοπούλου Α.Χ.(επιμ.), 1995. *Επετηρίς της Εταιρείας Βοιωτικών Μελετών*, τόμ. Β', τεύχ. α', Αθήνα

ΕΕΒΜ: Αραβαντινός Β.(επιμ.), 2000. *Επετηρίς της Εταιρείας Βοιωτικών Μελετών* τομ. Δ', τεύχ. α', Αθήνα

ΕΛΛΚερ Θεσσαλίας: Ελληνιστική Κεραμική από τη Θεσσαλία, Αθήνα 2000

Ζ' ΕΛΛΚερ: Ζ' Επιστημονική Συνάντηση για την Ελληνιστική Κεραμική, Αίγιο 4-9 Απριλίου 2005. Πρακτικά, Αθήνα 2011

Θεσσαλία 1990: Θεσσαλία. Δεκαπέντε χρόνια αρχαιολογικής έρευνας, 1975-1990. Αποτελέσματα και Προοπτικές. Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου, Λυών 17-22 Απριλίου 1990, τόμ. Β, Αθήνα 1994

Πέτασος: Περιοδική Έκδοση του Διαχρονικού Μουσείου Λάρισας, Λάρισα

Σίνδος: Βοκοτοπούλου Ι. – Δεσποίνη Α. – Μισαηλίδου Β. – Τιβέριος Μ., Σίνδος. Κατάλογος Έκθεσης, Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης, Αθήνα 1985

ABL: Haspels C.H.E., 1936. *Athenian Black-Figure Lekythoi*, Paris

ABV: Beazley J.D., 1956. *Attic Black Figure Vase Painters*, Oxford

Add: Burn L. – Glynn R., 1982. *Beazley Addenda*, Oxford

Add²: Carpenter T.H., 1988. *Beazley Addenda*, 2nd edition, Oxford

Agora XII: Sparkes B.A. – Talcott L., 1970. *The Athenian Agora. Black and Plain Pottery of the 6th, 5th and 4th Centuries B.C.*, Princeton-New Jersey

Agora XXI: Lang M., 1976. *The Athenian Agora. Graffiti and Dipinti*, Princeton-New Jersey

Agora XXIII: Moore M.B. – Philippides M.Z.P., 1986. *The Athenian Agora. Attic Black-Figured Pottery*, Princeton-New Jersey

Agora XXIX: Rotroff S., 1997. *The Athenian Agora. Hellenistic Pottery, Athenian and Imported Wheelmade Table Ware and Related Material*, Princeton-New Jersey

Agora XXX: Moore M.B., 1997. *The Athenian Agora. Attic Red-Figured and White- Ground Pottery*, Princeton-New Jersey

ARV²: Beazley J.D., 1963. *Attic Red Figure Vase Painters*, 2nd edition, Oxford

BAPD: Beazley Archive Pottery Database (αρχείο Beazley)

- CAVI:** Immerwahr H.R.W., *A Corpus of Attic Vase Inscriptions*, <http://dc.lib.unc.edu/cdm/landingpage/collection/attic/about.html>
- Corinth XIII:** Blegen C.W. – Palmer H. – Young R.S., 1964. *The North Cemetery*, Princeton-New Jersey
- CVA:** *Corpus Vasorum Antiquorum*, Union Académique Internationale
- Eretria IX:** Gex Kr., 1993. *Ausgrabungen und Forschungen. Rotfigurige und weissgrundige Keramik*, Lausanne
- Études thasiennes VII:** Ghali-Kahil L. 1960. *La céramique grecque (Fouilles 1911-1956)*, Paris
- Euphronios:** *Euphronios der Maler. Catalogue of the exhibition ueld in Berlin 20 March - 26 May 1991*, Milan 1991
- IG:** *Inscriptiones Graecae*, Berlin
- Kerameikos IX:** Knigge U., 1976. *Der Südhügel*, Berlin
- Kerameikos XI:** Scheibler I., 1976. *Griechische Lampen*, Berlin
- Kerameikos XII:** Koenigs W. – Knigge U. – Mallwitz A., 1980. *Rundbauten im Kerameikos*, Berlin
- Kerameikos XIV:** Kovacsovics W.K., 1990. *Die Eckterrasse an der gräberstrasse des Kerameikos*, Berlin-New York
- LIMC:** *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae*, Zürich-München-Düsseldorf, 1981-2009
- Olynthus V:** Robinson D., 1933. *Excavations at Olynthus, Part V: Mosaics, Vases, and Lamps of Olynthus Found in 1928 and 1931*, Baltimore
- Olynthus XIII:** Robinson D., 1950. *Excavations at Olynthus, Part XIII: Vases Found in 1934 and 1938*, Baltimore
- Para:** Beazley J.D., 1971. *Paralipomena. Additional References to ABV and ARV²*, Oxford
- Perachora II:** Dunbabin T.J., 1962. *Perachora. The sanctuaries of Hera Akraia and Limenia. Excavations of the British School of Archaeology at Athens 1930-1933. II. Pottery, ivories, scarabs, and other objects from the votive deposit of Hera Limenia*, Oxford
- RE:** *Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*
- Samos 22:** Kreuzer B., 1988. *Die attisch schwarzfigurige keramik aus dem Heraion von Samos*, Bonn
- Samos 23:** Kreuzer B., 2017. *Panathenäische Preisamphoren und rotfigurige Keramik aus dem Heraion von Samos*, Wiesbaden
- Samothrace 11:** Dusenbery E.B., 1998. *The Nekropoleis. Catalogues of Objects by Category*, Princeton-New Jersey

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ BIBLIOGRAPHY IN GREEK

- Αβρονιδάκη Χ., 2007.** *Ο Ζωγράφος του Άργου. Συμβολή στην έρευνα της βοιωτικής ερυθρόμορφης κεραμικής στο β' μισό του 5ου αιώνα π.Χ.*, Αθήνα
- Αβρονιδάκη Χ. – Σαμπετάι Β., 2016.** Λευκά πουλιά της Βοιωτίας στο Μ.Γιαννοπούλου – Χ.Καλλίνη(επιμ.), *ηγάδιν. Τιμητικός τόμος για τη Στέλλα Δρούγου*, Ι, Θεσσαλονίκη, 6-50
- Αγγέλη Α., 1999.** Άρτα. Οδός Κομμένου (οικόπεδο Α. Δήμου), *ΑΔ 54, Β' Χρονικά*, 456–459
- Αδρύμη-Σισμάνη Β., 1991.** Φθιώτιδες Θήβες, *ΑΔ 46, Β' Χρονικά*, 208-210
- Αδρύμη Β., 1994.** Φθιώτιδες Θήβες. Στρωματογραφική έρευνα στην ακρόπολη, *ΑΔ 49, Β' Χρονικά*, 323-324
- Αδρύμη-Σισμάνη Β., 1997.** Νεότερες Έρευνες στις Φθιώτιδες Θήβες στο *Αχαιοφθιωτικά Β', Πρακτικά του Β' Συνεδρίου Αλμυριώτικων Σπουδών*, Αλμυρός, 121-135
- Ακαμάτης Ι., 1990.** Η Αγορά της Πέλλας, *ΑΕΜΘ 4*, 143-154
- Ακαμάτης Ι., 2009.** Προϊστορική Πέλλα. Νεκροταφείο Εποχής Χαλκού στο Στ.Δρούγου – Δ.Ευγενίδου – Χ.Κριτζάς – Ν.Καλτσάς – Β.Πέννα – Η.Τσούρτη – Μ.Γαλάνη-Κρίκου – Ευτ.Ράλλη(επιμ.), *ΚΕΡΜΑΤΙΑ ΦΙΛΙΑΣ. Τιμητικός τόμος για τον Ιωάννη Τουράτσογλου*, τόμ. Β', Αθήνα, 193-213
- Ακαμάτης Ι. - Λιλιμπάκη-Ακαμάτη Μ. (επιμ.) 2003.** *Πέλλα και η περιοχή της*, Θεσσαλονίκη
- Ακαμάτης Ν., 2007.** *Ερυθρόμορφη κεραμική από την περιοχή «Ανάδειξη» της Πέλλας*, Α.Π.Θ., διπλωματική εργασία, Θεσσαλονίκη
- Ακαμάτης Ν., 2008.** Ερυθρόμορφη κεραμική από την Πέλλα, *ΑΕ*, 1-78
- Ακαμάτης Ν., 2013.** *Ερυθρόμορφη Κεραμική από την Πέλλα. Το τοπικό εργαστήριο*, Θεσσαλονίκη
- Ακαμάτης Ν., 2016.** Ερυθρόμορφη πελίκη του Ζωγράφου της Γαμήλιας Πομπής στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Πέλλας στο Μ.Γιαννοπούλου – Χ.Καλλίνη(επιμ.), *ηγάδιν. Τιμητικός τόμος για τη Στέλλα Δρούγου*, Ι, Θεσσαλονίκη, 100-114
- Ακαμάτης Ν., 2018.** *Η ερυθρόμορφη Κεραμική από την Αγορά της Πέλλας*, Θεσσαλονίκη
- Αλεξανδρίδου Α., 2016.** Η πρώτη κεραμική από την επιφανειακή έρευνα στη θέση Κεφάλαι Σκιάθου, *ΑΕΘΣΕ 4*, 365-374
- Αλεξάνδρου Στ., 2006.** Φθιώτιδες Θήβες. Έργο ΓΕΑ. Νότιο Νεκροταφείο, *ΑΔ 61, Β' Χρονικά*, 607-617
- Αλεξάνδρου Στ., 2007.** Φθιώτιδες Θήβες. Έργο ΓΕΑ. Νότιο Νεκροταφείο, *ΑΔ 62, Β' Χρονικά*, 701-703
- Αλεξάνδρου Στ., 2012.** Σωστική ανασκαφή στο Νότιο Νεκροταφείο Φθιωτίδων Θηβών. Οι λήκυθοι του Νότιου Νεκροταφείου, *ΑΕΘΣΕ 3*, 373-382
- Αλεξάνδρου Στ., 2019.** Το νότιο νεκροταφείο των Φθιωτίδων Θηβών από τους αρχαϊκούς έως τους ρωμαϊκούς χρόνους στο Ελ.Κουντούρη – Αν.Γκαδόλου (επιμ.), *Ι. Τα Νεκροταφεία. Χωροταξική οργάνωση - Ταφικά έθιμα - Τελετουργίες*, τόμ. 3, Αθήνα, 231-262
- Αλεξάνδρου Στ. – Αλματζή Κ., 2009.** Ανασκαφές στο νοτιοανατολικό νεκροταφείο των Φθιωτίδων Θηβών, *ΑΕΘΣΕ 2*, 329-338
- Αλεξάνδρου Στ. – Κραβαρίτου Σ., 2020.** Ενεπίγραφες επιτύμβιες στήλες από το νότιο νεκροταφείο των Φθιωτίδων Θηβών, *ΑΕΘΣΕ 5*, 363-372
- Αλλαμανή-Σουρή Β., 2012.** Κλειστά σύνολα αρχαϊκής κεραμικής από το νεκροταφείο της Σουρωτής στον Νομό Θεσσαλονίκης και δείγματα αγγείων από τον οικισμό της Τούμπας στη Θεσσαλονίκη στο Μ.Τιβέριος – Β.Μισαηλίδου-Δεσποτίδου – Ε.Μανακίδου – Α.Αρβανιτάκη(επιμ.), *Η κεραμική της αρχαϊκής εποχής στο Βόρειο Αιγαίο και την περιφέρειά του (700-480 π.Χ.)*, Θεσσαλονίκη, 283-296

- Αλλαμανή-Σουρή Β. – Κουκουβού Αγγ. – Ψαρρά Ειρ., 2002.** Το κτηριακό συγκρότημα της Μιέζας: ερμηνευτικές προσεγγίσεις και προοπτικές της έρευνας, *ΑΕΜΘ* 16, 571-583
- Ανδρειωμένου Α., 1972.** Έρευναι καί τυχαία ευρήματα εν τη πόλει και τη επαρχία Χαλκίδος, *ΑΔ* 27, *Α΄-Μελέται*, 170- 184
- Ανδρειωμένου Α., 1974α.** Εκ της δυτικής νεκροπόλεως της Ερέτριας, *ΑΑΑ* 7, 229-248
- Ανδρειωμένου Α., 1974β.** Νεκροταφείο παρά το αρχαίον Ακραίφνιον, *ΑΑΑ* 7, 325-338
- Ανδρειωμένου Α., 1985.** Το νεκροταφείο της Ακραϊφίας, *ΑΔ* 40, *Β΄-Χρονικά*, 149-152
- Ανδρειωμένου Α., 1992.** Ακραϊφία, *Το Έργον* 1992, 53-59
- Ανδρειωμένου Α., 1994.** Το νεκροταφείον της Ακραϊφίας. Αγρός Ιω. Κόλλια. Μέρος Ι, *ΑΕ*, 155-254
- Ανδρειωμένου Α., 1995.** Έν αρχαϊκόν νεκροταφείον της ευρυτέρας περιοχής των Θηβών: Αγία Ελεούσα Πυρίου. Μέρος Ι, *ΕΕΒΜ*, τόμ.Β΄, τεύχ. α΄, 139-244
- Ανδρειωμένου Α., 2007.** *Τανάγρα. Η ανασκαφή του νεκροταφείου (1976-1977, 1989)*, Αθήναι
- Ανδρειωμένου Α., 2015.** *Το κεραμεικόν εργαστήριον της Ακραϊφίας*, Αθήναι
- Ανδρόνικος Μ., 1969.** *Βεργίνα Ι, Το Νεκροταφείο των Τύμβων*, Αθήναι
- Ανδρόνικος Μ., 1976.** Ανασκαφή στη Μεγάλη Τούμπα της Βεργίνας, *ΑΑΑ* IX, 123-130
- Ανδρόνικος Μ., 1984.** Βεργίνα. Οι βασιλικοί τάφοι και άλλες αρχαιότητες, Αθήνα
- Ανδρόνικος Μ., 1987.** Βεργίνα. Ανασκαφή 1987, *ΑΕΜΘ* 1, 81-88
- Ανδρόνικος Μ. et alii, 1989.** Ανασκαφή Βεργίνας, *ΠΑΕ*, 185-198
- Αξενίδης Θ. Δ., 1947.** *Η Πελασγίς Λάρισα και η αρχαία Θεσσαλία (Κοινωνική και Πολιτική ιστορία), Α΄. Μέχρι της Μακεδονικής ηγεμονίας*, Αθήναι
- Αξενίδης Θ. Δ., 1949.** *Η Πελασγίς Λάρισα και η αρχαία Θεσσαλία (Κοινωνική και Πολιτική ιστορία), Β΄. Οι μακεδονικοί και ρωμαϊκοί χρόνοι*, Αθήναι
- Αραβαντινός Β., 2001-2004.** Οδός Πολυνείκους 13 (οικόπεδο αφών Ι. και Δ. Μανίσαλη), *ΑΔ* 56-59, *Β΄-Χρονικά*, 132-136
- Αραβαντινός Β., 2010.** *Το Αρχαιολογικό Μουσείο Θηβών*, Αθήνα
- Αραχωβίτη Π., 2000.** Στοιχεία αρχαιολογικής δράσης στις Φερές και την ευρύτερη περιοχή τους τα τελευταία οκτώ χρόνια στο *Πρακτικά της 1ης Επιστημονικής Συνάντησης για το Έργο των Εφορειών Αρχαιοτήτων και Νεωτέρων Μνημείων του ΥΠ.ΠΟ. στη Θεσσαλία και την ευρύτερη περιοχή της (1990-1998)*, *Βόλος-Μάιος 1998*, Βόλος, 355-371
- Αραχωβίτη Π. – Δουλιγέρη-Ιντζεσίλογλου Α., 2019.** Κεραμική αρχαϊκών χρόνων από το Ιερό του Θαυλίου Διός και της Εννοδίας στην αρχαία πόλη των Φερών, *Πέτασος* 1, 95-115
- Αρβανιτόπουλος Α.Σ., 1906.** Ανασκαφαί εν Θεσσαλία. Β) Εν τω ιερῷ του Κοροπαίου Απόλλωνος, *ΠΑΕ*, 123-125
- Αρβανιτόπουλος Α.Σ., 1907.** Ανασκαφαί εν Θεσσαλία. Εν Φθιώτισι Θήβαις. 5) Ιερόν και προϊστορικά κτίσματα επί της ακροπόλεως, *ΠΑΕ*, 166-169
- Αρβανιτόπουλος Α.Σ., 1908.** Ανασκαφαί εν Θεσσαλία. Β΄) Εν Φθιώτισι Θήβαις, *ΠΑΕ*, 163-201
- Αρβανιτόπουλος Α.Σ., 1909.** Ανασκαφαί και Έρευναι εν Θεσσαλία. Δ. Ανασκαφαί και Έρευναι εν Αμφαναίς, *ΠΑΕ*, 162-170
- Αρβανιτόπουλος Α.Σ., 1910.** Ανασκαφαί και Έρευναι εν Θεσσαλία κατά το έτος 1910. ΙΔ΄) Εν Γόννοις Περραιβίας. 3) Ναός ελλειψοειδής της Αθηνάς Πολιάδος επί της ακροπόλεως, *ΠΑΕ*, 252-259
- Αρβανιτόπουλος Α.Σ., 1911.** Ανασκαφαί και Έρευναι εν Θεσσαλία κατά το έτος 1911, *ΠΑΕ*, 280-356
- Ασλαμαντζίδου-Κωστούρου Ζ., 1985.** Υστεροαρχαϊκός τάφος από το Άργος, *ΑΔ* 40 *Α΄-Μελέτες*, 178-193
- Βαϊοπούλου Μ. (επιμ.), 2018.** *Ο χρόνος κρύβει μυστικά, ο δρόμος αποκαλύπτει... ΠΟΛ(ε)ΙΣ, Κατάλογος Έκθεσης, Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας, 29 Σεπτεμβρίου 2018 - 18 Μαΐου 2019*, Καρδίτσα

- Βαλαβάνης Π., 1991.** *Παναθηναϊκοί αμφορείς από την Ερέτρια. Συμβολή στην αττική αγγειογραφία του 4ου π.Χ. αι.,* Αθήνα
- Βαλαβάνης Π., 2011.** Addenda et Corrigenda σε παναθηναϊκούς αμφορείς του 4ου αι. π.Χ. στο Π.Βαλαβάνης(επιμ.), *Ταξιδεύοντας στην Κλασική Ελλάδα. Τόμος προς τιμή του καθηγητή Π. Θέμελη,* Αθήνα, 1-23
- Βανχαγεντόρεν Κ., 2006.** Οι μάγισσες της Θεσσαλίας: Μια αρχαία παράδοση στο *1ο Διεθνές Συνέδριο Ιστορίας και Πολιτισμού της Θεσσαλίας, Λάρισα 9-11/11/2006, Πρακτικά*, τόμ. Ι, Λάρισα, 169–175
- Βερδελής Ν.Μ., 1948/49.** Πρόχειρος ανασκαφική έρευνα εις Φάρσαλα, *ΑΕ, Χρονικά*, 40-42
- Βερδελής Ν.Μ., 1951.** Ανασκαφικά έρευναι εν Θεσσαλία, Β. Ανασκαφή Φαρσάλου, *ΠΑΕ*, 154-163
- Βερδελής Ν.Μ., 1952α.** Ανασκαφικά έρευναι εν Θεσσαλία, Β. Ανασκαφή Φαρσάλου, *ΠΑΕ*, 185-204
- Βερδελής Ν.Μ., 1952β.** Καλυκοειδής κρατήρ της τέχνης του Εξηκίου, *ΑΕ*, 96-116
- Βερδελής Ν.Μ., 1953α.** Ανασκαφικά έρευναι εν Θεσσαλία, Β. Ανασκαφή Φαρσάλου, *ΠΑΕ*, 127-132
- Βερδελής Ν.Μ., 1953β.** Θραύσμα ληκύθου εκ Φαρσάλων στο *Γέρας Αντωνίου Κεραμόπουλλου*, Αθήναι, 315-320
- Βερδελής Ν.Μ., 1954.** Ανασκαφή Φαρσάλου, *ΠΑΕ*, 153-159
- Βερδελής Ν.Μ., 1955α.** Ανασκαφή Φαρσάλου, *ΠΑΕ*, 140-146
- Βερδελής Ν.Μ. 1955β.** Φάρσαλος, *Το Έργον*, 44-47
- Βήτος Γ., 2008.** *Το οικιστικό πλέγμα της Μαγνησίας (Αρχαϊκά-Κλασικά χρόνια)*, Ε.Κ.Π.Α., διπλωματική εργασία, Αθήνα
- Βήτος Γ., 2017.** *Το αρχαίο Ομόλιο και τα νεκροταφεία του*, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, αδημ. διδ. διατριβή, Βόλος
- Βήτος Γ., 2019.** Αρχαϊκή κεραμική από το Ομόλιο Λάρισας. Η περίπτωση των τεφροδόχων, *Πέτασος 1*, 40-54
- Βήτος Γ. – Πανάγου Μ. 2009.** Η κεραμική από το ιερό του Απόλλωνος στο Σωρό. Προκαταρκτική μελέτη, *ΑΕΘΣΕ 2*, 309-328
- Βήτος Γ. – Πανάγου Μ., 2012.** Μικρά ευρήματα από το ιερό του Απόλλωνος στο Σωρό. Προκαταρκτική μελέτη, *ΑΕΘΣΕ 3*, 315-330
- Βοκοτοπούλου Ι. – Παππά Μ. – Τσιγαρίδα Ε.-Μπ., 1989.** Ανασκαφές στο Πολύχρονο Χαλκιδικής 1989, *ΑΕΜΘ 3*, 391-408
- Γαλλής Κ.Ι., 1972.** Φάρσαλα, *ΑΔ 27, Β'2-Χρονικά*, 416
- Γαλλής Κ.Ι., 1973.** Νομός Λαρίσης. Παλαιόκαστρον Νεοχωρίου Αγιάς (Λακέρεια), *ΑΔ 28, Β'1-Χρονικά*, 327–329
- Γαλλής Κ.Ι., 1982.** Η Λάρισα αποκαλύπτει τον αρχαίο κόσμο της, *Πολιτεία 6*, 51-64
- Γαλλής Κ., 1995.** Παράδοση αρχαίων στο Μουσείο Λάρισας, *ΑΔ 50, Β'1-Χρονικά*, 390
- Γαρούφα Σ., 2010.** *Διάδοση και χρήση των αγγείων Κερτς στη Μεσόγειο και τη Μαύρη Θάλασσα*, Α.Π.Θ., διπλωματική εργασία, Θεσσαλονίκη
- Γαρυφαλλόπουλος Α., 2019.** Αττικές λευκές λήκυθοι «κύριου» τύπου στο Βόρειο Αιγαίο και την περιφέρειά του: διασπορά, και χρονολόγηση, χρήση, εικονογραφία στο Ελ.Μανακίδου – Α.Αβραμίδου (επιμ.), *Η κεραμική της κλασικής εποχής στο Βόρειο Αιγαίο και την περιφέρειά του (480-323/300 π.Χ.)*, Θεσσαλονίκη, 127-138
- Γιούρη Ε., 1971.** Νεκροταφείον Ιερισσού (Αρχαίας Ακάνθου), *ΑΔ 26, Β'2-Χρονικά*, 393-395
- Γιούρη Ε., 1972.** Η κεραμική της Χαλκιδικής στον 4ο αι. π.Χ. στο *Κέρνος, Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Γ. Μπακαλάκη*, Θεσσαλονίκη, 6-14
- Γιούρη Ε. – Κουκούλη-Χρυσανθάκη Χ., 1987.** Ανασκαφή στην αρχαία Οισύμη, *ΑΕΜΘ 1*, 363-387

- Γραικός Ι., 2006.** Ταφικά ευρήματα κλασικών χρόνων από το νότιο νεκροταφείο της Βέροιας *ΑΕΜΘ* 20, 821-832
- Γραμμένος Δ.Β. – Τιβέριος Μ.Α., 1984.** Ανασκαφή ενός νεκροταφείου του 5ου αι. π.Χ. στην Αρχαία Αργίλο, *ΑΔ* 39, *Α΄-Μελέτες*, 1-47
- Δακορώνια Φ., 1987.** Άγιος Ιωάννης Θεολόγος, *ΑΔ* 42, *Β΄-Χρονικά*, 228-231
- Δακορώνια Φ., 1989.** Αλαί Λοκρίδας. Άγιος Ιωάννης Θεολόγος Μαλεσίνας (οικόπεδο Κούλας Αθανασίου) *ΑΔ* 44, *Β΄-Χρονικά*, 178-183
- Δακορώνια Φ., 2006.** 1998-1999: Τέλος εποχής, *ΑΕΣΘΕ* 1, 889-898
- Δακορώνια Φ. – Μπούγια Π., 2002.** *Ο δρόμος είχε τη δική του ιστορία...* (οδηγός έκθεσης), Λαμία
- Δανάλη-Γκιολέ Κ., 1986.** Η πάλη του Ηρακλή και του Τρίτωνα στα αθηναϊκά μελανόμορφα αγγεία. Μία προσπάθεια ερμηνείας, *ΑΔ* 41, *Α΄-Μελέτες*, 331-339
- Δεσποίνη Αικ., 2016.** *Σίνδος. Το νεκροταφείο. Ανασκαφικές έρευνες 1980-1982*, τόμ. Ι-ΙΙ, Αθήναι
- Δουλγέρη-Ιντζεσίλογλου Αργ., 1985.** Σωστική ανασκαφή στο οικόπεδο Ευγενίας Μητσιού-Τομή στο παρελθόν της Λάρισας στο *Λάρισα. Παρελθόν και Μέλλον, Πρακτικά του Α΄ Ιστορικού-Αρχαιολογικού Συμποσίου, Λάρισα 26-28/4/1985*, Λάρισα, 79-110
- Δουλγέρη-Ιντζεσίλογλου Αργ., 1994.** Οι νεότερες αρχαιολογικές έρευνες στην περιοχή των αρχαίων Φερών στο *Θεσσαλία 1990*, τόμ. Β, 71-92
- Δουλγέρη-Ιντζεσίλογλου, Αργ. 2000α.** *Θεσσαλικές επιγραφές σε τοπικό αλφάβητο*, Α.Π.Θ., αδημ. διδ. διατριβή, Θεσσαλονίκη
- Δουλγέρη-Ιντζεσίλογλου Αργ., 2000β.** Φεραί-Πεπάρηθος-Σκίαθος: Μερικά στοιχεία του αρχαιολογικού έργου μιας οκταετίας (1990-1998) στο *Πρακτικά της 1ης Επιστημονικής Συνάντησης για το Έργο των Εφορειών Αρχαιοτήτων και Νεωτέρων Μνημείων του ΥΠ.ΠΟ. στη Θεσσαλία και την ευρύτερη περιοχή της (1990-1998)*, *Βόλος-Μάιος 1998*, Βόλος, 345-353
- Δουλγέρη-Ιντζεσίλογλου Αργ., 2016.** Η αρχαία πόλη των Φερών, από τους ελληνιστικούς στους αυτοκρατορικούς χρόνους. Μερικά ιστορικά, επιγραφικά και αρχαιολογικά δεδομένα στο *ηχάδιν. Τιμητικός τόμος για τη Στέλλα Δρούγου*, τόμ. Ι, Θεσσαλονίκη, 320-340
- Δουλγέρη-Ιντζεσίλογλου Αργ. – Αραχωβίτη Π. 2006.** Η αρχαία πόλη των Φερών: Πορίσματα ερευνών της τελευταίας εικοσιπενταετίας (1980-2005) στο *1ο Διεθνές Συνέδριο Ιστορίας και Πολιτισμού της Θεσσαλίας, Λάρισα 9-11/11/2006, Πρακτικά*, τόμ. Ι, Λάρισα, 232-243
- Δρούγου Στ., 1982.** Ερυθρόμορφος κρατήρας του 4ου αι. π.Χ. από τη Βέροια. Ο ζωγράφος της Τογα, *ΑΕ*, 85-98
- Δρούγου Στ., 2005.** *Βεργίνα. Τα πήλινα αγγεία της Μεγάλης Τούμπας*, Αθήνα
- Δρούγου Στ., 2019.** Η αττική «πολυτελής» κεραμική στο βασίλειο της Μακεδονίας στα χρόνια του Αλεξάνδρου Α΄ στο Ελ.Μανακίδου – Α.Αβραμίδου(επιμ.), *Η κεραμική της κλασικής εποχής στο Βόρειο Αιγαίο και την περιφέρειά του (480-323/300 π.Χ.)*, Θεσσαλονίκη, 139-155
- Δρούγου Στ. – Θάνος Α. – Κατσιφάς Χ., 2013.** Αναλύσεις χρωστικών στα αγγεία της κατηγορίας «Κερτς». Το παράδειγμα της πελίκης της Πύδνας, *ΑΕΜΘ* 27, 207-212
- Δρούγου Στ. – Καλλίνη Χ. – Τρακατέλλη Λ., 2019.** *Βεργίνα. Η νεκρόπολη των Αιγών. Οι τάφοι «Heuzey»*, Θεσσαλονίκη
- Ζαμπίτη Α., 2012.** *Λειβήθριο άντρο Ελικώνα Βοιωτίας: από την κεραμική των αρχαϊκών και κλασικών χρόνων*, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, αδημ. διδ. διατριβή, Ιωάννινα
- Ζαμπίτη Α. – Βασιλοπούλου Β., 2008.** Κεραμική αρχαϊκής και κλασικής περιόδου από το Λειβήθριο άντρο του Ελικώνα στο *ΕΕΒΜ*, τόμ.Δ΄, τεύχ. α΄, 445-472
- Ζαούρη Α., 1989.** Κραννών. Αγρός Κ. Ρετζέπη, *ΑΔ* 44, *Β΄-Χρονικά*, 231-233
- Ζαφειροπούλου Ντ. (επιμ.), 2004.** *Αγώνες και Αθλήματα στην αρχαία Θεσσαλία*, Αθήνα
- Ηλιοπούλου Σ., 2016.** *Αρχαία Ζώνη ΙΙΙα. Το Νεκροταφείο*, Κομοτηνή

- Θάνος Α., 2020.** *Ο Ζωγράφος του Μαρσούα και ο κύκλος του. Συμβολή στη μελέτη της αττικής αγγειογραφίας του 4ου αι. π.Χ.*, Α.Π.Θ., αδημ. διδ. διατριβή, Θεσσαλονίκη
- Θεογιάννη Λ., 2010.** Νομός Καρδίτσας. Έργο «Κατασκευή Αυτοκινητόδρομου Κεντρικής Ελλάδας Ε-65», θέση Ντόβρες ή Ράχες Αγίας Τριάδας, *ΑΔ 65, Β'2-Χρονικά*, 1134-1139
- Θεογιάννη Λ. – Πανάγου Μ., 2020.** Αρχαίο ιερό και νεκροταφείο στη θέση «Ντόβρες ή Ράχες» στην Αγία Τριάδα, Π.Ε. Καρδίτσας, *ΑΕΘΣΕ 5*, 449-459
- Θεοχάρης Δ.Ρ., 1960.** Ανασκαφαί εν Κραννώνι, *ΑΔ 16, Κείμενον*, 177-182
- Θεοχάρης Δ.Ρ., 1964.** Ιερόν Αθηνάς εν Φίλια Καρδίτσης, α. Ανασκαφή Ιερού *ΑΔ 19, Β'2-Χρονικά*, 244-249
- Θεοχάρης Δ.Ρ., 1965.** Τυχαία ευρήματα-Περυσυλλογαί και Παραδόσεις αρχαίων. Ομόλιον, *ΑΔ 20, Β'2-Χρονικά*, 319
- Ιντζεσίλογλου Αργ., 1980.** Βελεστίνο, *ΑΔ 35, Β'1-Χρονικά*, 269-271
- Ιντζεσίλογλου Αργ., 1982.** Βελεστίνο. Δημοτικό Στάδιο–Γήπεδο μπάσκετ, *ΑΔ 37, Β'2-Χρονικά*, 221
- Ιντζεσίλογλου Αργ., 1984.** Βελεστίνο. Οικοπέδου Νικολάου Σταμούλη, *ΑΔ 39, Β'1-Χρονικά*, 146
- Ιντζεσίλογλου Αργ., 1989.** Βελεστίνο. Οδός Αγίου Χαραλάμπους και Αλκήστιδος (οικόπεδο Μιχάλη Ταχούλα), *ΑΔ 44, Β'1-Χρονικά*, 219-220
- Ιντζεσίλογλου Μπ., 1984.** Πρόδρομος, *ΑΔ 39, Β'1-Χρονικά*, 148
- Ιντζεσίλογλου Μπ., 1985.** Πρόδρομος, *ΑΔ 40, Β'1-Χρονικά*, 196
- Ιντζεσίλογλου Μπ., 1990.** Άγιοι Θεόδωροι. Θέση Αμπέλια, *ΑΔ 45, Β'1-Χρονικά*, 204-205
- Ιντζεσίλογλου Μπ., 1996.** Ο συνοικισμός και η πολιτική οργάνωση της Δημητριάδας και του Κοινού των Μαγνήτων κατά την ελληνιστική περίοδο στο Ε.Ι.Κονταξή (επιμ.), *Αρχαία Δημητριάδα. Η διαδρομή της στον χρόνο. Πρακτικά ημερίδας 9 Νοεμβρίου 1994*, Βόλος, 91–109.
- Ιντζεσίλογλου Μπ., 1997.** Γεωργικό-Ξινονέρι. Θέση Κούφια Ράχη, *ΑΔ 52, Β'2-Χρονικά*, 478-480
- Ιντζεσίλογλου Μπ., 1998.** Γεωργικό-Ξινονέρι. Θέση Κούφια Ράχη, *ΑΔ 53, Β'2-Χρονικά*, 439
- Ιντζεσίλογλου Μπ., 1999α.** Γεωργικό-Ξινονέρι. Θέση Κούφια Ράχη - Μυκηναϊκός θολωτός τάφος, *ΑΔ 54, Β'1-Χρονικά*, 408-409
- Ιντζεσίλογλου Μπ., 1999β.** Η σημερινή θέση της αρχαίας τοπογραφίας στην ευρύτερη περιοχή του Παλαμά Καρδίτσας. Το παράδειγμα του Αστερίου-Πειρασίας στο Λ. Ντετζιόρτζιο(επιμ.), *Πρακτικά Α' Ιστορικού Συνεδρίου Παλαμά, 2-3 Ιουλίου 1994*, τόμ. Α', Παλαμάς, 107-121
- Ιντζεσίλογλου Μπ. Γ., 2006.** Η Ιτωνία Αθηνά και το θεσσαλικό ομοσπονδιακό ιερό της στη Φίλια Καρδίτσας, *ΑΕΘΣΕ 1*, 221-237
- Καββαδίας Γ.Γ., 2000.** *Ο ζωγράφος του Sabouroff*, Αθήνα
- Καββαδίας Γ.Γ., 2010.** Άθλα επί Πατρόκλω. Έπος και Αττική Εικονογραφία στο Ε. Walter-Karūdh(επιμ.), *Μύθοι, Κείμενα, Εικόνες. Ομηρικά Έπη και Αρχαία Ελληνική Τέχνη, Πρακτικά του ΙΑ' Διεθνούς Συνεδρίου για την Οδύσσεια, 15-17 Σεπτεμβρίου 2009*, Ιθάκη, 153-189
- Καββαδίας Γ.Γ., υπό έκδοση.** *Κειμήλια και ξεινήια*. Δύο εκλεκτά αττικά αγγεία από την Φθία στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο
- Καθάρειο Κ., 2002.** *Το εργαστήριο του Ζωγράφου του Μελεάγρου και η εποχή του. Παρατηρήσεις στην αττική κεραμική του πρώτου τετάρτου του 4ου αι. π.Χ.*, Θεσσαλονίκη
- Κακαβογιάννης Ευαγ., 1977.** Ανασκαφικές έρευνες στις Φερές της Θεσσαλίας το 1977, *ΑΑΑ Χ 2*, 174-187
- Κακριδής Ι.Θ., 1986.** *Ελληνική Μυθολογία. Οι θεοί*, τόμ 2, Αθήνα
- Καλτσάς Ν.Ε., 1998.** Άκανθος Ι. Η ανασκαφή στο νεκροταφείο κατά το 1979, Αθήνα
- Καλτσάς Ν.(επιμ.), 2004.** *Αγών. Κατάλογος Έκθεσης, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, 15 Ιουλίου-31 Οκτωβρίου 2004*, Αθήνα
- Κάουφμαν-Σαμαρά Α., 1997.** «Οὐκ ἀπόμουσον τὸ γυναικῶν»(Ευριπίδης, *Μήδεια*, 1089). Γυναίκες μουσικοί στα αττικά αγγεία του 5ου αι. π.Χ στο J.H.Oakley – W.D.R.Coulson – Ο.

- Palagia(επιμ.), *Athenian Potters and Painters. The Conference Proceedings, Oxbow Monograph* 67, Oxford, 285–295
- Καλλιντζή Ν., 1993.** Ξηρόβρυση (πρώην Κουρού Τσεσμέ), *ΑΔ 48, Β'2-Χρονικά*, 393–394
- Καραγιαννόπουλος Χρ., 2019.** Γραπτή και γκρίζα κεραμική αρχαϊκών χρόνων από τη νοτιοδυτική Θεσσαλία. Παραγωγή τοπικών εργαστηρίων; *Πέτασος 1*, 79-94
- Καραμήτρου–Μεντεσίδη Γ., 2003.** Σωστικές ανασκαφές στον νομό Κοζάνης κατά το 2003, *ΑΕΜΘ 17*, 553-569
- Καραμήτρου-Μεντεσίδη Γ., 2006.** Αιανή 2006: Η έρευνα στο ανατολικό νεκροταφείο, *ΑΕΜΘ 20*, 833-846
- Καραμήτρου-Μεντεσίδη Γ., 2008.** *Αιανή. Αρχαιολογικοί χώροι και Μουσείο. Αρχαιολογικός Οδηγός*, Αιανή Κοζάνης
- Καραπάνου Σ. – Κατακούτα Στ., 2000.** Αγγεία με ειδική χρήση από τη Φάρσαλο στο *ΕΛΛΚερ Θεσσαλίας*, 112-131
- Κατακούτα Στ., 1996.** Έργα ύδρευσης δήμου Φαρσάλων, *ΑΔ 51, Β'1-Χρονικά*, 374
- Κατακούτα Στ., 2000.** Περιοχή Θωμαΐδη (οικόπεδο Α. Ιακωβάκη, Ο.Τ. 540 Β), *ΑΔ 55, Β'1-Χρονικά*, 506-507
- Κατακούτα Στ., 2009.** «Θησαυρός» Αργυρών Νομισμάτων από την Αρχαία Φάρσαλο στο Στ.Δρούγου – Δ.Ευγενίδου – Χ.Κριτζάς – Ν.Καλτσάς – Β.Πέννα – Η.Τσούρτη – Μ.Γαλάνη-Κρίκου – Ευτ.Ράλλη(επιμ.), *ΚΕΡΜΑΤΙΑ ΦΙΛΙΑΣ. Τιμητικός τόμος για τον Ιωάννη Τουράτσογλου*, τόμ. Α', Αθήνα, 159-175
- Κατακούτα Στ., 2012.** Τα Φάρσαλα στην Πρώιμη Εποχή Σιδήρου, *ΑΕΘΣΕ 3*, 241-250
- Κατακούτα Στ., 2019.** Κεραμική αρχαϊκών χρόνων από ταφικά σύνολα της Κραννώνας, *Πέτασος 1*, 63-78
- Κατακούτα Στ. – Τουφεξής Γ., 1994.** Τα τείχη της Φαρσάλου στο *Θεσσαλία 1990*, τόμ. Β, 189-200
- Κατακούτα Στ. – Παλαιοθόδωρος Δ. (επιμ.) 2019.** Η τοπική κεραμική στη Θεσσαλία, *Πέτασος 1*
- Κατακούτα Στ. – Σταματοπούλου Μ., 2019.** Μελαμβαφής κεραμική κλασικής περιόδου από τη Φάρσαλο στο Ελ.Μανακίδου – Α.Αβραμίδου(επιμ.), *Η κεραμική της κλασικής εποχής στο Βόρειο Αιγαίο και την περιφέρειά του (480-323/300 π.Χ.)*, Θεσσαλονίκη, 295-309
- Κατακούτα Στ. – Σταματοπούλου Μ., 2020.** Η άγνωστη πόλη στη θέση «Γκρέμουρας» (Άργισσα): ανασύνθεση δεδομένων στο *ΑΕΘΣΕ 5*, 383-394
- Κεφαλίδου Ε., 1996.** *Νικητής. Εικονογραφική μελέτη του αρχαίου ελληνικού αθλητισμού*, Θεσσαλονίκη
- Κεφαλίδου Ε., 1998.** Αττικός μελανόμορφος αμφορέας από την Αιανή στο Μ.Λιλιμπάκη-Ακαμάτη – Κ.Τσακάλου-Τζαναβάρη(επιμ.), *Μνείας Χάριν. Τόμος στη μνήμη Μαίρης Σιγανίδου*, Θεσσαλονίκη, 115–125
- Κεφαλίδου Ε., 1999.** Παναθηναϊκοί αμφορείς από την Αιανή στο Π.Αδάμ-Βελένη(επιμ.), *Μύρτος. Μελέτες στη Μνήμη της Ιουλίας Βοκοτοπούλου*, Θεσσαλονίκη, 321-331
- Κόκκου-Βυριδή Κ., 1980.** Συλλογή αγγείων του Πανεπιστημίου Αθηνών, *ΑΕ, Χρονικά*, 33-61
- Κόκκου-Βυριδή Κ., 1999.** *Πρώιμες πυρές θυσιών στο Τελεστήριο της Ελευσίνας*, Αθήνα
- Κοτταρίδου Αγγ., 1989.** Βεργίνα 1989. Ανασκαφή στο νεκροταφείο στα βορειοδυτικά της αρχαίας πόλης, *ΑΕΜΘ 3*, 1-12
- Κοτταρίδου Αγγ., 1990.** Βεργίνα 1990. Ανασκαφή στο νεκροταφείο και στο βορειοδυτικό τμήμα της αρχαίας πόλης, *ΑΕΜΘ 4*, 35-44
- Κοτταρίδου Αγγ., 1992.** Βεργίνα 1992, *ΑΕΜΘ 6*, 67-79
- Κοτταρίδη Αγγ., 1996.** Βεργίνα 1997, *ΑΕΜΘ 10Α*, 79-92
- Κοτταρίδη Αγγ., 1998.** Το αρχαιολογικό έργο στη Βεργίνα το 1998. Νέα ευρήματα από την νεκρόπολη των Αιγών, *ΑΕΜΘ 12*, 405-412

- Κοτταρίδη Αγγ., 2001.** Το έθιμο της καύσης και οι Μακεδόνες. Σκέψεις με αφορμή τα ευρήματα της νεκρόπολης των Αιγών στο Ν.Σταμπολίδης(επιμ.), *Καύσεις στην Εποχή του Χαλκού και την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου*, Αθήνα, 359-371
- Κοτταρίδη Αγγ., 2006α.** Η νεκρόπολη των Αιγών στα αρχαικά χρόνια και οι βασιλικές συστάδες, στο Π.Αδάμ-Βελένη – Κ.Τσαναβάρη(επιμ.) *20 χρόνια. Το Αρχαιολογικό Έργο στη Μακεδονία και τη Θράκη*, Θεσσαλονίκη, 143-153
- Κοτταρίδη Αγγ., 2006β.** Η έρευνα στις Αιγές, μία πόλη κατά κώμας, *ΑΕΜΘ 20*, 773-780
- Κουκούλη-Χρυσανθάκη Χ., 1979.** Ορφάνι, *ΑΔ 34, Β'2-Χρονικά*, 332-333
- Κουρουνιώτης Κ., 1907.** Λήκυθοι μετ' Αμαζόνων του Εθνικού Μουσείου, *ΑΕ*, 123-140
- Κυριάκου Α., 2008.** *Η Στενόμακρη Τούμπα της Βεργίνας. Ταφικές πρακτικές στη Μακεδονία*, Θεσσαλονίκη
- Κυρτάτας Δ.Ι., 2002.** *Κατακτώντας την αρχαιότητα. Ιστοριογραφικές διαδρομές*, Αθήνα
- Κωνσταντίνου Ι., 1965.** Αρχαιότητες και Μνημεία Φωκίδος. Δελφοί, *ΑΔ 20 Β'2-Χρονικά*, 299–307
- Κωτίτσα Ζ., 2007.** *Αιγίνιο Πιερίας. Κεραμική από το Νεκροταφείο στη θέση «Μελίσσια»*, Θεσσαλονίκη
- Λαζαρίδη Κ.Δ., 1984.** Ανασκαφές και έρευνες στην Αμφίπολη, *ΠΑΕ*, 33-39
- Λαζαρίδης Δ.Ι., 1961-1962.** Νεάπολις (Καβάλα), *ΑΔ 17, Β'1-Χρονικά*, 235-239
- Λαζαρίδης Δ.Ι., 1964.** Νεάπολις (Καβάλα), *ΑΔ 19, Β3-Χρονικά*, 370-372
- Λαζαρίδης Δ.Ι., 1969.** *Νεάπολις, Χριστούπολις, Καβάλα. Οδηγός Μουσείου Καβάλας*, Αθήνα
- Λιλιμπάκη-Ακαμάτη Μ., 2007 (2002).** Πέλλα. Στοιχεία για την Πέλλα του α' μισού του 4ου αι. π.Χ., *Αρχαία Μακεδονία VII*, 585-604
- Λιλιμπάκη-Ακαμάτη Μ. – Ακαμάτης Ν., 2014.** *Ανατολικό Νεκροταφείο Πέλλας. Ανασκαφικές περίοδοι 1991-2007*, Θεσσαλονίκη
- Μαζαράκης Αινιάν Α., 2009.** Ανασκαφή ιερού των αρχαϊκών-κλασικών χρόνων στη θέση «Σωρός» (2004-2005) [Παράρτημα: Ψωμά Σ., Ο μικρός «Θησαυρός»], *ΑΕΘΣΕ 2*, 269-294
- Μαζαράκης Αινιάν Α., 2011.** Το Ιερό του Απόλλωνα στο Σωρό στο Π.Βαλαβάνης(επιμ.), *Ταξιδεύοντας στην Κλασική Ελλάδα. Τόμος προς τιμή του καθηγητή Π. Θέμελη*, Αθήνα, 143-170
- Μαζαράκης Αινιάν Α., 2012.** Ανασκαφικές έρευνες στο ιερό του Απόλλωνος στο Σωρό (2006-2008), *ΑΕΘΣΕ 3*, 287-298
- Μαλακasiώτη Ζ., 1998.** Δήμος Νέας Ιωνίας. Συνοικία Οινόπνευμα, οδός Κολοκοτρώνη (έργο αγωγού φυσικού αερίου ΔΕΠΑ ΑΕ), *ΑΔ 53, Β'2-Χρονικά*, 419-422
- Μαλακasiώτη Ζ., 2000.** Ελληνιστική Άλος. Νοτιοανατολικό νεκροταφείο: Ταφικά σύνολα στο *ΕλλΚερ Θεσσαλίας*, 147-155
- Μαλακasiώτη Ζ. – Ευσταθίου Α., 2002.** Το Κάστρο του Βόλου από την προϊστορία ως το τέλος της αρχαιότητας στο *Μνημεία της Μαγνησίας. Πρακτικά Συνεδρίου «Ανάδειξη του διαχρονικού μνημειακού πλούτου του Βόλου και της ευρύτερης περιοχής»*, Βόλος 11-13 Μαΐου 2001, Βόλος, 140-147
- Μάλαμα Π. – Βασιλικούδης Ν., 2019.** Κεραμική κλασικών χρόνων από τη θέση «Υδραγωγείο» στην Αμφίπολη στο Ε.Μανακίδου – Α.Αβραμίδου(επιμ.), *Η κεραμική της κλασικής εποχής στο Βόρειο Αιγαίο και την περιφέρειά του (480-323/300 π.Χ.)*, Θεσσαλονίκη, 573-590
- Μανακίδου Ελ., 1994.** *Παραστάσεις με άρματα (8ος-5ος αι. π.Χ.). Παρατηρήσεις στην εικονογραφία τους*, Θεσσαλονίκη
- Μανακίδου Ελ., 2005.** «Ἴδιον δ' εἶναι Διονύσου»: Χορός και μουσική σ' έναν αττικό μελανόμορφο σκύφο στο Μουσείο Εκμαγείων του Α.Π.Θ., *Εγνατία 9*, 11–34
- Μανακίδου Ελ., 2010.** Ομοιώματα και παραστάσεις αμαξών στα αρχαϊκά και κλασικά χρόνια: Χρήσεις και Συμβολισμοί στο Δ.Τριαντάφυλλος – Δ.Τερζοπούλου(επιμ.), *Άλογα και Αμαξες στον Αρχαίο Κόσμο. Πρακτικά Επιστημονικής Συνάντησης, Ορεστιάδα 30 Σεπτεμβρίου 2006*, Ορεστιάδα, 177–197

- Μανακίδου Ελ., 2012.** Παραλλαγές σε ένα θέμα: Ηρακλής και Νηρέυς σε αττικό μελανόμορφο αμφορέα από την Οισύμη στο Ε.Κεφαλίδου – Δ.Τσιαφάκη(επιμ.), *Κεραμέως παϊδες. Αντίδωρο στον Καθηγητή Μιχάλη Τιβέριο από τους μαθητές του*, Θεσσαλονίκη, 61–68
- Μανακίδου Ελ. – Αβραμίδου Α. (επιμ.), 2019.** *Η Κεραμική της κλασικής εποχής στο Βόρειο Αιγαίο και την περιφέρειά του (480-323/300 π.Χ.)*, Θεσσαλονίκη
- Μισαηλίδου-Δεσποτίδου Β., 2006.** Ανασκαφική Έρευνα στην Αρχαία Άφυτι, *ΑΕΜΘ 20*, 491-502
- Μπαϊράμη Κ., 2012.** «Ο δὲ δαίμων ἔφθασε τοὺς χοῦς»: εγχυτρισμός νεαρού ατόμου από το Παλαιόκαστρο Νισύρου στο Π.Αδάμ-Βελένη – Κ.Τζαναβάρη(επιμ.), *δινήεσσα. Τιμητικός τόμος για την Κατερίνα Ρωμιοπούλου*, Θεσσαλονίκη, 269-276
- Μπακαλάκης Γ., 1937-1938.** Ανασκαφή εν Καβάλα και Καλαμίτσι, *ΠΑΕ*, 59-67
- Μπακαλάκης Γ., 1938.** Εκ του ιερού της Παρθένου εν Νεαπόλει (Καβάλα), *ΑΕ*, 106-154
- Μπάτζιου-Ευσταθίου Α., 1984.** Νέα Ιωνία, *ΑΔ 39, Β΄Χρονικά*, 140-142
- Μπάτζιου-Ευσταθίου Α., 1985.** Αρχαία Δημητριάδα. Αγρός Ι. Βαλαχή, *ΑΔ 40, Β΄Χρονικά*, 186-191
- Μπάτζιου-Ευσταθίου Α., 1987.** Δημητριάδα. Αγρός Ιω. Βαλαχή, *ΑΔ 42, Β΄Χρονικά*, 246-251
- Μπάτζιου-Ευσταθίου Α., 1988.** Σωρός (θέση Ασπρόγεια Νέων Παγασών), *ΑΔ 43, Β΄Χρονικά*, 242-243
- Μπάτζιου-Ευσταθίου Α., 2001.** *Δημητριάς. Αρχαιολογικός Οδηγός*, Αθήνα
- Μπάτζιου-Ευσταθίου Α., 2008.** Από τους Πελασγούς στη ρωμαϊκή κατάκτηση στο Λάρισα. *8000 χρόνια νεότητας*, Λάρισα, 15-39
- Μπάτζιου-Ευσταθίου Α., 2014.** *Η Πελασγίς Λάρισα*, Λάρισα
- Μπάτζιου-Ευσταθίου Α. – Καραγκούνης Δ., 2013.** *Αρχαία Κραννών*, Λάρισα
- Μπάτζιου-Ευσταθίου Α. – Τριανταφυλλοπούλου Π., 2003-2009.** Από τα νεκροταφεία της αρχαίας Δημητριάδος-Παγασών, *ΑΔ 58–64, Α΄Μελέτες*, 211–324
- Μπάτζιου-Ευσταθίου Α. – Τριανταφυλλοπούλου Π., 2009.** Επιφανειακές και ανασκαφικές έρευνες στο «Σωρό», *ΑΕΘΣΕ 2*, 257-267
- Μπέσιος Μ., 2010.** *Πιερίδων Στέφανος. Πύδνα, Μεθώνη και οι αρχαιότητες της βόρειας Πιερίας*, Κατερίνη
- Μπιλούκα Α. – Γραικός Ι., 2009.** Νέα Καλλικράτεια Χαλκιδικής: Η πρόσφατη σωστική ανασκαφική έρευνα (1999–2005) στην Ερετριακή αποικία των Δικαιοπολιτών στον Θερμαίο Κόλπο στο Π.Αδάμ-Βελένη(επιμ.), *20 Χρόνια. Το Αρχαιολογικό Έργο στη Μακεδονία και στη Θράκη*, Θεσσαλονίκη, 239–247
- Μποσανάκης Δ., 2013.** *Ενθετταλίζεσθαι. Τεχνοτροπία και ιδεολογία των θεσσαλικών επιτυμβίων αναγλύφων του 5ου και 4ου αι.π.Χ.*, Βόλος
- Μυλωνάς Γ., 1975.** *Τό Δυτικόν νεκροταφείον της Ελευσίνος*, τόμ. Α-Γ, Αθήναι
- Νικολαΐδου-Πατέρα Μ., 2011.** Αττική ερυθρόμορφη πελίκη από την Τράγιλο στο Σ.Πινγιάτογλου – Θ.Στεφανίδου-Τιβεριού(επιμ.), *νάματα. Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Δημήτριο Παντερμαλή*, Θεσσαλονίκη, 303-310
- Νικολάου Ε., 1992α.** Πρόδρομος. Οδός Αγίου Ιωάννου, *ΑΔ 47, Β΄Χρονικά*, 235
- Νικολάου Ε., 1992β.** Ερμήτσι. Οικόπεδο Κωνστ. Γραμματέλη, *ΑΔ 47, Β΄Χρονικά*, 235
- Νικολάου Ε., 1994.** Μυρίνη. Οικόπεδο Βασίλη Χασιώτη, *ΑΔ 49, Β΄Χρονικά*, 328
- Νικολάου Ε., 1995α.** Πύργος Κιερίου, *ΑΔ 50, Β΄Χρονικά*, 376-378
- Νικολάου Ε., 1995β.** Ερμήτσι, *ΑΔ 50, Β΄Χρονικά*, 378
- Νικολάου Ε., 1996.** Κιέριο, *ΑΔ 51, Β΄Χρονικά*, 352-356
- Νικολάου Ε., 1997.** Σταυρός-Γεφύρια, *ΑΔ 52, Β΄Χρονικά*, 490-492
- Νικολάου Ε. – Καλογιάννη Αιμ. – Τσιούκα Φ., 2012.** Νεκροταφείο του αρχαίου Θηωνίου: μία πρώτη προσέγγιση της κεραμικής στο Μ.Τιβέριος - Β.Μισαηλίδου-Δεσποτίδου – Ελ.Μανακίδου

- Α.Αρβανιτάκη(επιμ.), *Η κεραμική της αρχαϊκής εποχής στο Βόρειο Αιγαίο και την περιφέρειά του (700-480 π.Χ.)*, Θεσσαλονίκη, 409-415
- Νικολάου Ε. – Φιρφίρης Α., 1999.** Αρχαιότητες της πόλης του Παλαμά στο *Πρακτικά Α΄ Ιστορικού Συνεδρίου Παλαμά 2-3 Ιουλίου 1994*, τόμ. Α΄, Παλαμάς, 375-396
- Ντάσιος Φ., 2012.** Πελασιώτις–Λάρισα στο Ε.Νικολάου – Σ.Κραβαρίτου(επιμ.), *Αρχαίες πόλεις Θεσσαλίας και περιόικων περιοχών*, Λάρισα, 105-111
- Ντούζουγλη Αγγ., 1994.** Κόνιτσα. Θέση Λιατοβούνι, *ΑΔ 49, Β΄1-Χρονικά*, 367-370
- Παλαιοθόδωρος Δ., 2005-2006.** Η παρουσία και η διάδοση της πρώιμης αττικής ερυθρόμορφης κεραμικής στη Μαύρη θάλασσα (525-480 π.Χ.), *Ευλιμένη 3*, 55-77
- Παλαιοθόδωρος Δ., 2009.** Οι εισαγωγές γραπτής κεραμικής από την Ανατολική Ελλάδα στη Θεσσαλία και τη Στερεά κατά την ύστερη αρχαϊκή περίοδο, *ΑΕΘΣΕ 2*, 231-244
- Παλαιοθόδωρος Δ., 2019.** Η μελέτη της τοπικής κεραμικής στη Θεσσαλία: ζητήματα και προοπτικές, *Πέτασος 1*, 9-20
- Παλαιοθόδωρος Δ. – Τριανταφυλλοπούλου Π. 2020.** Ταφικά σύνολα του 5ου αι. π.Χ. από το νεκροταφείο των αρχαίων Παγασών, *ΑΕΘΣΕ 5*, 351-361
- Παλιαδέλη Χρ. et alii, 2008.** Παλαιές υποχρεώσεις και νέα ευρήματα στις Αιγές, *ΑΕΜΘ 22*, 177-182
- Παλιούγκας Θ., 2018.** Συμβολή στην τοπογραφία και αρχαιολογία της Πελασιγίδος Λάρισας, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, αδημ.ιδ. διατριβή, Βόλος
- Παλιούγκας Θ., 2019.** Τοπική κεραμική αρχαϊκών χρόνων από την αρχαία Λάρισα, *Πέτασος 1*, 55-62
- Παντή Α., 2006.** Η τοπική κεραμική στη Χαλκιδική και στο μυχό του Θερμαϊκού κόλπου κατά τους αρχαϊκούς και κλασικούς χρόνους (Άκανθος- Καραμπουρνάκι-Σίνδος), Α.Π.Θ., αδημ. ιδ. διατριβή, Θεσσαλονίκη
- Παπαγεωργίου Δ., 1997.** Ρεύματα και Άνεμοι στο Βόρειο Αιγαίο στο Χ.Γ.Ντούμας – V.la Rosa(επιμ.), *Η Πολιόχνη και η Πρώιμη Εποχή του Χαλκού στο Βόρειο Αιγαίο. Διεθνές Συνέδριο, Αθήνα 22–25 Απριλίου 1996. Poliochni e l'antica età del bronzo nell'egeο settentrionale. Convegno Internazionale, Atene 22–25 Aprile 1996*, Αθήνα, 424–442
- Παπαδοπούλου Ζ., 2002.** Σιφνίων Άστρ. Φιλολογικές, αρχαιολογικές και τοπογραφικές μαρτυρίες για την αρχαία πόλη της Σίφνου, Αθήνα
- Παπαδοπούλου-Κανελλοπούλου Χ., 1972.** Ανασκαφή «Νοτίως Ακροπόλεως». Μελανόμορφη κεραμική, *ΑΔ 27, Α΄-Μελέται*, 185-302
- Παπαθανασόπουλος Γ.Α., 1970.** Μακρυσία, *ΑΔ 25, Β΄1-Χρονικά*, 191-193
- Παπακωνσταντίνου Μ.-Φ., 1994.** Το νότιο και δυτικό τμήμα της Αχαΐας Φθιώτιδας από τους κλασικούς μέχρι τους ρωμαϊκούς χρόνους στο *Θεσσαλία 1990*, 229-238
- Παπαναστασίου Α., 2002.** Σχέσεις της ερυθρόμορφης και μελαμβαφούς κεραμικής στην Αθήνα του 4ου αι. π.Χ., Α.Π.Θ., αδημ. ιδ. διατριβή, Θεσσαλονίκη
- Παπασπυρίδη-Καρούζου Σ., 1963.** Αγγεία του Αναγυρούντος, Αθήναι
- Παπασπυρίδη Σ. – Κυπαρίσση Ν., 1927-28.** Νέα λήκυθος του Δούριδος, *ΑΔ 11*, 91–110
- Παπαχατζής Ν.Δ., 1960.** Η Κορόπη και το ιερό του Απόλλωνα, *Θεσσαλικά 1-2*, 3-24
- Παπουτσάκη-Σερμπέτη Ε., 1981.** Λήκυθοι ερυθρόμορφες με ακόσμητο μελαμβαφή ώμο, *ΑΔ 36 Α΄-Μελέτες*, 113-126
- Παρλαμά Λ. – Σταμπολίδης Ν. (επιμ.), 2000.** Η πόλη κάτω από την πόλη. Ευρήματα από τις ανασκαφές του Μητροπολιτικού Σιδηροδρόμου των Αθηνών, Αθήνα
- Πίκουλας Ι.Α., 2006.** Οδικό δίκτυο και άμυνα στη δυτική ορεινή Θεσσαλία στο *1ο Διεθνές Συνέδριο Ιστορίας και Πολιτισμού της Θεσσαλίας, Λάρισα 9-11/11/2006, Πρακτικά*, τόμ. Ι, Λάρισα, 328–339
- Πίκουλας Γ.Α., 2009.** Το Πρόγραμμα του ΠΘ-ΙΑΚΑ. «Οι Διαβάσεις της Πίνδου: Οδικό Δίκτυο και Άμυνα». Θεσσαλικά Πεπραγμένα (2005), *ΑΕΘΣΕ 2*, 409–422

- Πούλιος Β., 1995.** Σωστική ανασκαφή στο νεκροταφείο της αρχαίας Γαζώρου, *ΑΕΜΘ* 9, 411–422
- Πωλογιώργη Μ., 1993.** Λήκυθοι του Αρχαιολογικού Μουσείου Πειραιώς, *Αρχαιογνωσία* 8, 257–276
- Πρωτονοταρίου-Δειλάκη Ε., 1960.** Κτιστός πυραμιδοειδής τάφος εκ του νεκροταφείου Κραννώνος, *Θεσσαλικά Γ', τεύχ. 1-2*, Βόλος, 29–46
- Ροντήρη Β., 1993α.** Νέα Ιωνία Βόλου (Καπακλί). Οδός Κολοκοτρώνη (Έργο ΔΕΥΑΜΒ), *ΑΔ* 48, *Β1'-Χρονικά*, 231–233
- Ροντήρη Β., 1993β.** Νέα Ιωνία Βόλου (Καπακλί). Οικόπεδο Π. και Α. Κωστούλα, *ΑΔ* 48, *Β1'-Χρονικά*, 233
- Ρωμιοπούλου Κ., 1964α.** Άβδηρα. Περιοχή Αγίου Παντελεήμονος. Λόφος των Λαγών (Ταουσάν-Τεπέ), *ΑΔ* 19, *Β'3-Χρονικά*, 377
- Ρωμιοπούλου Κ., 1964β.** Αγγεία του 4ου αιώνα εκ των ανασκαφών της Αμφιπόλεως, *ΑΕ*, 91–104
- Ρωμιοπούλου Κ. – Τουράτσογλου Ι., 2002.** *Μίεζα. Νεκροταφείο υστεροαρχαϊκών-πρώιμων ελληνιστικών χρόνων*, Αθήνα
- Σαατσόγλου-Παλιαδέλη Χρ. et alii, 2009.** Πολύτιμα ταφικά σύνολα από την Αγορά των Αιγών Ι: η αρχαιολογική εικόνα και η ιστορική ερμηνεία της, *ΑΕΜΘ* 23, 117–122
- Σαμπετάι Β., 2006.** Μικρά αγγεία, μικρές στιγμές: Ι. Οι ερυθρόμορφες αρυβαλλοειδείς λήκυθοι του Μουσείου Μπενάκη, *Μουσείο Μπενάκη* 6, 23–44
- Σαμπετάι Β., 2008.** Μικρά αγγεία, μικρές στιγμές: ΙΙ. Οι ερυθρόμορφες λήκυθοι του Μουσείου Μπενάκη, *Μουσείο Μπενάκη* 8, 63–89
- Σαμπετάι Β. – Καρακίτσου Ε., 2010-2011.** Κεραμική και τμήμα κεράμωσης των κλασικών χρόνων από την Θηβαϊκή Καδμεία: διάσπαρτα τεκμήρια ενός ιερού, *ΑΔ* 65–66, *Α'-Μελέτες*, 281–298
- Σαριπανίδη Β, 2012.** *Εισαγμένη και Εγχώρια Κεραμική στο Βορειοελλαδικό Χώρο. Η Περίπτωση της Σίνδου*, Α.Π.Θ., αδημ. διδ. διατριβή, Θεσσαλονίκη
- Σγουροπούλου Χρ., 1998.** *Γυναικείες κεφαλές στα αγγεία Κερτς*, Α.Π.Θ., διπλωματική εργασία, Θεσσαλονίκη
- Σγουροπούλου Χρ., 2000.** Η εικονογραφία των γυναικείων κεφαλών στα αγγεία Κερτς, *ΑΔ* 55, *Α'-Μελέτες*, 213–234
- Σερμπέτη Ε., 2001.** Δεκαπέντε αττικές λήκυθοι από την Ήλιδα στο Α.Αλεξανδρή - Ι.Λεβέντη(επιμ.), *Καλλίστευμα. Μελέτες προς τιμήν της Όλγας Τζάχου-Αλεξανδρή*, Αθήνα, 161–198
- Σισμανίδης Κ., 1987.** Το Αρχαϊκό Νεκροταφείο της Αγίας Παρασκευής Θεσσαλονίκης. Πρώτη Παρουσίαση και Πρώτες Εκτιμήσεις στο *Αμνηστός. Τιμητικός τόμος για τον Καθηγητή Μανόλη Ανδρόνικο*, ΙΙ, Θεσσαλονίκη, 787–803
- Σισμανίδης Κ., 2000.** Αττικά αγγεία από το αρχαϊκό νεκροταφείο της Αγίας Παρασκευής Θεσσαλονίκης στο Π.Αδάμ-Βελένη(επιμ.), *Μύρτος. Μελέτες στη μνήμη της Ιουλίας Βοκοτοπούλου*, Θεσσαλονίκη, 453–468
- Σκαρλατίδου Ε., 1990-1995.** Ένας νέος κιονωτός κρατήρας του Λυδού από τη Μακεδονία, *ΑΑΑ ΧΧΙΙΙ-ΧΧVΙΙΙ*, 175–198
- Σουέρεφ Κ., 1990.** Τούμπα Θεσσαλονίκης: ανασκαφές στην οδό Καλαβρύτων, *ΑΕΜΘ* 4, 299–313
- Σταματοπούλου Μ., 2019.** *Μάκαιρα Θεσσαλία*; Η Θεσσαλία κατά την αρχαϊκή περίοδο, *Πέτασος* 1, 21–39
- Σταματοπούλου Μ. – Κατακούτα Στ., 2013.** Ταφικοί περίβολοι κλασικής περιόδου στα Φάρσαλα στο Κ.Sporn(επιμ.), *Griechische Grabbezirke Klassischer Zeit. Normen und*

Regionalismen. Internationales Kolloquium Am Deutschen Archäologischen Institut, Abteilung Athen 20.-21. November 2009, Athenaia 6, München, 83-94

Σταμέλου Ε. – Δουλγέρη-Ιντζεσίλογλου Α., 2019. Κεραμική αρχαϊκών χρόνων από το Ιερό του Ηρακλή στη θέση «Σπαρτιάς-Λατομείο», στην περιοχή του Σέσκλου, *Πέτασος 1*, 116-137

Σταμούδη Αικ., 2005. Ανασκαφές στην Παραλία Πελασγίας. Ο δρόμος φέρνει στο φως μια ξεχασμένη πόλη στα *Πρακτικά 2ου Συνεδρίου Φθιωτικής Ιστορίας, Λαμία 20-21 Σεπτεμβρίου 2003*, Λαμία, 52-55

Σταμούδη Αικ., 2007. Ένα οικιστικό σύνολο στην Παραλία Πελασγίας. (Μία «άγνωστη» πόλη της κλασικής περιόδου αποκαλύπτει τα μυστικά της) στο *Αχαιοφθιωτικά Γ'. Πρακτικά του Γ' Συνεδρίου Αλμυριωτικών Σπουδών. Ιστορία, Αρχαιολογία, Λαογραφία Αχαΐας Φθιώτιδας, 13-15 Οκτωβρίου 2000*, τόμ. Α', Αλμυρός, 267-282

Σταμπολίδης Ν. – Τασούλας Γ. (επιμ.), 2011. *ΑΓΟΝΗ ΓΡΑΜΜΗ. Ένα αρχαιολογικό ταξίδι στο Καστελλόριζο, στη Σύμη, στη Χάλκη, στην Τήλο και τη Νίσυρο*, Αθήνα

Τζαναβάρη Κ., 2012. Η κεραμική παραγωγή στη Μακεδονία τον 3ο και 2ο αιώνα π.Χ. στο *Θέματα της ελληνιστικής κεραμικής στην αρχαία Μακεδονία*, Αθήνα, 126-157

Τζαναβάρη Κ. – Φίλης Κ., 2002. Σύνολα κεραμικής από τα νεκροταφεία της αρχαίας Λητής, *ΑΔ 57, Α' Μελέτες*, 155-212

Τζαναβάρη Κ. – Φίλης Κ., 2011. Ταφικά σύνολα κεραμικής από την αρχαία Λητή στο *Ζ' ΕλλΚερ*, 445-456

Τζάχου-Αλεξανδρή Ο., 1998. *Λευκές Λήκυθοι του Ζωγράφου του Αχιλλέως στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο*, Αθήνα

Τζάχου-Αλεξανδρή Ο., 2003–2009. Ιππείς πολεμιστές του Λυδού, *ΑΔ 58–64, Α' Μελέτες*, 123–142

Τζιαφάλιας Α., 1975α. Φάρσαλα. Γυφτόβρυση, *ΑΔ 30, Β' Χρονικά*, 194

Τζιαφάλιας Α., 1975β. Άγιος Γεώργιος Λαρίσης, *ΑΔ 30, Β' Χρονικά*, 194-196

Τζιαφάλιας Α., 1976. Άγιος Γεώργιος Λαρίσης, *ΑΔ 31, Β' Χρονικά*, 181-183

Τζιαφάλιας Α., 1978. Ανασκαφικές Έρευνες στον Άγιο Γεώργιο Λαρίσης, *ΑΑΑ 1978*, 156-180

Τζιαφάλιας Α., 1981. Το πρώτο αρχαϊκό νεκροταφείο της Θεσσαλίας. Ανασκαφικές έρευνες στο αρχαϊκό νεκροταφείο του Αγίου Γεωργίου της Λαρίσης, *Θεσσαλικό Ημερολόγιο 2*, 48–63

Τζιαφάλιας Α., 1983. Άγιος Γεώργιος Λαρίσης, *ΑΔ 38, Β' Χρονικά*, 208-212

Τζιαφάλιας Α., 1984. Αγρός Β. Ζαφειρούλη, *ΑΔ 39, Β' Χρονικά*, 150-151

Τζιαφάλιας Α., 1987. Άγιος Γεώργιος, *ΑΔ 42, Β' Χρονικά*, 274-276

Τζιαφάλιας Α., 1994α. Δεκαπέντε χρόνια ανασκαφών στην αρχαία Λάρισα στο *Θεσσαλία 1990*, τόμ. Β, 153-178

Τζιαφάλιας Α., 1994β. Άγιος Γεώργιος Λαρίσης στο *Θεσσαλία 1990*, τόμ. Β, 179-188

Τιβέριος Μ., 1974. Παναθηναϊκά, *ΑΔ 29, Α' Μελέται*, 142–153

Τιβέριος Μ., 1976. *Ο Λυδός και το έργο του. Συμβολή στην έρευνα της αττικής μελανόμορφης αγγειογραφίας*, Αθήναι

Τιβέριος Μ., 1980. Ενεδρεύοντες, *ΑΕ*, 58-74

Τιβέριος Μ., 1981. *Προβλήματα της Μελανόμορφης Αττικής Κεραμικής*, Θεσσαλονίκη

Τιβέριος Μ., 1987. Όστρακα από το Καραμπουρνάκι, *ΑΕΜΘ 1*, 247-260

Τιβέριος Μ., 1988. *Προβλήματα της Μελανόμορφης Αττικής Κεραμικής*, 2^η έκδοση, Θεσσαλονίκη

Τιβέριος Μ., 1989α. *Περίκλεια Παναθήναια. Ένας κρατήρας του Ζωγράφου του Μονάχου 2335*, Θεσσαλονίκη

Τιβέριος Μ., 1989β. Από τη νησιωτική παραγωγή των αρχαϊκών χρόνων στο βορειοελλαδικό χώρο, *ΑΕΜΘ 3*, 615-623

Τιβέριος Μ., 1989γ. Όστρακα από τη Σάνη της Παλλήνης. Παρατηρήσεις στο εμπόριο των ελληνικών αγγείων και στον αποικισμό της Χαλκιδικής, *Εγνατία 1*, 29-64

- Τιβέριος Μ., 1990.** Επισήματα ασπίδων και «αγάλματα επί κίωνων» στους παναθηναϊκούς αμφορείς (Παρατηρήσεις στην εικονογραφία των παναθηναϊκών αγγείων), *Εγνατία* 2, 31-44
- Τιβέριος Μ., 1991.** Παναθηναϊκοί αμφορείς από την Πέλλα, *ΑΕ*, 15-44
- Τιβέριος Μ., 1993.** Εισαγμένη κεραμική από τη διπλή τράπεζα της Αγχιάλου κοντά στη σημερινή Σίνδο, *Παρνασσός* 35, 553-560
- Τιβέριος Μ., 1996.** *Ελληνική Τέχνη. Αρχαία Αγγεία*, Αθήνα
- Τιβέριος Μ., 2000.** *Μακεδόνες και Παναθήναια. Παναθηναϊκοί αμφορείς από τον βορειοελλαδικό χώρο*, Αθήνα
- Τιβέριος Μ., 2004.** Οι Πανεπιστημιακές Ανασκαφές στο Καραμπουρνάκι Θεσσαλονίκης και η Παρουσία των Φοινίκων στο Βόρειο Αιγαίο στο Ν.Χρ.Σταμπολίδης – Α.Γιαννικουρή(επιμ.), *Το Αιγαίο στην Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου, Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου, Ρόδος 1-4 Νοεμβρίου 2002*, Αθήνα, 295-306
- Τιβέριος Μ., 2007α.** *Τῶ δέ νικῶντι [ἐν Παναθηναίοις] δίδοται ἄθλον ἔλαιον ἐν ἀμφοφορεῦσι* στο *Αθλα και Ἐπαθλα στα Ομηρικά Ἔπη*, Ιθάκη, 179-202
- Τιβέριος Μ., 2007β (2002).** Πρώιμος ευβοϊκός αποικισμός της Χαλκιδικής, *Αρχαία Μακεδονία VII*, 1-22
- Τιβέριος Μ., 2012.** Αττικά αγγεία πολυτελείας στη Μακεδονία στο Μ.Τιβέριος – Β.Μισαηλίδου-Δεσποτίδου – Ελ.Μανακίδου – Α.Αρβανιτάκη(επιμ.), *Η κεραμική της αρχαϊκής εποχής στο Βόρειο Αιγαίο και την περιφέρειά του (700-480 π.Χ.)*, Θεσσαλονίκη, 39-52
- Τιβέριος Μ., 2019.** Αττικά αγγεία (πήλινα και μεταλλικά) στην αρχαία Θράκη. Η παράμετρος της εικονογραφίας τους και το Εργαστήριο του Ζωγράφου της Ερέτριας στο Ελ.Μανακίδου – Α.Αβραμίδου(επιμ.), *Η κεραμική της κλασικής εποχής στο Βόρειο Αιγαίο και την περιφέρειά του (480-323/300 π.Χ.)*, Θεσσαλονίκη, 189-206
- Τιβέριος Μ. – Μισαηλίδου-Δεσποτίδου Β. – Μανακίδου Ελ. – Αρβανιτάκη Α. (επιμ.), 2012.** *Η κεραμική της αρχαϊκής εποχής στο Βόρειο Αιγαίο και την περιφέρειά του (700-480 π.Χ.)*, Θεσσαλονίκη
- Τουράτσογλου Ι., 1982 (1986).** Το ξίφος της Βέροιας: Συμβολή στη μακεδονική οπλοποιία των ύστερων κλασικών χρόνων, *Αρχαία Μακεδονία IV*, 611-650
- Τουράτσογλου Ι., 2010.** *Συμβολή στην οικονομική ιστορία του βασιλείου της Αρχαίας Μακεδονίας (6ος-3ος αι. π.Χ.)*, Αθήνα
- Τουφεξής Γ. - Παπαντώνης Θ. - Βήτος Γ., 2016.** Ανασκαφή στο νεκροταφείο του αρχαίου Ομολίου στο πλαίσιο της κατασκευής της Ν.Ε.Ο. Αθηνών-Θεσσαλονίκης, *ΑΕΘΣΕ* 4, 257-264
- Τρακασοπούλου-Σαλακίδου Ε., 1993.** Από τις ανασκαφές της ανατολικής Χαλκιδικής, *ΑΕΜΘ* 7, 413-428
- Τρακατέλλη Λ., 2009.** *Η κατηγορία των λεγόμενων «ψευδοκυπριακών» αμφορέων. Συμβολή στη μελέτη της πρώιμης ελληνιστικής κεραμικής*, Α.Π.Θ., αδημ. διδ. διατριβή, Θεσσαλονίκη
- Τράντα-Νικόλη Α., 2003.** Η σημασία του Φοίνικα στην Κρητομυκηναϊκή θρησκεία. Μια νέα προσέγγιση, *Αρχαιολογία και Τέχνες* 88, 80-85
- Τριανταφυλλοπούλου Π., 1997.** Βόλος. Άγιοι Ανάργυροι–Οδός Κολοκοτρώνη (οικόπεδο Ζ. Ανδρικόπουλου), *ΑΔ* 52, Β'2-Χρονικά, 457-459
- Τριανταφυλλοπούλου Π., 2000.** Νεκροταφείο των Αμφανών. Οι πρώιμοι ελληνιστικοί τάφοι στο *ΕλλΚερ Θεσσαλίας*, 60-69
- Τριανταφυλλοπούλου Π., 2002.** Αμφανές: Αρχαιολογικά Δεδομένα - Πρόταση Ανάδειξης στο *Μνημεία της Μαγνησίας. Πρακτικά Συνεδρίου «Ανάδειξη του διαχρονικού μνημειακού πλούτου του Βόλου και της ευρύτερης περιοχής»*, Βόλος 11-13 Μαΐου 2001, Βόλος, 134-139
- Τσιγαρίδα Ε-Μπ., 1992.** Ελληνιστικό σπήλι στη Βεργίνα, 1992, *ΑΕΜΘ* 6, 85-91
- Τσιγαρίδα Ε-Μπ. – Μανταζή Δ., 2003.** Ανασκαφική Έρευνα στην περιοχή της Νέας Σκίωνης Χαλκιδικής-2003, *ΑΕΜΘ* 17, 369-377

- Τσουκαλά Β., 2012.** Εικόνα και λόγος περί γυναικείας αρετής: μία νέα ματιά σε έναν βοιωτικό σκύφο του Μουσείου Κανελλοπούλου στο Ε.Κεφαλίδου – Δ.Τσιαφάκη(επιμ.), *Κεραμέως Παίδες: Αντίδωρο στον Καθηγητή Μιχάλη Τιβέριο από τους μαθητές του*, Θεσσαλονίκη, 189-197
- Φιλιππάκη Β., 1969.** Αττικά λευκά λήκυθοι, *ΑΔ* 2, 290-299
- Φριτζίλας Στ. Α., 2006.** *Ο Ζωγράφος του Θησέα. Η αττική αγγειογραφία στην εποχή της νεοσύστατης αθηναϊκής δημοκρατίας*, Αθήνα
- Φριτζίλας Στ. Α., 2012.** Αττική πελίκη με διονυσιακή παράσταση από τη Σαμοθράκη: ένα έργο του Ζωγράφου του Θησέα στο Μ.Τιβέριος – Β.Μισαηλίδου-Δεσποτίδου – Ελ.Μανακίδου – Α.Αρβανιτάκη(επιμ.), *Η κεραμική της αρχαϊκής εποχής στο Βόρειο Αιγαίο και την περιφέρειά του (700-480 π.Χ.)*, Θεσσαλονίκη, 169-178
- Χαβέλα Κ., 2012.** Αττική μελανόμορφη κεραμική από την Τούμπα Θεσσαλονίκης στο Μ.Τιβέριος – Β.Μισαηλίδου-Δεσποτίδου – Ελ.Μανακίδου – Α.Αρβανιτάκη(επιμ.), *Η κεραμική της αρχαϊκής εποχής στο Βόρειο Αιγαίο και την περιφέρειά του (700-480 π.Χ.)*, Θεσσαλονίκη, 179-188
- Χαβέλα Κ., 2019.** Η παρουσία της επείσκτης κεραμικής στον αρχαίο οικισμό της Τούμπας Θεσσαλονίκης (5ος-4ος αιώνας π.Χ.) στο Ελ.Μανακίδου – Α.Αβραμίδου(επιμ.), *Η κεραμική της κλασικής εποχής στο Βόρειο Αιγαίο και την περιφέρειά του (480-323/300 π.Χ.)*, Θεσσαλονίκη, 371-390
- Χαριτωνίδης Σ.Ι., 1958.** Ανασκαφή κλασσικών τάφων παρά την πλατείαν Συντάγματος, *ΑΕ*, 1-152
- Χατζηαγγελάκης Λ., 1988.** Αργιθέα (Κνίσοβο), *ΑΔ* 43, *Β΄-Χρονικά*, 252-253
- Χατζηαγγελάκης Λ., 1990.** Αθαμανία–Αργιθέα (Κνίσοβο), *Αρχαιολογία και Τέχνες* 34, 76-84
- Χατζηαγγελάκης Λ., 1993.** Ερμήτσι. Οικόπεδο Χρ. Κουτσιούμπα, *ΑΔ* 48, *Β΄-Χρονικά*, 244-245
- Χατζηαγγελάκης Λ., 1997.** Αργιθέα, *ΑΔ* 52, *Β΄-Χρονικά*, 474-475
- Χατζηαγγελάκης Λ., 2006.** Αρχαίες πόλεις της δυτικής Θεσσαλίας. Δίκτυο επικοινωνίας και ανάδειξης στο 1ο Διεθνές Συνέδριο Ιστορίας και Πολιτισμού της Θεσσαλίας, Λάρισα 9-11/11/2006, *Πρακτικά*, τόμ. Ι, Λάρισα, 303-327
- Χατζηαγγελάκης Λ., 2007.** Προϊστορικοί και Ιστορικοί Χρόνοι στο Ε.Τσαγγαράκη(επιμ.), *Οδοιπορικό στα Μνημεία του Νομού Καρδίτσας. Αρχαιότητες–Ναοί–Νεότερα μνημεία*, Καρδίτσα, 13-82
- Χατζηδημήτριου Α., 2005.** *Παραστάσεις εργαστηρίων και εμπορίου στην εικονογραφία των αρχαϊκών και κλασικών χρόνων*, Αθήνα
- Χουρμουζιάδης Γ.Χ., 1970.** Ανασκαφή εν Κραννώνι, *ΑΔ* 25, *Β΄-Χρονικά*, 279-282
- Χρυσοστόμου Π., 1988.** *Η θεσσαλική θεά Εν(ν)οδία ή Φεραία θεά*, Αθήνα
- Ωνάσογλου Α., 1982.** Λειβανάτες. Θέση Τριανταφυλλιά (αγρός Γ. Καραϊσκού), *ΑΔ* 37, *Β΄-Χρονικά*, 181-187

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

BIBLIOGRAPHY IN OTHER LANGUAGES

- Agouridis C., 1997.** Sea Routes and Navigation in the Third Millennium Aegean, *OJA* 16, 1–24
- Akamatis J., 2011.** Pella στο L.R.Fox(επιμ.), *Brill's Companion to Ancient Macedon. Studies in the Archaeology and History of Ancient Macedon, 650 BC-300 AD*, Leiden, 393-408
- Akamatis N., 2014.** Local red-figure from the Macedonian Kingdom: The Pella Workshop στο S.Schierup – V. Sabetai(επιμ.), *The Regional Production of Red-figure Pottery: Greece, Magna Graecia and Etruria, Gösta Enbom Monographs vol. 4*, Aarhus, 177-190

- Akamatis N., 2019.** Red-Figure Vases by the Workshop of the Filotrano Painter in Northern Greece, στο Ελ.Μανακίδου – Α.Αβραμίδου(επιμ.), *Η κεραμική της κλασικής εποχής στο Βόρειο Αιγαίο και την περιφέρειά του (480-323/300 π.Χ.)*, Θεσσαλονίκη, 91-100
- Akamatis N., 2020.** *Argilos 2. The Attic Red-Figured Pottery*, Publications of the Canadian Institute in Greece 12, Athens
- Akamatis N., 2021.** A red-figure lekanis lid from Argilos. Tracing the presence of vases by the Ötchet Group in North Greece στο Ζ.Μπόνιας – Υ.Perreault(επιμ.), *Αργίλος, 25 χρόνια έρευνας. Οργάνωση πόλης και χώρας στις αποικίες του Βορείου Αιγαίου, 8ος-3ος αι. π.Χ. Πρακτικά του Συνεδρίου της Θεσσαλονίκης, 25-27 Μαΐου 2017*, Αθήνα, 143-155
- Alexandridou A., 2011.** *The Early Black-Figured Pottery in Attika in Context (c. 630-570 BCE)*, Leiden
- Alexandridou A., 2012.** Directional Trade in Early Sixth Century: The Evidence of Early Attic Black-Figured Pottery στο D.Paleothodoros(επιμ.), *The Contexts of Painted Pottery in the Mediterranean, 7th-4th century BCE*, Oxford, 5-20
- Alexandridou A. et alii, 2016.** Pottery and Clay Figurines from the Sanctuary of Kythnos στο Α. Mazarakis Ainian(επιμ.), *Les sanctuaires archaïques de Cyclades*, Rennes, 135-192
- Alexiou M., 1974.** *The Ritual Lament in Greek Tradition*, Cambridge
- Alfieri N., 1979.** *Spina. Museo Archeologico Nazionale di Ferrara, I. Ceramica*, Bologna
- Algrain I. – Brisart T. – Jubier-Galinier C., 2008.** Les vases à parfum à Athènes aux époques archaïque et classique στο A.Verbanck-Piérard – N.Massar – D.Frère(επιμ.), *Parfums de l'antiquité. La rose et l'encens en Méditerranée*, Mariemont, 145–164
- Aloupi-Siotis E., 2008.** Recovery and Revival of Attic Vase-Decoration Techniques: What Can They Offer Archaeological Research? στο Κ.Λαπατίν(επιμ.), *Special Techniques in Athenian Vases. Proceedings of a symposium held in connection with the exhibition The Colors of Clay: Special Techniques in Athenian Vases, at the Getty Villa, June 15–17 2006*, Los Angeles, 113–128
- Amandry P., 1991.** *Guide de Delphes. Le Musée*, Paris
- Ambrosini L., 2003.** Contributo all'analisi delle relazioni tra la tarda ceramica falisca a figure rosse e la ceramica «Alto-Adriatica» del Piceno στο *I Piceni e l'Italia Medio-Adriatica. Atti del XXII Convegno di Studi Etruschi ed Italici, Ascoli Piceno, Teramo, Ancona 9-13 Aprile 2000*, Pisa-Roma, 635-648
- Andreïomenou A., 1994.** La nécropole d'Akraiphia στο J. de la Genière(επιμ.), *Nécropoles et sociétés antiques (Grèce, Italie, Languedoc). Actes du Colloque International du Centre de Recherches Archéologiques de l'Université de Lille III, Lille 2-3 décembre 1991*, Naples, 99-126
- Andrianou D., 2009.** *The Furniture and Furnishings of Ancient Greek Houses and Tombs*, Cambridge
- Antonaccio C.M., 1995.** *An Archaeology of Ancestors. Tomb Cult and Hero Cult in Early Greece*, Lanham Md
- Archibald Z., 2013.** Joining up the dots: making economic sense of pottery distributions in the Aegean and beyond στο Α.Τsingarida – D.Viviers(επιμ.), *Pottery Markets in the Ancient Greek World (8th-1st centuries B.C.). Proceedings of the International Symposium held at the Université libre de Bruxelles, 19-21 June 2008*, Brussels, 133-158
- Arvanitaki A. – Tiverios M. – Voutiras E., 2009.** Ceramica attica da santuari di colonie greche nella Calcidica στο S.Fortunelli – C.Masseria(επιμ.), *Ceramica attica da santuari della Grecia, della Ionia e dell'Italia. Atti convegno internazionale, Perugia 14-17 marzo 2007*, Venosa, 149-162
- Aston E., 2009.** Thetis and Cheiron in Thessaly, *Kernos* 22, 83–107
- Aston E., 2012.** Friends in High Places: The Stereotype of Dangerous Thessalian Hospitality in the Later Classical Period, *Phoenix* 66, 247–271

- Avronidaki C., 2014.** An Assortment of Bridal Images on a Boeotian Red-figure Pyxis from the Workshop of the Painter of the Great Athenian Kantharos στο S.Schierup – V.Sabetai(επιμ.) 2014. *The Regional Production of Red-figure Pottery: Greece, Magna Graecia and Etruria, Gösta Enbom Monographs vol. 4*, Aarhus, 81-101
- Bailey B.L., 1940.** The Export of Attic Black-figured Ware, *JHS* 60, 60-70
- Bakalakis G., 1947.** A Lekythos from Skopelos, *AJA* 51, 263–236
- Bakalakis G., 1971.** Die Loutrophoros Athen [ex Schliemann] - Berlin 3209, *AntK* 14, 74-83
- Bakhuizen S.C. (επιμ.), 1992.** *A Greek City of the Fourth Century B.C. by the Goritsa Team*, Roma
- Bakır T., 1974.** *Der Kolonnettenkrater in Korinth und Attika zwischen 625 und 550 v. Chr.*, Würzburg
- Bakır G., 1981.** *Sophilos. Ein Beitrag zu seinem Stil*, Mainz am Rhein
- Barresi S. – Valastro S., 2000.** *Le collezioni del Museo Civico di Castello Ursino a Catania. Vasi attici figurati, vasi sicelioti*, Catania
- Batziau-Efstathiou A., 2004.** Archaeological Sites of Magnesia from the Mycenaean to the Roman Era στο Μ.Καραθάνου(επιμ.), *Βόλος και η περιοχή του στην ιστορική τους διαδρομή/Volos and its District through History*, Βόλος, 65–104
- Baurain-Rebillard L., 1999.** Sophilos, grand artiste du parlant στο Μ.-Chr.Villanueva Puig – F.Lissarrague – P.Rouillard – A.Rouveret(επιμ.), *Céramique et Peinture Grecques, Modes d'emploi. Actes du colloque international, École du Louvre 26-27-28 avril 1995*, Paris, 155-162
- Beazley J. D., 1911-1912.** The Master of the Eucharides-Stamnos in Copenhagen, *BSA* 18, 217-233
- Beazley J.D., 1930.** *Der Berliner Maler*, Berlin
- Beazley J.D., 1932.** Little Master Cups, *JHS* 52, 167-204
- Beazley J.D., 1938.** *Attic White Lekythoi*, Oxford
- Beazley J.D., 1986.** *The Development of the Attic Black-figure*, 2nd edition revised by D.von Bothmer – M.B. Moore, Berkeley-Los Angeles-London
- Beazley J.D., 1989.** *Some Attic Vases in the Cyprus Museum*, Oxford
- Beazley J.D., 1993.** *Η εξέλιξη του Αττικού Μελανόμορφου Ρυθμού*, 2^η έκδοση, μτφρ. Η. Ανδρεάδη, Αθήνα
- Bengtson H., 1965.** *Griechische Geschichte*, München
- Bentz M., 1998.** *Panathenäische Preisamphoren*, *AntK Beiheft* 18, Basel
- Bentz M. – Geominy W. – Müller J.-M. (επιμ.), 2010.** *TonArt. Vortuosität antiker Töpfertechnik*, Petersberg
- Béquignon Y., 1928.** Études Thessaliennes, I, *BCH* 52, 9-44
- Béquignon Y., 1930.** Chronique des fouilles et découvertes dans l'Orient hellénique, *BCH* 54, 452-528
- Béquignon Y., 1931.** Chronique des fouilles et découvertes dans l'Orient hellénique, *BCH* 55, 450-522
- Béquignon Y., 1932.** Études Thessaliennes, V. Recherches archéologiques dans la région de Pharsale, *BCH* 56, 89-191
- Béquignon Y., 1933.** Un nouveau vase du peintre Sophilos, *Mon Piot* 33, 43-66
- Bérard C., 1983.** L'héroïsation et la formation de la cité: un conflit idéologique στο *Architecture et Société. De l'archaïsme grec à la fin de la république romaine, Actes du Colloque international de Rome (2-4 décembre 1980)*, Paris-Roma, 45-59
- Berti F. – Guzzo P.G. (επιμ.), 1993.** *Spina, Storia di una città tra Greci ed Etruschi*, Ferrara, Castello Estense, 16 settembre 1993-15 maggio 1994, Ferrara
- Boardman J., 1958-1959.** Old Smyrna: The Attic Pottery, *BSA* 53-54, 152-181
- Boardman J., 1974.** *Athenian Black-figure Vases. A Handbook*, London
- Boardman J., 1975.** *Athenian Red Figure Vases. The Archaic Period*, London

- Boardman J., 1982.** Herakles, Theseus and Amazons στο D.C.Kurtz – B.A.Sparkes(επιμ.), *The Eye of Greece. Studies for M. Robertson*, Cambridge, 1-28
- Boardman J., 1987.** Silver is White, *RA*, 279-295
- Boardman J., 1989.** *Athenian Red Figure Vases. The Classical Period*, London
- Boardman J., 1998.** *Early Greek Vase-painting*, London
- Boardman J., 2001.** *The History of Greek Vases*, London
- Boardman J., 2007.** *Η Αρχαιολογία της Νοσταλγίας*, μτφρ. Β.Δημητρίου, Αθήνα
- Boardman J. – Hayes J., 1973.** *Excavations at Tocra 1963-1965. The archaic deposits II and later deposits*, Oxford
- Boardman J. – Scarisbrick D., 1977.** *The Ralph Harari Collection of Finger Rings*, London
- du Bois P., 1982.** *Centaurs and Amazons. Women and the Pre-History of the Great Chain of Being*, Ann Arbor
- von Bothmer, 1957.** *Amazons in Greek Art*, Oxford
- Boulter C.G., 1953.** Pottery of the mid-fifth century from a well in the Athenian Agora, *Hesperia* 22, 59-115
- Boulter C.G., 1963.** Graves in Lenormant Street, Athens, *Hesperia* 32, 113-137
- Bradley R – Smith A., 2007.** Questions of Context: A Greek Cup from the River Thames στο C.Gosden(επιμ.), *Communities and Connections: Essays in Honour of Barry Cunliffe*, Oxford, 30–42
- Brelich A., 1955-1957.** Les monosandales, *La Nouvelle Clio* 7-9, 469-489
- Bresson A. – de Callataÿ F., 2013.** The Greek Vase Trade: some reflections about scale, value and market στο A.Tsingarida – D.Viviers(επιμ.), *Pottery Markets in the Ancient Greek World (8th-1st centuries B.C.). Proceedings of the International Symposium held at the Université libre de Bruxelles, 19-21 June 2008*, Brussels, 21-24
- Brijder H.A.G., 1975.** Attic black figure cups in Amsterdam and an Exchange with Heidelberg, *BABesch* 50, 157-177
- Brijder H.A.G., 1983.** *Siana cups I and komast Cups*, Amsterdam
- Brijder H.A.G., 1991.** *Siana cups II. The Heidelberg Painter*, Amsterdam
- Brijder H.A.G., 2000.** *Siana Cups III. The Red-black Painter, Griffin-bird Painter and Siana cups resembling lip-cups*, Amsterdam
- Brommer F., 1953.** *Herakles I–Die Zwölf Taten des Helden in Antiker Kunst und Literatur*, Münster–Köln
- Brommer F., 1963.** Selene, *AA*, 680-698
- Brommer F., 1984.** *Herakles II–Die Unkanonischen Taten des Helden*, Darmstadt
- Broneer O., 1937.** A Calyx-Krater by Exekias, *Hesperia* 6, 469-486
- Broneer O., 1956.** The North Slope Krater. New Fragments, *Hesperia* 25, 345-349
- Brownlee A.B., 1988.** Sophilos and Early Attic Black-Figured Dinos στο J.Christiansen – T.Melander(επιμ.), *Proceedings of the 3rd Symposium on Ancient Greek and Related Pottery, Copenhagen August 31-September 4 1987*, Copenhagen, 80-87
- Brownlee A.B., 1995.** Story Lines: Observations on Sophylan Narrative στο J.B.Carter – S.P.Morris(επιμ.), *The Ages of Homer, a Tribute to Emily Townsend Vermeule*, Austin, 363-372
- Bundrick S.D., 2005.** *Music and Image in Classical Athens*, Cambridge
- Bundrick S.D., 2019.** *Athens, Etruria, and the Many Lives of Greek Figured Pottery*, Wisconsin
- Büsing-Kolbe A., 1978.** Frühe griechische Türen, *Jdl* 93, 66-174
- Burgess J. S., 2001.** *The tradition of the Trojan War in Homer and the epic cycle*, Baltimore-London
- Burkert W., 1993.** *Αρχαία ελληνική θρησκεία, αρχαϊκή και κλασσική εποχή*, μτφρ. Ν.Π.Μπεζεντάκος – Α.Αβαγιανού, Αθήνα
- Burn L., 1987.** *The Meidias Painter*, Oxford

- Burn L., 1997.** Sir William Hamilton and the Greekness of Greek Vases, *Journal of the History of Collections* 9, 241-252
- Buschor E., 1925.** Attische Lekythen der Parthenonzeit, *MüJb* 2, 167-198
- Cabrera P. – Rouillard P., 2003.** Le Groupe de Telos. Des peintres athéniens au milieu du IVe siècle av. J.-C. στο P.Rouillard– A.Verbanck-Pierard(επιμ.), *Le vase grec et ses destins*, Munich, 90-98
- Calame C., 1990.** *Thésée et l'imaginaire athénien. Légende et culte en Grèce antique*, Lausanne
- Calame C., 1996.** *Thésée et l'imaginaire athénien. Légende et culte en Grèce antique*, 2nd edition, Lausanne
- Callipolitis-Feytmans D., 1974.** *Les plats attiques à figures noires*, Paris
- Cantarelli F., 1992.** Tessaglia meridionale. Ricerche storico-topografiche. Il primo ciclo delle indagini (1989–1991): i sistemi viari antichi, *Bolletino di Archeologia* 16–17–18, 303–328
- Carpenter T., 1997.** *Dionysian Imagery in Fifth Century Athens*, Oxford
- Catling H.W., 1978.** Archaeology in Greece, 1976–77, *AR* 24, 3–69
- Chankowski V., 2013.** La céramique sur le marché: l'objet, sa valeur et son prix. Problèmes d'interprétation et de confrontation des sources στο A.Tsingarida – D.Viviers(επιμ.), *Pottery Markets in the Ancient Greek World (8th-1st centuries B.C.). Proceedings of the International Symposium held at the Université libre de Bruxelles, 19-21 June 2008*, Brussels, 25-38
- Chaviara, A. 2014.** A Technical Approach to Attic Pottery Production during the Historic Period: Raw Materials and the Black Glaze στο V. Kassianidou – M. Dikomitou-Eliadou(επιμ.), *The Narnia Project: Integrating Approaches to Ancient Material Studies*, Nicosia, 54–67
- Constantakopoulou C., 2007.** *The Dance of the Islands. Insularity, Networks, the Athenian Empire and the Aegean World*, Oxford
- Cook R.M., 1959.** Die Bedeutung der bemalten Keramik für den griechischen Handel, *Jdl* 74, 119-123
- Cook R.M., 1987.** “Artful Crafts”: A Commentary, *JHS* 107, 169-171
- Curry M.C., 2000.** The Export of Attic Black-Figure Pottery in the Early Sixth Century B.C. στο G.R.Tsetskhladze et alii(επιμ.), *Periplus: Papers on Classical Art and Archaeology presented to Sir John Boardman*, London, 80-88
- Curti F., 1993.** Contributo allo studio dei contatti commerciali tra Spina e Atene nel IV secolo a.C.: la ceramica figurata, in Studi sulla necropolis di Spina στο *Valle Trebbia. Atti del Convegno*, Ferrara, 15 ottobre 1992, Ferrara, 135-154
- Curti F., 2001.** *La bottega del Pittore di Meleagro*, *RdA Supplemento* 25, Roma
- Dági M., 2003.** «Tinkers» and «Patchers»: Some Notes on the Ancient Repairs of Greek Vases, *BMusHongr.* 99, 31–66
- Dakoronia F., 2002.** New finds from Pthiotis στο 7th *International Symposium on Ship construction in Antiquity*, Pylos 1999, *TROPIS VII*, Αθήνα, 279-282
- Dakoronia F. – Gounaropoulou L., 1992.** Artemiskult auf einem neuen Weihrelief aus Achinos bei Lamia, *AM* 107, 217-227
- Darmezin L., 2002.** Δίκτυα επικοινωνίας στη βορειοδυτική Θεσσαλία στο *Η Λάρισα. Όψεις της ιστορίας της περιοχής. Πρακτικά του 4ου Συνεδρίου Λαρισαϊκών Σπουδών*, Λάρισα 12–13 Απριλίου 1997, Λάρισα, 89–106
- Davies J.K., 2013.** Ceramics and the economic historian: mixed messages and unharmonised agendas στο A.Tsingarida – D.Viviers (επιμ.), *Pottery Markets in the Ancient Greek World (8th-1st centuries B.C.). Proceedings of the International Symposium held at the Université libre de Bruxelles, 19-21 June 2008*, 11-20.
- Decourt J.-Cl., 1990.** *La vallée de l'Énipeus en Thessalie. Études de topographie et de géographie antique*, *BCH Supplement XXI*, Paris

- Decourt J.-Cl., 1995.** *Inscriptions de Thessalie I. Les cités de la vallée de l'Énépeus. Études Epigraphiques 3*, Paris
- Decourt J.-Cl. – Mottas F., 1997.** Voies et milliaires romains de Thessalie, *BCH* 121, 311-354
- Decourt J.-Cl. – Nielsen T.H. – Helly B., 2004.** Thessalia and Adjacent Regions στο M.H.Hansen – T.H.Nielsen(επιμ.), *An Inventory of Archaic and Classical Poleis*, Oxford, 676-731
- Deonna W., 1915.** Essai sur la genèse des monstres dans l'art, *REG* 37, 288-349
- Deonna W., 1935.** Μονοκρηπίδες, *RHR* 112, 50-72
- Delaporta K. – Jasinski M.E. – Søreide F., 2006.** The Greek–Norwegian Deep-Water Archaeological Survey, *IJNA* 35, 79–87
- Denoyelle M. – Lozzo M., 2009.** *La céramique grecque d'Italie méridionale et de Sicile: productions coloniales et apparentées du VIIIe au IIIe siècle av. J.-C. Manuels d' Art et d' Archéologie antiques*, Paris
- Desborough V.R. d' A., 1964.** *The Last Myceneans and their Successors. An Archaeological Survey c.1200 -c.1000 BC*, Oxford
- Devambez P., 1981.** Amazones, *LIMC* I-1, 586-653
- Dimitriu S. et alii, 1954.** Ceramica (arhaică și attică, helenistică, romană târzie), *Histria* I, 363-463
- Donlan W., 1999.** *The Aristocratic Ideal and Selected Papers*, Wauconda
- Dörig J., 1982.** Το πρόγραμμα της γλυπτής διακοσμήσεως του Παρθενώνα, *AE*, 187-214
- Droop J.P., 1910.** The Dates of the Vases called "Cyrenaic", *JHS* 30, 1-34
- Drougou St., 1997.** Das antike Theater von Vergina, *AM* 112, 281-305
- Drougou St., 2000.** Krieg und Frieden im Athen des späten 5. Jahrhunderts v. Chr. Die rotfigurige Hydria aus Pella, *AM* 115, 147–216
- Drougou St., 2015.** The Bronze Calyx-Krater from the 'Heuzey B' Tomb in Vergina (Ancient Aigai), *Studies in Ancient Art and Civilization* 19, 139-163
- Dümmeler F., 1887.** Attische Lekythos aus Zypern, *JDI* 2, 168-178
- Dunbabin T.J., 1948.** *The western Greeks. The history of Sicily and South Italy from the foundation of the Greek colonies to 480 B.C.*, Oxford
- Durand J.L., 1987.** Le boeuf à la ficelle στο C.Bérard – C.Bron – A.Pomari(επιμ.), *Images et Société en Grèce Ancienne. L' iconographie comme méthode d' analyse, Actes du Colloque international, Lausanne 8-11 Février 1984*, Lausanne, 227-241
- Eisman M.M., 1971.** The Theseus Painter, the Marathon Tumulus and Chronology, *AJA* 75, 200
- Eschbach N., 1986.** *Statuen auf panathenäischen Preisamphoren des 4. Jhs. v. Chr.*, Mainz am Rhein
- Fabrini G. M., 1984.** *Numana: Vasi attici da Collezioni*, Roma
- Fairbanks A., 1907.** *Athenian lekythoi with outline drawing*, New York
- Farnell L.R., 1896.** *The Cults of the Greek States*, vol. 2, Oxford
- Felten F., 1976.** Weissgrundige Lekythen aus dem athenen Kerameikos, *AM* 91, 77-113
- Fiorentini G., 1992.** *Agrigento. Museo Archeologico*, Palermo
- Fless F., 2002.** *Rotfigurige Keramik als Handelsware, Erwerb und Gebrauch attischer Vasen im mediterranen– und pontischen Raum während des 4. Jh. V. Ch.*, Rahden 2002
- Fless F. – Treister M. (επιμ.) 2005.** *Bilder und Objekte als Träger kultureller Identität und interkultureller Kommunikation im Schwarzmeergebiet, Internationale Archäologie ASTK 6*, Rahden
- Fletcher R.N., 2011.** Greek–Levantine Cultural Exchange in Orientalising and Archaic Pottery Shapes, *Ancient West & East* 10, 11–42
- Ford H., 1922.** *My Life and Work*, London
- Folsom R., 1976.** *Attic Red Figure Pottery*, Parkridge

- Fox L.R. (επιμ.), 2011α.** *Brill's Companion to Ancient Macedon. Studies in the Archaeology and History of Ancient Macedon, 650 BC-300 AD*, Leiden
- Fox R.L., 2011β.** 399-369 BC στο L.R.Fox(επιμ.), *Brill's Companion to Ancient Macedon. Studies in the Archaeology and History of Ancient Macedon, 650 BC-300 AD*, Leiden, 209-234
- Fox R.L., 2011γ.** Philip of Macedon: Accession, Ambitions, and Self-Presentation στο L.R.Fox(επιμ.), *Brill's Companion to Ancient Macedon. Studies in the Archaeology and History of Ancient Macedon, 650 BC-300 AD*, Leiden, 335-366
- Friis-Johansen K., 1967.** *The Iliad in Early Greek Art*, Copenhagen
- Froning H., 1971.** *Dithyrambos und Vasenmalerei in Athen*, Würzburg
- Froning H., 1982.** *Katalog der griechischen und italischen Vasen*, Museum Folkwang Essen
- Gabrics E., 1927.** Il santuario della Malophoros a Selinunte, *MonAnt XXXII*
- Garland R., 1985.** *The Greek Way of Death*, Ithaca-New York
- Gebauer J., 2002.** *Pompe und Thysia. Attische Tieropferdarstellungen auf schwarz- und rotfigurigen Vasen*, Münster
- de la Genière J., 1984.** «Parfumés comme Crésus». De l'origine du lécythe attique, *BCH 108*, 91–98
- de la Genière J., 1995.** Quand le peintre Sophilos signait ses oeuvres?, *MonPiot 74*, 35-43
- Gilmour G.H., 1997.** The nature and the function of astragalus bones from archaeological contexts in the Levant and Eastern Mediterranean, *OJA 16*, 167-175
- Giudice F., 1983.** *I Pittori della classe di Phanyllis: organizzazione, produzione, distribuzione dei vasi di un' officina di eta pisisratideo-clistenica*, 1, Università di Catania, Istituto di Archaeologia, Catania
- Gisler-Huwiler M., 1986.** Cheiron, *LIMC III-1*, 237-248
- Glynn R., 1981.** Herakles, Nereus and Triton: A Study of Iconography in Sixth Century Athens, *AJA 85*, 121-132
- Görkay K., 2020.** Corinthian, Attic Black Figure and Red Figure Pottery from Sinope, *Anadolu 46*, 347-453
- Gorrini M.E., 2006.** Healing heroes in Thessaly: Chiron the centaur, *AEΘΣΕ 1*, 283–295
- Graef B. – Langlotz E., 1925.** *Die antiken Vasen von der Akropolis zu Athen I*, Berlin
- Graekos I., 2011.** Trade and exchange in the Macedonian Court στο Kottaridi et alii (επιμ.), *Heracles to Alexander the Great. Treasures from the Royal Capital of Macedon, a Hellenic Kingdom in the Age of Democracy*, Ashmolean Museum of Art and Archaeology, Oxford, 67-74
- Grandjean Y. – Salviat F., 2000.** *Guide de Thasos*, Athènes
- Grosse D.F., 1989.** *Early Ancient Glass: Core-Formed, Rod-Formed, and Cast Vessels and Objects from the Late Bronze Age to the Early Roman Empire, 600 B.C. to A.D. 50*, New York
- Hadjidaki E., 1996.** Underwater Excavations of a Late Fifth Century Merchant Ship at Alonnesos, Greece: the 1991–1993 Seasons, *BCH 120*, 559–593
- Hammond N.G.L., 1972.** *A History of Macedonia I*, Oxford
- Hammond N.G.L., 1982.** Ίδρυση και Εδραίωση του Μακεδονικού Βασιλείου (Πολιτική Ιστορία 7ος αιώνας έως 360/59 π.Χ.) στο Μ.Σακελλαρίου(επιμ.), *Μακεδονία, 4000 χιλιάδες χρόνια ελληνικής ιστορίας και πολιτισμού*, Αθήνα, 64-80
- Hammond N.G.L., 1992.** *The Macedonian State*, Oxford
- Hammond N.G.L. – Griffith G.T., 1979.** *A History of Macedonia II*, Oxford
- Hampe R., 1951.** *Die Stele aus Pharsalos im Louvre*, Berlin
- Handorf F.W., 1964.** *Griechische Kultpersonifikationen der vorhellenistischen Zeit*, Mainz
- Hannestad L., 1989.** *The Castellani fragments in the Villa Giulia*, Aarhus
- Hanschmann E., 1981α.** *Die deutschen Ausgrabungen auf der Argissa–Magula in Thessalien. Die mittlere Bronzezeit, Vol. 4.1. Beiträge zur Ur- und Frühgeschichtlichen Archäologie des Mittelmeer-Kulturreumes 23*, Bonn

- Hanschmann E., 1981β.** *Die deutschen Ausgrabungen auf der Argissa–Magula in Thessalien. Die mittlere Bronzezeit, Vol. 4.2. Beiträge zur Ur- und Frühgeschichtlichen Archäologie des Mittelmeer-Kulturräumes 24*, Bonn
- Harden D. B., 1981.** *Catalogue of Greek and Roman Glass in the British Museum, vol. I, Core- and Rod-formed Vessels and Pendants and Mycenaean Cast Objects*, London
- Hatzidakis P., 1984.** *Athenian Red-figure and Black-figure Cup-Skyphoi of the Sixth and Fifth Centuries B.C., with Particular Reference to Material from Phthiotis*, Ph.D. Diss. King's College, University of London
- Hatzivassiliou E., 2010.** *Athenian Black Figure Iconography between 510 and 475 B.C.*, *Tübinger Archäologische Forschungen* 6, Rahden
- Hatzopoulos M.B., 1994.** The Emergence of Macedonia στο R.Ginouvès(επιμ.), *Macedonia from Philip II to the Roman Conquest*, Athens, 19-27
- Hatzopoulos M.B., 1996.** *Macedonians Institutions under the Kings*, *ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ* 22, Αθήνα
- Hatzopoulos M.B – Paschidis P., 2004.** Macedonia στο M.H.Hansen – T.H.Nielsen(επιμ.), *An Inventory of Archaic and Classical poleis*, Oxford, 794-809
- Heesen P., 1996.** *The J.L. Theodor Collection of Attic Black Figure Vases*, *Allard Pierson Museum Series* 10, Amsterdam
- Heesen P., 2011.** *Athenian Little-Master Cups*, Amsterdam
- Heichelheim F., 1958-1970.** *An Ancient Economic History*, Leiden
- Helly B., 1992.** Incursions chez les Dolopes στο I.Blum et. alii(επιμ.) *Topographie antique et géographie historique en pays grec*, Paris, 49–91
- Helly B., 1995α.** *L'État thessalien: Aleuas le Roux, les tétrades et les tagoi*, Lyon
- Helly B., 1995β.** Σύντομη περιήγηση στην περιοχή των Δολόπων, μτφρ. H.-P.Corrieu, *Θεσσαλικό Ημερολόγιο* 28, 11-19
- Helly B., 1996.** Σύντομη περιήγηση στην περιοχή των Δολόπων, μτφρ. H.-P.Corrieu, *Θεσσαλικό Ημερολόγιο* 29, 10-18
- Henrichs A., 1987.** Myth Visualized: Dionysos and His Circle in Sixth-Century Attic Vase-Painting στο M.True (επιμ.), *Papers on the Amasis Painter and His World*, J.P. Getty Museum, Malibu, 92-124
- Herman G., 1987.** *Ritualised Friendship and the Greek City*, Cambridge
- Hermay A. (επιμ.), 2010.** *Apollonie du Pont (Sozopol)*, Paris
- Heymans E., 2013.** Palmette Cups from ancient Tanagra, *BSA* 108, 235-274
- Higgins R., 1986.** *Tanagra and the Figurines*, Princeton
- Hitzl K., 1982.** *Die Entstehung und Entwicklung des Volutenkraters von den frühesten Anfängen bis zur Ausprägung des kanonischen Stils in der attisch schwarzfigurigen Vasenmalerei*, Frankfurt am Main–Bern
- Hoffmann A., 2005.** Risultati di una ricerca sistematica dei contesti tombali di Taranto contenenti ceramica apula a figure rosse στο M.Denoyelle - E.Lippolis - M.Massei - C.Pouzadoux C.(επιμ.), *La céramique apulienne–Bilan et perspectives. Actes de la Table ronde organisée par l'Ecole Française de Rome en collaboration avec la Soprintendenza per i Beni Archeologici della Puglia e le Centre Jean Bérard de Naples (Naples, Centre Jean Bérard, 30 novembre –7 décembre 2000)*, Napoli, 19-25
- Hollein H.G., 1988.** *Bürgerbild und Bildwelt der attischen Demokratie auf den rotfigurigen Vasen des 6-4 Jahrh. v. Chr.*, Darmstadt
- Holmberg E.J., 1992.** *On the Rycroft Painter and other Black-Figure Vase-Painters with a Feeling for Nature*, Jonsered
- Hornbostel W., 1977.** *Kunst der Antike. Schätze aus norddeutschem Privatbesitz*, Mainz
- Houby-Nielsen S., 1996.** The Archaeology of Ideology in the Kerameikos: New Interpretations of the “Opferinnen” στο R.Hägg(επιμ.), *The Role of Religion in the Early Greek Polis*, Stockholm, 41-54

- Icard-Gianolio N., 1997.** Triton, *LIMC VIII-1*, 68-73, *LIMC VIII-2*, 42-46
- Immerwahr H.R.W., 1990.** *Attic Script. A Survey*, Oxford
- Intzesiloglou B., 2002α.** Aiatos et Polycléia. Du mythe à l'histoire, *Kernos* 15, 289-295
- Intzesiloglou B., 2002β.** The archaic temple of Apollo in ancient Metropolis (Thessaly) στο M.Stamatopoulou – M.Yeroulanou(επιμ.), *Excavating Classical Culture: recent archaeological discoveries in Greece*, Oxford, 109-115
- Isler-Kerényi C., 1969.** *Nike. Der Typus der laufenden Flügelfrau in archaischer Zeit*, Erlenbach–Zürich
- Isler-Kerényi C., 2007.** *Dionysos in Archaic Greece. An Understanding through Images*, Leiden -Boston
- Jacquemin A., 1984.** Céramique des époques archaïque, classique et hellénistique στο *L'Antre Corycien II, BCH Suppl. IX*, Athens-Paris, 27-155
- Jannot J.-R. (επιμ.), 2004.** *Le vase à mémoire de la Grèce à l'Etrurie, Catalogue de l'Exposition*, Paris
- Jeffery L.H., 1984.** Lordly Tombs: an Epigraphic Sidelight on Archaic Attic Society στο *Πρακτικά του 8ου Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνικής και Λατινικής Επιγραφικής, Αθήνα 3-9 Οκτωβρίου 1982*, τόμ. Α, Αθήνα, 52-54
- Jones D.W., 1993.** Phoenician Unguent Factories in Dark Age Greece: Social Approaches to Evaluating the Archaeological Evidence, *OJA* 12, 293–303
- Jucker I., 1970.** *Aus der Antikensammlung des Bernischen Historischen Museums*, Bern
- Kahil L., 1984.** Artemis, *LIMC II-1*, 618-753
- Kallet Marx L., 1993.** *Money, exence and naval power in Thucydides' History 1-5.24*, Berkeley-Los Angeles-Oxford
- Kalliga K., 2014.** A New Red-figure Kantharos by the Argos Painter: Contextual Study of the Pottery from the Grave of a Young Aristocrat at Haliartos, Boeotia στο S.Schierup – V.Sabetai, (επιμ.), *The Regional Production of Red-figure Pottery: Greece, Magna Graecia and Etruria, Gösta Enbom Monographs vol. 4*, Aarhus, 39-65
- Karamitrou-Mentessidi G., 2008.** *Aiani: A Guide to the Archaeological Site and the Museum*, Thessaloniki
- Karouzou S., 1984.** Astra, *LIMC II-1*, 904-927
- Karagiannopoulos Chr., 2017-2018.** Revealing Geometric to Classical Thessalitis: recent discoveries in southwestern Thessaly, *RA* 64, 113-131
- Katakouta St. – Toufexis G., 1991.** Pharsale, *Les Dossiers d'Archéologie* 159, 54-55
- Kauffmann-Samaras A., 2003.** Des femmes et des oiseaux. La perdrix dans le gynécée στο B.Schmaltz – M.Söldner(επιμ.), *Griechische Keramik im kulturellen Kontext. Akten des internationalen Vasen-Symposions in Kiel vom 24.-28.9.2001*, Münster, 90-115
- Kefalidou E., 2001.** Late Polychrome Pottery from Aiani, *Hesperia* 70, 183-219
- Kefalidou E., 2004.** On Phormiskoi Again, *BICS* 47, 23-44
- Kefalidou E., 2009.** The Plants of Victory in ancient Greece and Rome στο J.-P.More – M.Mercuri(επιμ.), *Plants and Culture Seeds of the Cultural Heritage of Europe*, Modena, 39-44
- Kesser Barcellos Dias C., 2009.** *O Pintor de Gela. Características formais e estilísticas, decorativas e iconográficas*, Ph.D. diss., University of São Paulo, <http://www.teses.usp.br/teses/disponiveis/71/71131/tde-21092009-094148/pt-br.php> (accessed 5 February 2021)
- Kilinski II K., 1975.** *Boeotian Black-figure Vase-Painting of the Archaic Period*, Ph.D. diss., University of Missouri-Columbia
- Kilinski II K., 1978.** The Istanbul Painter, *AK* 21, 12-16
- Kilinski II K., 1986.** Boeotian *Trick Vases*, *AJA* 90, 153-158
- Kilinski II K., 1990.** *Boeotian black-figure vase-painting of the Archaic period*, Mainz

- Kilinski II K., 2005.** In Pursuit of the Boeotian Cantharus, *AncW* 36, 176–212
- Kilmer F.M., 1993.** *Greek Erotika on Attic Red-Figured Vases*, London
- Kilmer M.F. – Develin R., 2001.** Sophilos' vase inscriptions and cultural literacy in archaic Athens, *Phoenix* 55, 9-43
- Kitchell K.F., 2004.** Man's best friend? The changing role of the dog in Greek society στο B.Santillo Frizell(επιμ.), *Pecus. Man and Animal in Antiquity. Proceedings of the Conference at the Swedish Institute in Rome, September 9-12-2002*, Rome, 176-182
- Klinger S., 2002.** An Attic Pyxis from the Acropolis in Athens and some Observations on Deer Escorting Chariots in Attic Vase-Painting, *AA* 2002, 23–44
- Knappett C., 2014.** *An Archaeology of Interaction. Network Perspectives on Material Culture and Society*, Oxford
- Kogioumtzi D., 2006.** *Untersuchungen zur attisch-rotfigurigen Keramik produktion des 4. Jhs v. Chr.*, Berlin
- Konova L., 2005.** The Image of Hekate-Artemis in Apollonia Pontika στο «Stefanos» *im honorem Professoris L. Getov*, Sofia, 427-428 (αγγλική περίληψη)
- Kossatz-Deissmann A., 1981.** Achilleus, *LIMC I-1*, 37-200
- Kotsidu H., 2001.** Zur Verbreitung der Preisamphoren στο M.Bentz - N.Eschbach(επιμ.), *Panathenaika: Symposium zu den panathenäischen Preisamphoren. Rauischholzhausen, 25.11 - 29.11.1998*, Mainz am Rhein, 55-61
- Kottaridi Agg., 2002.** Discovering Aegae, the old Macedonian Capital στο M.Stamatopoulou – M.Yeroulanou(επιμ.), *Excavating Classical Culture: recent archaeological discoveries in Greece*, Oxford, 75-81
- Kottaridi Agg., 2006.** Couleur et sens στο A.M.Guimier-Sorbets – M.B.Hatzopoulos(επιμ.), *Rois, cités, nécropoles, institutions, rites et monuments en Macedoine, Nauterre 2002–Athènes 2004*, *MEΛΕΤΗΜΑΤΑ* 45, Αθήνα, 154-168
- Kottaridi Agg., 2011.** Burial customs and beliefs in the royal necropolis of Aegae στο Kottaridi Agg. et alii(επιμ.) *Heracles to Alexander the Great. Treasures from the Royal Capital of Macedon, a Hellenic Kingdom in the Age of Democracy*, Ashmolean Museum of Art and Archaeology, Oxford, 131-152
- Kottaridi Agg. et alii (επιμ.), 2011.** *Heracles to Alexander the Great. Treasures from the Royal Capital of Macedon, a Hellenic Kingdom in the Age of Democracy*, Ashmolean Museum of Art and Archaeology, Oxford
- Kunze-Götte E., 1992.** *Der Kleophrades-Maler unter Malern schwarzfiguriger Amphoren: Eine Werkstattstudie*, Mainz
- Kurtz D.C., 1975.** *Athenian White Lekythoi. Patterns and Painters*, Oxford
- Kurtz D.C. – Boardman J., 1985.** *Ἔθιμα ταφής στον αρχαίο ελληνικό κόσμο*, μτφρ. Ουρ. Βιζυηνού – Θ. Ξένος, Αθήνα
- Lambrinudakis W. et alii, 1984.** Apollon, *LIMC II-1*, 183-326
- Lang F., 1996.** *Archaische Siedlungen in Griechenland. Struktur und Entwicklung*, Berlin
- Langlotz E., 1932.** *Griechische Vasen in Würzburg*, München
- Langner M., 2012.** Kam es auf die Bilder an? Handelskontakte, Verwendungskontexte und lokale Imitationen spätrotfiguriger Vasenbilder^[1] aus Athen στο S.Schmidt – A.Stähli (επιμ.), *Vasenbilder im Kulturtransfer. Zirkulation und Rezeption griechischer Keramik im Mittelmeerraum*, München, 35-49
- Langner M., 2013.** Amazonen auf Kertscher Vasen Wechselnde Blickwinkel auf ein populäres Bildmotiv στο Ch.Schubert – A.Weiß(επιμ.), *Amazonen zwischen Griechen und Skythen. Gegenbilder in Mythos und Geschichte, Beiträge zur Altertumskunde 310*, Berlin, 221-257
- Leake W.M., 1835.** *Travels in Northern Greece, vol. III-vol. IV*, London (επανεκτύπωση, Amsterdam 1967)

- Lemos A.A., 2009.** Iconographical Divergences in Late Athenian Black-Figure: The Judgement of Paris στο J.H. Oakley – O. Palagia(επιμ.), *Athenian Potters and Painters 2*, Oxford, 134–146
- Lezzi-Hafter A., 1997.** Offerings Made to Measure: Two Special Commissions by the Eretria Painter for Apollonia Pontica στο J.H.Oakley – W.D.R.Coulson – O. Palagia(επιμ.), *Athenian Potters and Painters. The Conference Proceedings, Oxbow Monograph 67*, Oxford, 353-369
- Lilimpaki-Akamati M., 2002.** Recent Discoveries in Pella στο M.Stamatopoulou – M.Yeroulanou(επιμ.), *Excavating Classical Culture: Recent Archaeological Discoveries*, Oxford, 83-90
- Lioutas A., 1987.** *Attische Schwarzfigurige Lekanai und Lekanides*, Würzburg
- Lippolis E.(επιμ.), 1997.** *Atleti e guerrieri. Tradizioni aristocratiche a Taranto tra VI e V sec. a.C., Catalogo della Mostra, Taranto, Museo Nazionale Archeologico, 9 Aprile 1994*, Taranto
- Lippolis E. et alii, 2007.** *Architettura greca. Storia e monumenti del mondo della polis dalle origini al V secolo*, Milano
- Lissarrague F., 2015.** Corps et armes: figures grecques du guerrier στο J.Wilgaux – V.Dasen (επιμ.), *Langages et metaphores du corps dans le monde antique*, Rennes, 15-27
- de Loos-Dietz E.P., 1994.** Le monosandalos dans l'antiquité, *BaBesch 69*, 175-197
- Lullies R., 1940.** Zur boiotisch rotfigurigen Vasenmalerei, *AM 65*, 1-27
- Lynch K.M – Bidgood R.A., 2020.** Capacity of Sympotic Vessels from the Excavations of the Athenian Agora στο M.Langner – S.Schmidt(επιμ.) *Die Materialität griechischer Vasen. Mikrohistorische Perspektiven in der Vasenforschung. Corpus Vasorum Antiquorum. Deutschland. Beihefte, Band 9*, München, 77–86
- McPhee I., 1981.** Some Red-Figure Vase Painters of the Chalcidice, *BSA 76*, 297-308
- McPhee I., 2018.** An Attic Red-figured Pelike in the Abegg-Stiftung, *SMCG IV*, 71-92
- Mackay A., 1988.** Painters near Exekias στο J.Christiansen – T.Melander (επιμ.), *Proceedings of the 3rd Symposium on Ancient Greek and Related Pottery, Copenhagen August 31-September 4 1987*, Copenhagen, 369-378
- Mackay A., 2010.** *Tradition and originality. A Study of Exekias*, Oxford
- Maffre J.-J., 1979.** Céramique attique à décor mythologique trouvée à l'Artémision de Thasos στο *Thasiaca, BCH Suppl. 5*, Paris, 11-74
- Maffre J.-J., 1990.** Les importations de céramique attique à Thasos pendant la première moitié du VIe siècle av. J.-C στο *Μνήμη Δ. Λαζαρίδη. Πόλις και Χώρα στην Αρχαία Μακεδονία και Θράκη. Πρακτικά Αρχαιολογικού Συνεδρίου, Καβάλα 9-11 Μαΐου 1986*, Θεσσαλονίκη, 409-417
- Maffre J.-J., 1991.** Les importations de petits vases attiques dans le second quart du VIe siècle av. J.-C.: le cas de Thasos comparé à celui des colonies grecques de Sicile, *CronA 30*, 187-188
- Maffre J.-J., 2009.** Trente ans de recherches sur la céramique attique trouvée à Thasos par l'École Française d'Athènes depuis 1956 στο Π.Αδάμ-Βελένη(επιμ.), *20 Χρόνια. Το Αρχαιολογικό Έργο στη Μακεδονία και στη Θράκη*, Θεσσαλονίκη, 185–203
- Maffre J.-J., 2012.** Les coupes attiques des Petits-Maîtres à Thasos στο Μ.Τιβέριος – Β.Μισαηλίδου-Δεσποτίδου – Ελ.Μανακίδου – Α.Αρβανιτάκη(επιμ.), *Η κεραμική της αρχαϊκής εποχής στο Βόρειο Αιγαίο και την περιφέρειά του (700-480 π.Χ.), Πρακτικά Αρχαιολογικής Συνάντησης, Θεσσαλονίκη 19-22 Μαΐου 2011*, Θεσσαλονίκη, 23-38
- Maffre J.-J. – Tichit A., 2011.** Quelles offrandes faisait-on à Artémis dans son sanctuaire de Thasos?, *Kernos 24*, 137–164
- Malagardis N., 2008.** Introduction: Origine et évolution du gobelet: *chytridion* ou «mastoïd»? στο N. Malagardis – A. Tsingarida, *CVA France 41, Louvre 27*, Paris, 15–26
- Malten L., 1914.** Das Pferd im Totenglauben, *JDI 29*, 179-255
- Manakidou El., 2003.** Korinthische und attische Importkeramik der archaischen Zeit aus der Siedlung von Karabournaki/Nordgriechenland στο B.Schmaltz – M.Söldner(επιμ.), *Griechische Keramik im kulturellen Kontext. Akten des internationalen Vasen-Symposiums in Kiel vom 24.-*

28.9.2001, Münster, 194-195

Manakidou El., 2012. Archaische bemalte Keramik aus Korinth und Athen in Makedonien als Ausdruck lokaler Vorlieben und Bedürfnisse στο S.Schmidt – A.Stähli(επιμ.), *Vasenbilder im Kulturtransfer. Zirkulation und Rezeption griechischer Keramik im Mittelmeerraum*, München, 93-101

Manakidou El., 2013. Marché régional, importations et imitations de céramiques corinthiennes et attiques à Karabournaki (Macédoine) à l'époque archaïque στο A.Tsingarida – D.Viviers(επιμ.), *Pottery Markets in the Ancient Greek World (8th-1st centuries B.C.). Proceedings of the International Symposium held at the Université libre de Bruxelles, 19-21 June 2008*, Brussels, 175-188

Mannack Th., 2001. *The Late Mannerists in Athenian Vase-Painting*, Oxford

Mannack Th., 2014. Beautiful Men on Vases for the Dead στο J.H.Oakley – H.A.Shapiro(επιμ.), *Athenian Potters and Painters III*, Oxford, 116-124

Mannack Th., 2016. Hipparchos Kalos στο D.Yatromanolakis(επιμ.), *The Epigraphy of Art, Ancient Greek Vase Inscriptions and Vase-Paintings*, Oxford, 43-52

Mari M., 2011. Archaic and Early Classical Macedonia στο L.R.Fox(επιμ.), *Brill's Companion to Ancient Macedon. Studies in the Archaeology and History of Ancient Macedon, 650 BC-300 AD*, Leiden, 79-92

Martin T.R., 1985. *Sovereignty and Coinage in Classical Greece*, Princeton

Marzloff P., 1994. Antike Städtebau und Architektur in Thessalien στο *Θεσσαλία 1990*, 255-276

Masci M.E., 2008. *Picturae Etruscorum in Vasculis. La raccolta Vaticana e il collezionismo di vasi antichi al primo Settecento*, Roma

Massei L., 1978. *Gli Askoi a figure rosse nei corredi funerari delle Necropoli di Spina*, Milano

Matheson S.B., 1989. Panathenaic Amphorae by the Kleophrades Painter στο *Greek Vases in the Getty Museum 4, Occasional Papers on Antiquities 5*, Malibu, 95-112

Mathiesen T.J., 1999. *Apollo's Lyre. Greek Music and Music Theory in Antiquity and the Middle Ages*, Lincoln

Mayor A. – Colarusso J. – Saunders D., 2014. Making Sense of Nonsense Inscriptions Associated with Amazons and Scythian on Athenian Vases, *Hesperia* 83, 447-493

Mazarakis Ainian A., 2012. Euboean mobility towards the North: new evidence from the Sporades στο M.Iakovou(επιμ.), *Cyprus and the Aegean in the Early Iron Age. The legacy of Nicolas Coldstream. An Archaeological Workshop in memory of Professor N.J.Coldstream (1927-2008), 13 December 2010*, Λευκωσία, 53-75

Meijer F. – van Nijf O., 1992. *Trade, transport and society in the ancient world. A sourcebook*, London

Metzger H., 1951. *Les représentations dans la céramique attique du IVe s.*, Paris

Metzger H., 1965. *Recherches sur l' imagerie athénienne*, Paris

Meyer M., 1988. Männer mit Geld. Zu einer rotfigurigen Vasen mit "Alltagszene", *JDI* 103, 87-125

Michaud J.-P., 1973. Chronique des fouilles et découvertes archéologiques en Grèce en 1972, *BCH* 97, 253-412

Milojčić V., 1974. Bericht über die deutschen archäologischen Ausgrabungen in Thessalien 1973, *AAA* 7, 43-75

Miller H.F., 1979. *The Iconography of the Palm in the Greek Art. Significance and Symbolism*, University of California, αδημ. διδ. διατριβή, Berkeley

Miller M.C., 1989. The ependytes in classical Athens, *Hesperia* 58, 313-329

Miller M.C., 1993. Adoption and Adaptation of Achaemenid Metalware Forms in Attic Black Gloss Ware of the Fifth Century, *AMI* 26, 109-146

Miró i Alaix M.T., 2006. *La ceramica ática des figures roges de la ciutat grega d'Emporion*, Empuries

- Mommsen H., 1997.** *Exekias I. Die Grabtafeln. Kerameus 11*, Mainz am Rhein
- Mommsen H., 2014.** Reflections on Triton στο A.Avramidou – D.Demetriou(επιμ.), *Approaching the Ancient Artifact, Representation, Narrative and Function. A Festschrift in Honor of H. Alan Shapiro*, Berlin–Boston, 53–63
- Montanaro A.C., 2004-2005.** Due tombe sannitiche da Ruvo di Puglia, *Taras 24-25*, 29-58
- Moore M.B., 1975.** Attic black figure from Samothrace, *Hesperia 44*, 234-250
- Moore M.B., 1976.** *Horses on Black-figured Greek Vases of the Archaic Period ca. 620–480 B.C.*, διδ. διατριβή, Ann Arbor
- Moore M.B., 1987.** Attic Black Figure and Black Glazed Pottery στο D.White(επιμ.) *The Extramural Sanctuary of Demeter and Persephone at Cyrene, Libya, Final Reports III, Part 2*, Philadelphia
- Moore M.B., 2016.** Sophilos and Early Greek Narrative, *MMJ 51*, 11-29
- Moraw S., 1998.** *Die Mänade in der attischen Vasenmalerei des 6. und 5. Jahrhunderts v. Chr. Rezeptionästhetische Analyse eines antiken Weiblichkeitsentwurfs*, Mainz
- Morgan C., 2003.** *Early Greek States beyond the Polis*, London
- Morgan C., 2004.** *Attic Fine Pottery of the Archaic to Hellenistic Periods in Phanagoria, Phanagoria Studies Volume I, Colloquia Pontica 10*, Leiden
- Morris I., 1998.** Archaeology and Archaic Greek History στο N.Fisher – H.van Wees(επιμ.), *Archaic Greece: New Approaches and New Evidence*, London, 1–91
- Morris S., 2014.** Artists in Motion: Proto-Attic and Related Pottery of the Seventh Century B.C. στο Π.Βαλαβάνης – Ελ.Μανακίδου(επιμ.), *Έγραψεν και εποίησεν. Μελέτες κεραμικής και εικονογραφίας προς τιμήν του καθηγητή Μιχάλη Τιβέριου*, Θεσσαλονίκη, 95-104
- Moustaka A. – Goulaki-Voutira A. – Grote U., 1992.** Nike, *LIMC VI-1*, 850-904
- Müller P., 1978.** *Löwen und Mischwesen in der archaischen griechischen Kunst*, Zürich
- Neer R.T., 2001.** Framing the Gift: The Politics of the Siphnian Treasury at Delphi, *CIAnt 20*, 273–344
- Neils J., 1994.** Theseus, *LIMC VII-1*, 922-951
- Neils J. – Schultz P. 2012.** Erechtheus and the *Apobates* Race on the Parthenon Frieze (North XI–XII), *AJA 116*, 195–207
- Nilsson M.P., 1955-1961.** *Geschichte der griechischen Religion, I-II*, München
- Oakley J., 1990.** *The Phiale Painter*, Mainz
- Oakley J.(επιμ.), 1994.** *Athenian Potters and Painters. Catalogue of the Exhibit, Gennadius Library–American School of Classical Studies, 1 December 1994–1 March 1995*, Athens
- Oakley J., 1997.** *The Achilles Painter*, Mainz
- Oakley J., 2004.** *Picturing death in classical Athens. The Evidence of the White Lekythoi*, Cambridge
- Oakley J., 2009α.** Attic Red-figured Beakers: Special Vases for the Thracian Market, *AntK 52*, 66-74
- Oakley J., 2009β.** State of the Discipline. Greek Vase Painting, *AJA 113*, 599-627
- Oakley J., 2009γ.** Attic Red-Figured Type D Pyxides στο A.Tsingarida – D.Viviers(επιμ.), *Shapes and Uses of Greek Vases (7th-4th centuries B.C.):Proceedings of the Symposium held at the Université Libre de Bruxelles, 27-29 April 2006*, Bruxelles, 59-76
- Oakley J. – Sinos R., 1993.** *The Wedding in Ancient Athens*, Madison
- Orsi P., 1903.** Sicilia, *NSc*, 517-534
- Orsi P., 1930.** Vasi di Leontini–Contributo all' archeologia di quella città, *Rivista dell' Istituto Nazionale d' Archeologia e Storia dell' Arte II*, 149-177
- Osborne R., 1996.** Pots, Trade and the Archaic Greek Economy, *Antiquity 70*, 31-44
- Osborne R., 2009.** What Travelled with Greek Pottery? στο I.Malkin – C.Constantakopoulou – K.Panagopoulou(επιμ.), *Greek and Roman Networks in the Mediterranean*, London, 83–93

- Osborne R., 2018.** *The Transformation of Athens. Painted Pottery and the Creation of Classical Greece*, Princeton
- Padgett J.M., 2003.** Horse Men: Centaurs and Satyrs in Early Greek Art στο J.M.Padgett(επιμ.), *The Centaur's Smile. The Human Animal in Early Greek Art*, Princeton, 3–46
- Paleothodoros D., 2007.** Commercial networks in the Mediterranean and the diffusion of early attic red-figure pottery (525-490 BC), *Mediterranean Historical Review* 22, 165-182
- Paleothodoros D., 2010.** Light and Darkness in Dionysiac Rituals as Illustrated on Attic Vase Paintings of the 5th Century BCE στο M.Christopoulos – E.D.Karakantza – O.Levaniouk(επιμ.) *Light and Darkness in Ancient Greek Myth and Religion*, Lanham, 237–260
- Paleothodoros D., 2014.** The Fat Boy Group στο E.-G.Giudice(επιμ.), *Studi Miscellanei di Ceramografia Greca I*, Catania, 105-122
- Paleothodoros D., (υπό έκδοση).** Iconography in the *Oikos*: Attic Black-Figured Vases from the settlement at Philia (Thessaly, Karditsa) στο D.Paleothodoros – W.van de Put(επιμ.), *TEMENOS–TAΦΟΣ–ΟΙΚΟΣ*, Amsterdam
- Papastamataki A. – Demetriou D. – Orphanos B., 1994.** Mining and Metallurgical Activities in Pelasgia. The Production of Copper in Antiquity στο *Θεσσαλία 1990*, 243–248
- Paquette D., 1984.** *L'Instrument de musique dans la céramique de la Grèce antique*, Paris
- Payne H.G.G., 1931.** *Necrocorinthia*, Oxford
- Pélékidis Chr., 1962.** *Histoire de l'éphébie attique des origines à 31 avant Jésus-Christ*, Paris
- Peschel I., 1987.** *Die Hetäre bei Symposion und Komos in der attisch-rotfigurigen Vasenmalerei des 6.–4. Jahrh. v. Chr.*, Frankfurt
- Petropoulou A., 1988.** The Interment of Patroklos (Iliad 23. 252-57), *AJP* 109, 482-495
- Piardi D., 1995.** *Vasi attici a figure rosse nelle civiche raccolte archeologiche di Milano*, Milano
- Pipili M., 1990.** Iolaos, *LIMC V-1*, 686–696
- Lo Porto F.G., 1967.** Tombe di Atleti Tarentini, *AttiMGrecia VIII*, 31-98
- Pownall F., 2009.** The Decadence of the Thessalians: A Topos in the Greek Intellectual Tradition from Critas to the Time of Alexander στο P.Wheatley – R. Hannah(επιμ.), *Alexander and his Successors: Essays from the Antipodes. A Companion to Crossroads of History: The Age of Alexander. Alexander's Empire: Formulation to Decay*, Claremont CA, 237–260
- Psoma S., 2011.** The Kingdom of Macedonia and the Chalkidic League στο L.R.Fox(επιμ.), *Brill's Companion to Ancient Macedon. Studies in the Archaeology and History of Ancient Macedon, 650 BC-300 AD*, Leiden, 113-135
- van de Put W., 2009.** Dionysos on lekythoi: a surprising presence? στο E.M.Moorman – V.Stissi(επιμ.), *Shapes and Images. Studies on Attic Black-Figure and Related Topics in Honor of Herman A.G. Brijder, BABesch Suppl. 14*, Leuven–Paris–Walpole M.A., 37–43
- Reinders H.R., 2003.** New Halos in Achaia Phthiotis στο H.R.Reinders – W.Prummel(επιμ.), *Housing in New Halos. A Hellenistic Town in Thessaly, Greece*, Lisse, 7–36
- Reusser Ch., 2002.** *Vasen für Etrurien*, Kilchberg
- Rhomiopoulou K., 2013.** Northern Greek Markets στο A.Tsingarida – D.Viviers(επιμ.), *Pottery Markets in the Ancient Greek World (8th-1st centuries B.C.). Proceedings of the International Symposium held at the Université libre de Bruxelles, 19-21 June 2008*, Brussels, 171-174
- Riccioni G., 1953.** Due Pittore di Orfeo Vasi, *ArchClass* 5, 248-251
- Richter G.M.A., 1904-1905.** The Distribution of Attic Vases: a Study of the Home Market, *BSA* 11, 224-242
- Richter G.M.A., 1970.** *Perspective in Greek and Roman Art*, London
- Richter G.M.A. – Hall L., 1936.** *Red-figured Athenian vases in the Metropolitan Museum of art*, New York
- Richter G.M.A. – Milne M.M., 1935.** *Shapes and names of Greek Vases*, New York
- Roebuck C., 1959.** *Ionian Trade and Colonization*, New York
- Roberts S., 1978.** *The Attic Pyxis*, Chicago

- Robertson M., 1992.** *The Art of Vase-Painting in Classical Athens*, Cambridge
- Robertson M., 2001.** *Η τέχνη της αγγειογραφίας στην Κλασική Αθήνα*, μτφρ. Μ.Καραμπατέα – Μ.Κόμβου, Αθήνα
- Rogers E., 1932.** *The Copper Coinage of Thessaly*, London
- Rosati R., 1989.** *La ceramica attica nel Mediterraneo. Analisi computerizzata della diffusione, le fasi iniziali (630-560 a.C.)*, Bologna
- Rose W.K., 1897.** *With the Greeks in Thessaly*, London
- Rostovtzeff M., 1919.** Le culte de la Grande Déesse dans la Russie Méridionale, *REG* 32, 462–481
- Rotroff S.I. – Oakley J.H., 1992.** *Debris From A Public Dining Place In The Athenian Agora, Hesperia, Supplement XXV*, Princeton
- Rouillard P. – Verbanck-Pierard A.(επιμ.), 2003.** *Le vase grec et ses destins*, Munich
- Rudolph W., 1971.** *Die Bauchlekythos. Ein Beitrag zur Formgeschichte der attischen Keramik des 5. Jahrhunderts v. Chr.*, Bloomington
- Sabattini B., 2000.** Les skyphos du F.B. Group à Spina: apport chronologique de l'étude stylistique et typologique στο B.Sabattini(επιμ.), *La céramique attique du IVe siècle en Méditerranée occidentale. Actes du colloque international organisé par le centre Camille Julian, Arles 7-9 décembre 1995*, Naples, 47-65
- Sabetai V., 2009.** Marker vase or burnt offering? The clay Loutrophoros in context στο A.Tsingarida – D.Viviers(επιμ.), *Shapes and Uses of Greek Vases (7th-4th centuries B.C.):Proceedings of the Symposium held at the Université Libre de Bruxelles, 27-29 April 2006*, Bruxelles, 291-306
- Sabetai V., 2012α.** Boeotian Red-figured Vases: Observations on their Contexts and Settings στο S.Schierup – B.Bundgaard Rasmussen(επιμ.), *Red-figure Pottery in its Ancient Setting. Acts of the International Colloquium held at the National Museum of Denmark in Copenhagen, November 5–6 2009*, Aarhus, 81–98
- Sabetai V., 2012β.** Looking at Athenian vases through the eyes of the Boeotians: copies, adaptations and local creations in the social and aesthetic culture of an Attic neighbor στο S.Schmidt – A.Stähli(επιμ.), *Vasenbilder im Kulturtransfer. Zirkulation und Rezeption griechischer Keramik im Mittelmeerraum*, München, 121–137
- Sabetai V., 2014.** Sacrifice, Athletics, Departures and the Dionysiac Thiasos in the Boeotian City of Images στο S.Schierup – V.Sabetai(επιμ.), *The Regional Production of Red-figure Pottery: Greece, Magna Graecia and Etruria, Gösta Enbom Monographs vol. 4*, Aarhus, 13-37
- Sabetai V., 2015.** Female protomes from Chaeroneia (Boeotia) στο E. Laflı – A. Muller(επιμ.), *Figurines de terre cuite en Méditerranée grecque et romaine 2. Iconographie et contextes*, Septentrion, 149–163
- Sabetai V. – Avronidaki C., 2018.** The Six's Technique in Boiotia: Regional Experiments in Technique and Iconography, *Hesperia* 87, 311-385
- Saripanidi V., 2010.** Local and Imported Pottery from the Cemetery of Sindos (Macedonia): Interrelations and Divergences στο H.Tréziny(επιμ.), *Grecs et indigènes de la Catalogne à la mer Noire. Actes des rencontres du programme européen Ramses² (2006–2008)*, Bibliothèque d'archéologie méditerranéenne et africaine 3, Paris, 471–480
- Schauenburg K., 1960.** Äneas und Rom, *Gymnasium* 67, 176-191
- Schauenburg K., 1969.** ΑΙΝΕΑΣ ΚΑΛΟΣ, *Gymnasium* 76, 42-53
- Schauenburg K., 1977.** Zu Repliken in der Vasenmalerei, *AA*, 194-204
- Schefold K., 1934.** *Untersuchungen zu den Kertscher Vasen*, Berlin–Leipzig
- Schefold K., 1960.** *Meisterwerke griechischer Kunst*, Stuttgart
- Schefold K. – Jung F., 1989.** *Die Sagen von den Argonauten, von Theben und Troia in der klassischen und hellenistischen Kunst*, München

- Scheibler I., 1992.** *Ελληνική κεραμική, εμπόριο και χρήση των αρχαίων ελληνικών αγγείων*, μτφρ. Ελ. Μανακίδου, Αθήνα
- Schierup S., 2012.** A Heroic Emblem: The Cultural Transformation of the Panathenaic Amphora in Southern Italy στο S.Schierup – B.Bundgaard Rasmussen(επιμ.), *Red-figure Pottery in its Ancient Setting. Acts of the International Colloquium held at the National Museum of Denmark in Copenhagen, November 5–6 2009*, Aarhus, 118-132
- Schierup S. – Sabetai V. (επιμ.), 2014.** *The Regional Production of Red-figure Pottery: Greece, Magna Graecia and Etruria, Gösta Enbom Monographs vol. 4*, Aarhus
- Schilardi D. U., 1977.** *The Thespian Polyandron (424 B.C.): The Excavations and Finds from a Thespian State Burial, I-III*, Ph. D. diss., Princeton University
- Schleiffenbaum H.E., 1991.** *Der griechische Volutenkrater. Form, Funktion und Sinngehalt eines antiken Prunkgefäßes*, Frankfurt am Main–New York
- Schlörb-Vierneisel B., 1966.** Eridanos–Nekropole. Berichte über die Grabungen 1964 und 1965 südlich der Heiligen Strasse, *AM 81*, 4–111
- Schmaltz B. – Söldner M.(επιμ.), 2003.** *Griechische Keramik im kulturellen Kontext. Akten des internationalen Vasen-Symposiums in Kiel vom 24.-28.9.2001*, Münster
- Schmidt M., 1992.** Medeia, *LIMC VI-1*, 386-398
- Schmidt S., 2005.** *Rhetorische Bilder auf attischen Vasen. Visuelle Kommunikation im 5. Jahrhundert v. Chr.*, Berlin
- Schöne A., 1987.** *Der Thiasos. Eine ikonographische Untersuchung über das Gefolge des Dionysos in der attischen Vasenmalerei des 6. und 5. Jhs. v. Chr.*, Göteborg
- Schöne-Denkinger A., 2012.** Import und Imitation attischer Bilder in Böotien στο S.Schmidt – A.Stähli(επιμ.), *Vasenbilder im Kulturtransfer. Zirkulation und Rezeption griechischer Keramik im Mittelmeerraum*, München, 139-149
- Schultz P., 2007.** The Iconography of the Athenian apobates race: origins, meanings, transformations στο O.Palagia – A.Choremi-Spetsieri(επιμ.), *The Panathenaic Games. Proceedings of an International Conference held at the University of Athens, May 11–12 2004*, Oxford, 59–72
- Schwarz S., 1996.** *Greek Vases in the National Museum of Natural History, Smithsonian Institution*, Washington D.C.
- Seaford R., 2003.** *Ανταπόδοση και τελετουργία. Ο Όμηρος και η τραγωδία στην αναπτυσσόμενη πόλη-κράτος*, μτφρ. Βάιος Λιάπης, Αθήνα
- Sear D. R., 1978.** *Greek Coins and their Values, I*, London
- Serbeti E., 1997.** Attic pottery from a deposit in Eretria στο J.H.Oakley – W.D.R.Coulson – O. Palagia(επιμ.), *Athenian Potters and Painters. The Conference Proceedings, Oxbow Monograph 67*, Oxford, 491-499
- Servadei C., 2005.** *La figura di Theseus nella ceramica attica*, Bologna
- Shapiro H.A., 1991.** The Iconography of Mourning in Athenian Art, *AJA 95*, 629–656
- Shapiro H.A., 1994.** *Myth into Art. Poet and Painter in Classical Greece*, London
- Simon E., 1976.** *Die Griechischen Vasen*, München
- Sismanidis K., 1998.** *CVA. Greece. Thessaloniki, Archaeological Museum. Fasc. 1. Greece fasc. 5, Athens*
- Smith A.C., 2014.** Variation among Attic fine wares: The case of the Pan Painter's small *pelikai* στο A.Kotsonas(επιμ.), *Understanding Standardization and Variation in Mediterranean Ceramics: Mid 2nd to Late 1st Millenium BC., BABesch Suppl. 25*, Amsterdam, 133–148
- Smith A.C., 2016.** Looking inside on the outside of a Greek pot στο A.Glazebrook – B.Tsakirgis(επιμ.), *Houses of Ill Repute: The Archaeology of Brothels, Houses, and Taverns in the Greek World*, Philadelphia, 143–168

- Smith A.C. – Volioti K., 2019.** Lesser Pots Go Places: The Attic “Brand” in Macedonia and Thrace στο Ελ.Μανακίδου – Α.Αβραμίδου(επιμ.), *Η Κεραμική της κλασικής εποχής στο Βόρειο Αιγαίο και την περιφέρειά του (480-323/300 π.Χ.)*, Θεσσαλονίκη, 175–187
- Smith T.J., 2010.** *Komast Dancers in Archaic Greek Art*, Oxford
- Sokolovska V., 1986.** *Isar-Marvinci and the Vardar Valley in Ancient Times*, Skopje
- Spence I., 2010.** Cavalry, Democracy and Military Thinking in Classical Athens στο D.M.Pritchard(επιμ.), *War, Democracy and Culture in Classical Athens*, Cambridge, 111-138
- Sprawski S., 1999.** *Jason of Pherae. A Study on History of Thessaly in Years 431-370 BC*, Kraków
- Sprawski S. 2006.** Jason of Pherae, a Leader of the Thessalians στο *Υπέρεια IV, Πρακτικά Δ΄ Συνεδρίου Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, Βελεστίνο 2003*, Αθήνα, 203-210
- Sprawski S., 2008.** Thessalians and their Neighbours in the Classical Period στο *1ο Διεθνές Συνέδριο Ιστορίας και Πολιτισμού της Θεσσαλίας, Λάρισα 9-11/11/2006*, Πρακτικά, τόμ. Ι, Λάρισα, 131–137
- Sprawski S., 2010α.** The Early Temenid Kings to Alexander I στο J.Roisman – I.Worthington(επιμ.), *Blackwell Companion to Macedonia*, Oxford, 127-144
- Sprawski S., 2010β.** The End of the Pheraeen Tyranny στο *Υπέρεια V, Πρακτικά Ε΄ Συνεδρίου Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, Βελεστίνο 2007*, Αθήνα, 181-189
- Stählin Fr., 1914.** *Pharsalos, topographische und geschichtliche Untersuchungen über die Hauptstadt der Phthiotis*, Nürnberg
- Stählin F., 1924.** *Das hellenische Thessalien. Landeskundliche und geschichtliche Beschreibung Thessaliens in der hellenischen und römischen Zeit*, Stuttgart
- Stählin F., 1967**(επανέκδοση). *Das hellenische Thessalien. Landeskundliche und geschichtliche Beschreibung Thessaliens in der hellenischen und römischen Zeit*, Amsterdam
- Stählin Fr., 2002.** *Η Αρχαία Θεσσαλία*, μτφρ. Γ.Παπασωτηρίου – Α.Θανοπούλου, Θεσσαλονίκη
- Stamatopoulou M., 2007α.** Thessalian Aristocracy and Society in the Age of Epinikia στο S.Hornblower – C.Morgan(επιμ.), *Pindar’s Poetry, Patrons and Festivals from Archaic Greece to the Roman Empire*, Oxford, 309–341
- Stamatopoulou M., 2007β.** Thessalians abroad, the case of Pharsalos, *Mediterranean Historical Review* 22, 211-236
- Stamatopoulou M., 2012.** Thessaly (Prehistoric to Roman), *AR* 58, 75-95
- Stamatopoulou M., 2013.** Thessaly (Prehistoric to Roman), *AR* 59, 35-55
- Stamatopoulou M., 2021.** A new look at old finds: The bronze handle NAM X15463 from Thessaly and the sanctuary of Athena Polias at Phthiotic Thebes στο B.K.Λαμπρινουδάκης et alii(επιμ.), *ἔξοχος ἄλλων, Τιμητικός τόμος για την καθηγήτρια Εύα Σημαντώνη-Μπουρνιά*, Αθήνα, 673-692
- Stamatopoulou M. – Katakouta St., 2020.** Monumental Funerary Architecture in Thessaly in the Classical and Hellenistic Periods: an Overview στο Ch.Berns – C.Huguenot(επιμ.), *Griechische Monumentalgräber. Regionale Muster und ihre Rezeption im ägäischen Raum in klassischer und hellenistischer Zeit*, Düren, 147-173
- de Ste Croix G. E. M., 1997.** Ο ταξικός αγώνας στον αρχαίο ελληνικό κόσμο, μτφρ. Γ. Κρητικός, Αθήνα
- Stibbe C.M., 2003.** *Trebenishte. The Fortunes of an Unusual Excavation*, *Studia Archaeologica* 121, Rome
- Stissi V.V., 1999.** Modern finds and ancient distribution στο M.-C.Villanueva-Puig – F.Lissarrague – P.Rouillard – A.Rouveret(επιμ.), *Céramique et Peinture grecques, Mode d’emploi. Actes du colloque international, École du Louvre 26-27-28 avril 1995*, Paris, 351-355
- Stissi V.V., 2002.** *Pottery to the people. The production, distribution and consumption of decorated pottery in the Greek world in the Archaic period (650-480 BC)*, PhD thesis, University of Amsterdam

- Stissi V.V., 2004.** Archaic Period στο H.R.Reinders(επιμ.), *Prehistoric Sites at the Almirós and Sóurpi Plains (Thessaly, Greece)*, Assen, 116-124, 143-158
- Stissi V.V., 2009α.** Why did they end up there? The role of iconography in the distribution, purchase and use of Siana Cups στο E.M.Moormann – V.V.Stissi(επιμ.), *Shapes and Images. Studies on Attic black figure and related topics in honour of Herman A. G. Brijder*, Leuven, 21-35
- Stissi V.V., 2009β.** Does Function follow form? Archaic Greek pottery in its find contexts: Uses and meanings στο V.Nørskov – L.Hannestad – C.Isler-Kerényi – S.Lewis(επιμ.), *The World of Greek Vases*, Rome, 23-43
- Talcott L., 1936.** Vases and Kalos-names from an Agora Well, *Hesperia* 5, 333-354
- Talcott L. – Philippaki B., 1956.** Small Objects from the Pnyx, II, *Hesperia Suppl.* X, 1-78
- Teleaga E., 2008.** *Griechische Importe in den Nekropolen an den unteren Donau 6. Jh.-Anfang des 3. Jhs. v. Chr., Marburger Studien zur Vor- und Frühgeschichte*, Rahden
- Thöne C., 1999.** *Ikonographische Studien zu Nike im 5. Jahrhundert v. Chr. Untersuchungen zur Wirkungsweise und Wesenart*, Heidelberg
- Threatte L., 1980.** *The Grammar of Attic Inscriptions, Vol. 1, Phonology*, Berlin-New York
- Tiverios M., 1983-1986.** Archaische Keramik aus Sindos, *Μακεδονικά* 25, 70-85
- Tiverios M., 1998.** The ancient settlement in the Anchialos-Sindos double trapeza. Seven years (1990–1996) of archaeological research στο M.Bats – B.D'Agostino(επιμ.), *EUBOICA. L'Eubea e la presenza euboica in Calcidica e in Occidente. Atti del Convegno Internazionale di Napoli 13–16 novembre 1996 (Coll. CJB, 15/AION ArchStAnt Quaderno 12)*, Napoli, 243–253
- Tiverios M., 2007.** Panathenaic Amphoras στο O.Palagia – A.Choremi-Spetsieri(επιμ.), *The Panathenaic Games. Proceedings of an International Conference held at the University of Athens, May 11–12 2004*, Oxford, 1-20
- Tiverios M., 2008α.** Greek Colonisation of the Northern Aegean στο G.R.Tsetschladze(επιμ.), *Greek Colonisation. An Account of Greek Colonies and Other Settlements Overseas, vol. 2*, Oxford, 1-154
- Tiverios M., 2008β.** *Perikleische Panathenäen. Ein Krater des Malers von München 2335*, μτφρ. H. Kotsidou, Gutenberg
- Tiverios M., 2009.** Bild und Geschichte στο D.Yatromanolakis(επιμ.), *An Archaeology of Representations*, Athens, 159-199
- Tsiafakis D., 2000.** On Some East Greek Pottery found at Karabournaki in Thermaic Gulf στο F.Krinzinger(επιμ.), *Die Agais und das westliche Mittelmeer: Beziehungen und Wechselwirkungen 8. bis 5. Jh. v. Chr.: Akten des Symposions, Wien 24. bis 27. März 1999*, Wien, 417-423
- Tsingarida A., 2003.** Les premières productions de cratères en calice: contenu et usages d'une forme nouvelle στο P.Rouillard – A.Verbanck-Piéard (επιμ.), *Le vase grec et ses destins*, Munich, 99-109
- Tsingarida A. – Viviers D.(επιμ.), 2013.** *Pottery Markets in the Ancient Greek World (8th-1st centuries B.C.). Proceedings of the International Symposium held at the Université libre de Bruxelles, 19-21 June 2008*, Brussels
- Tuna-Nörling Y., 1995.** *Die attisch-schwarzfigurige Keramik und der attische Keramikexport nach Kleinasien*, Tübingen
- Tuna-Nörling Y., 1996.** *Attische Keramik aus Klazomenai*, Saarbrücken
- Tuna-Nörling Y., 1999.** *Daskyleion I: Die attische Keramik*, Izmir
- Tuna-Nörling Y., 2001.** Attic Pottery from Daskylium στο T.Bakır(επιμ.), *Achaemenid Anatolia: Proceedings of the First International Symposium on Anatolia in the Achaemenid Period, Bandirma 15-18 August 1997*, Leiden, 109-122
- Tuna-Nörling, Y. 2002α.** Attische Keramik aus Phokaia (Eski Foça), *AA*, 161-231

- Tuna-Nörling Y. 2002β.** Archaische attische Keramik in Ionien στο G.R.Tsetschladze – A.M.Snodgrass(επιμ.), *Greek Settlements in the Eastern Mediterranean and the Black Sea*, Oxford, 97-129
- Tuna-Nörling Y., 2002γ.** Attisch-schwarzfigurige Keramik aus Alt-Smyrna (Bayrakli). Addenda στο *Asia Minor Studien*, 44. *Studien zum antiken Kleinasien V*, Bonn, 1-24
- Tyrrell W.B., 1984.** *Amazons. A study in Athenian Mythmaking*, Baltimore-London
- Ure A. D., 1959.** Unincised Black Figure, *BICS* 6, 1-4
- Ure P.N., 1927.** *Sixth and Fifth Century Pottery from Excavations made at Rhitsona by R.M. Burrows in 1909 and by P.N. Ure and A.D. Ure in 1921 and 1922*, London
- Ure P.N., 1932.** Droop Cups, *JHS* 52, 55-71
- Ure P.N., 1934.** *Aryballoi and figurines from Rhitsona in Boeotia. An account of the early archaic pottery and of the figurines, archaic and classical, with supplementary lists of the finds of glass, beads and metal, from excavations made by R.M. Burrows and P.N. Ure in 1907, 1908, 1909 and by P. N. and A.D. Ure in 1921 and 1922*, Cambridge
- Ure P.N., 1953.** Droop Cups, Black and Figured στο G.E.P.Mylonas – D.Raymond(επιμ.), *Studies Presented to David Moore Robinson on his Seventieth Birthday, II*, Saint Louis, 45-54
- Vaiopoulou M. et alii, 2020.** The 2016–2018 Greek-Swedish archaeological project at Thessalian Vlochos, Greece, *Opuscula. Annual of the Swedish Institutes at Athens and Rome* 13, 7–72
- Valavanis P., 1986.** Les amphores Panathénaiques et le commerce Athénien de l'huile στο *BCH Suppl.* 13, 453-460
- Vazaki A., 2003.** *Mousike Gyne. Die musisch-literarische Erziehung und Bildung von Frauen im Athen der klassischen Zeit*, Paderborn
- Veneri A. – Gasparri C., 1986.** Dionysos, *LIMC III-1*, 414–514
- Vernant J.-P., 1974.** *Mythe et société en Grèce ancienne*, Paris
- Veyne P., 1988.** *Did the Greeks Believe in Their Myths? An Essay on the Constitutive Imagination*, μτφρ. P. Wissing, Chicago
- Vickers M., 1984.** The Influence of Exotic Materials on Attic White Ground Pottery στο H.A.G.Brijder(επιμ.), *Ancient Greek and Related Pottery. Proceedings of the International Vase Symposium in Amsterdam 12-15 April 1984*, Amsterdam, 88-97
- Vickers M., 1985-1986.** Imaginary Etruscans: changing perceptions of Etruria since the fifteenth century, *Hephaistos* 7/8, 153-168
- Vickers M. – Gill D., 1994.** *Artful Crafts: Ancient Greek Silverware and Pottery*, Oxford
- Vierneisel K. – Kaeser B. (επιμ.), 1990.** *Kunst der Schale. Kultur des Trinkens*, München
- Villanueva-Puig M.-Chr. – Lissarrague F. – Rouillard P. – Rouveret A.(επιμ.), 1999.** *Céramique et Peinture Grecques, Modes d'emploi. Actes du colloque international, École du Louvre 26-27-28 avril 1995*, Paris
- Volioti K., 2007.** Visual ambiguity in the oeuvre of the Gela Painter, *RdA* 31, 91-101
- Volioti K., 2009.** Attic Pottery in Early Classical Thessaly. A Case Study from Achaia Phthiotis, *Eirene* 45, 155-164
- Volioti K., 2011α.** The materiality of graffiti: socializing a lekythos in Pherai στο J.A.Baird – C.Taylor(επιμ.), *Ancient Graffiti in Context*, New York, 134-152
- Volioti K., 2011β.** Travel tokens to the Korykian Cave near Delphi: perspectives from material and human mobility, *Pallas* 86, 259–281
- Volioti K., 2011γ.** Haimonian lekythoi from Delphi, Phokis and West Lokris in a geographical context, *Pallas* 87, 243–264
- Volioti K., 2012.** *Studies in the materiality and socialisation of Haimonian lekythoi*, Ph.D. diss., University of Reading

- Volioti K., 2014.** Dimensional standardization and the use of Haimonian *lekythoi* στο *Understanding Standardization and Variation in Mediterranean Ceramics, Mid 2nd to late 1st millennium BC, Babesch supplements, 25*, Leuven-Paris-Walpole MA, 149-168
- Volioti K., 2017.** Volitional consumption. Repetitive vase scenes in a psychological context στο D.Rodríguez Pérez(επιμ.), *Greek Art in Context. Archaeological and Art Historical Perspectives*, New York–London, 81-96
- Volioti K., forthcoming.** Thessalian seascapes and landscapes of connectivity στο J.Hilditch – M.Revello-Lami(επιμ.), *Ceramic Perspectives on Connectivity in the Ancient Mediterranean*, Amsterdam
- Vos M.F., 1963.** *Scythian archers in archaic attic vase painting*, Groningen
- Walter P. et alii, 2008.** Ταυτοποίηση του αρχαίου ελληνικού «Ψιμ(μ)υθίου» στη Θεσσαλία στο 1ο Διεθνές Συνέδριο Ιστορίας και Πολιτισμού της Θεσσαλίας, Λάρισα 9-11/11/2006, Πρακτικά, τόμ. Ι, Λάρισα, 289–301
- Webster T.B.L., 1971.** *Potter and Patron in Classical Athens*, London
- Whitley J., 1988.** Early states and hero cults: a reappraisal, *JHS 108*, 173-182
- Whitley J., 1994.** Protoattic Pottery: A Contextual Approach στο I.Morris(επιμ.), *Classical Greece: Ancient Histories and Modern Archaeologies*, Cambridge, 51-70
- Whitley J. et alii, 2007.** Northern Sporades Underwater Survey, *AR 53*, 45
- Wiel-Marin F., 2005.** *La ceramica attica a figure rosse di Adria. La famiglia Bocchi e l'archeologia*, Padova
- Willcock M., 1973.** The Funeral Games of Patroclus, *BICS 20*, 1-11
- Williams D., 2013.** Greek potters and painters: marketing and movement στο A.Tsingarida – D.Viviers(επιμ.), *Pottery Markets in the Ancient Greek World (8th-1st centuries B.C.). Proceedings of the International Symposium held at the Université libre de Bruxelles, 19-21 June 2008*, 39-60
- Wilson D., 2002.** *Ransom, Revenge and Heroic Identity in the Iliad*, Cambridge
- Worthington J. 2008.** *Philip II of Macedonia*, Yale
- Zampiti A., 2014.** Red-figure and its Relationship to the Black-figure. Technique in Late Classical Boeotia: The Case of the Boeotian Kalathos-pyxis and the Bilingual Vases στο S.Schierup – V.Sabetai(επιμ.) 2014. *The Regional Production of Red-figure Pottery: Greece, Magna Graecia and Etruria, Gösta Enbom Monographs vol. 4*, Aarhus, 67-79
- Zaphiropoulou Ph., 1970.** Vases peints du Musée de Salonique, *BCH 94*, 361-435